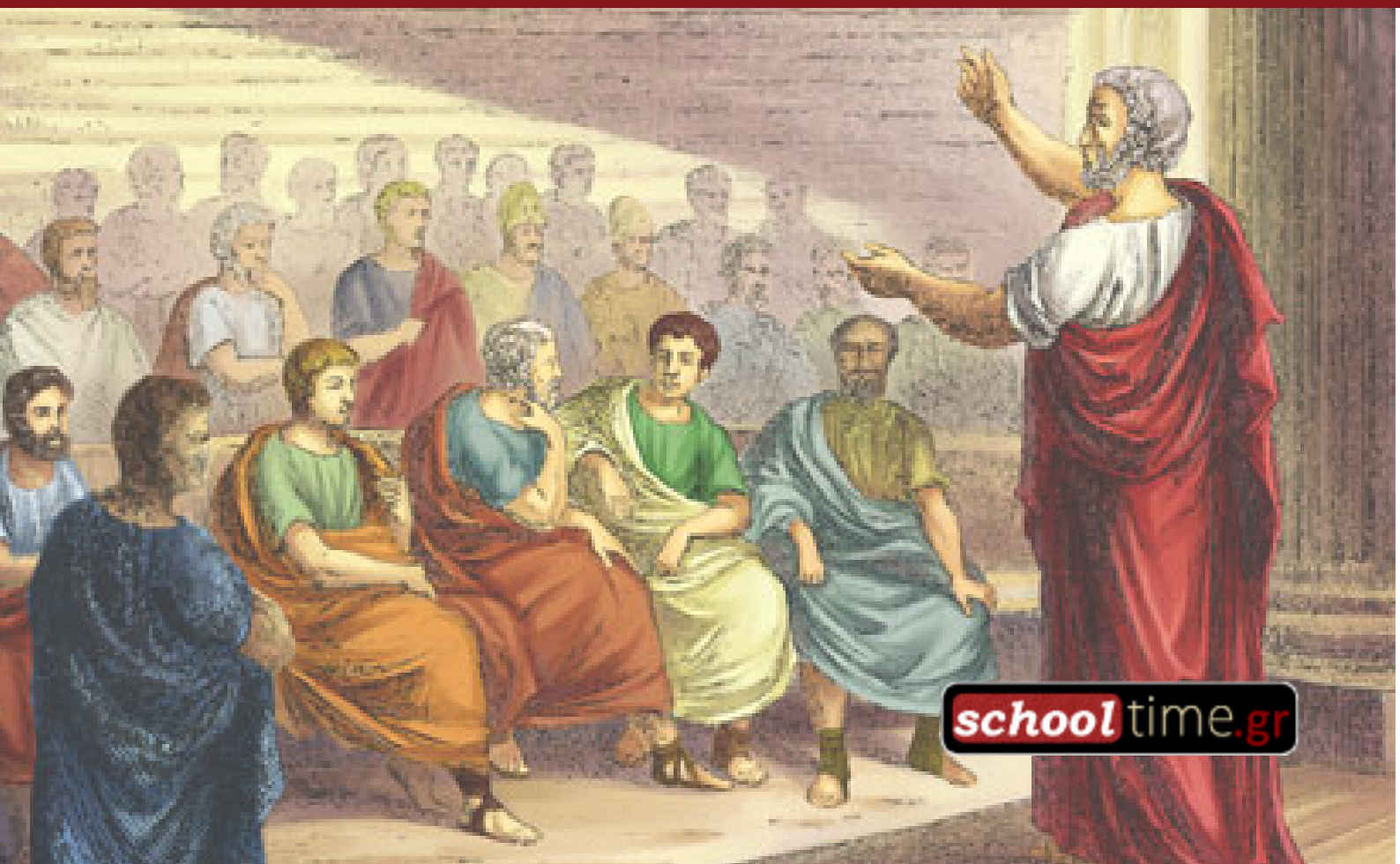

Δήμος Χλωπτσιούδης

Αρχαία Ελληνικά Κείμενα
Β' Λυκείου
ρητορικά κείμενα

Χλωπτσιούδης Δήμος
**αρχαία ελληνικά
ρητορικά κείμενα
Β' Λυκείου**

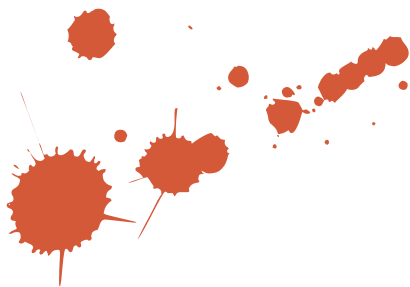
ISBN: XXX-XXX-XX-XXXX-X
© Χλωπτσιούδης Δήμος
© schooltime.gr
Οκτώβριος 2013

εκδόσεις: schooltime.gr
e-mail: info@schooltime.gr
url: www.schooltime.gr

εκδοτική επιμέλεια: Δήμος Χλωπτσιούδης
e-mail: chldimos@gmail.com
url: http://chldimos.blogspot.com

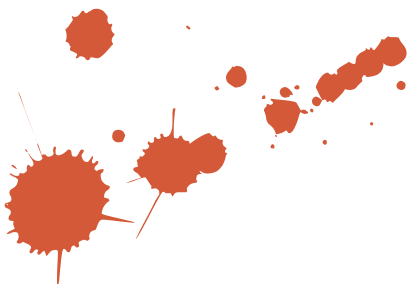
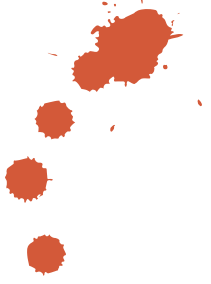
Τα ψηφιακά σχολικά βοηθήματα διανέμονται δωρεάν αποκλειστικά από τον ψηφιακό τόπο του schooltime.gr.

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή του έργου (ολική, μερική ή περιληπτική), με οποιοδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό ή άλλο, χωρίς τη γραπτή άδεια του εκδότη και τη σύμφωνη γνώμη του συγγραφέα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

η ρητορική στην αρχαία Ελλάδα	7
Λυσίας, υπέρ Μαντιθέου	
ο βίος του Λυσία- εισαγωγή	8
Προοίμιον (§1-3)	9
Διήγησις-απόδειξις (§4-8)	13
Μαρτυρία (§9-13)	19
Μαρτυρία (§14-17)	25
Μάρτυρες (§18-19)	29
επίλογος (§20-21)	31
κριτήριο αξιολόγησης I	33
κριτήριο αξιολόγησης II	34
κριτήριο αξιολόγησης III	35
κριτήριο αξιολόγησης IV	36
κριτήριο αξιολόγησης V	37
κριτήριο αξιολόγησης VI	38
Δημοσθένης, περί τῆς Ῥοδίων ἐλευθερίας	
ο βίος και το έργο του Δημοσθένη - εισαγωγή	39
Προοίμιο (§1-2)	41
Πρόθεσις (§3-4)	45
Πίστις (§5-16)	47
Πίστις (§17-20)	51
(§21-24)	55
Πίστις (§25-33)	61
Επίλογος (§34-35)	63
κριτήριο αξιολόγησης I	67
κριτήριο αξιολόγησης II	68
Ισοκράτης, Περί Ειρήνης	
Εισαγωγή	69
Προοίμιο (1-2)	71
Προοίμιο (14-16)	73
Πιστεῖς (17-27)	77
κριτήριο αξιολόγησης I	79
κριτήριο αξιολόγησης II	80

η ρητορική στην αρχαία Ελλάδα

1. Ποια είναι η διαφορά μεταξύ φυσικής ευγλωττίας και συστηματικής ρητορικής;
2. Σε ποια γεωγραφική περιοχή, κάτω από ποιες κοινωνικές συνθήκες και με ποια μορφή αναπτύχθηκε αρχικά η συστηματική ρητορεία;
3. Ποιοι θεωρούνται οι πρώτοι διδάσκαλοι της ρητορικής τέχνης και σε τι συνίσταται η προσφορά τους;
4. Να συνδέσετε κάθε όνομα της στήλης Α με το στοιχείο που του αντιστοιχεί στη στήλη Β. Η στήλη Β περιέχει πληροφορίες από την Εισαγωγή του σχολικού βιβλίου.

A	B
<ul style="list-style-type: none">• διδάσκαλος συστηματικής ρητορικής• ποιητής• ποιητής, νομοθέτης• διδάσκαλος συστηματικής ρητορικής• ιστορικός• πολιτικός, φυσικός ρήτωρ• στρατηγός, φυσικός ρήτωρ• ποιητής, φυσικός ρήτωρ	<ul style="list-style-type: none">ΣόλωνΠίνδαροςΌμηροςΗρόδοτοςΘεμιστοκλήςΠερικλήςΚόραξΤ(ε)ισίας

5. Να συνδέσετε τις εκφράσεις της στήλης Α με τις συμπληρωματικές τους της στήλης Β, ώστε να ολοκληρωθεί το νόημά τους:

A	B
<ul style="list-style-type: none">Στους ήρωες του ΟμήρουΗ «ισηγορία»Η συστηματική ρητορική	<ul style="list-style-type: none">• η φυσική ικανότητα στον λόγο βοήθησε τους πολίτες να ασκήσουν την ικανότητά τους στο λόγο• δεν γνωρίζει φυσικές διακρίσεις• έχει κανόνες• η ευγλωττία• περιγράφεται ως θεϊκό χάρισμα

6. Αθήνα, σε αντίθεση με τη Σπάρτη και άλλες πόλεις, αποτελεί το κέντρο της συστηματικής ρητορικής κατά τους 5ο και 4ο αιώνες π.Χ. Γιατί, κατά τη γνώμη σας, συμβαίνει αυτό;

7. Ο Γοργίας ο Λεοντίνος υποστήριξε ότι δεν υπάρχει αντικειμενική αλήθεια και ηθική και ο Πρωταγόρας ότι για κάθε ζήτημα υπάρχουν δύο απόψεις (5ος-4ος αι. π.Χ.). Σήμερα, στο τέλος του 20ού αι. χρησιμοποιούμε τις εκφράσεις: «Όλα τα ζητήματα δεν είναι άσπρωμαύρο» και «Το νόμισμα έχει δύο όψεις». Πόσο συγγενείς εννοιολογικά φαίνονται οι θέσεις αυτές, παρά το ότι ανήκουν σε διαφορετικές εποχές και γιατί, κατά τη γνώμη σας, τις αποδέχθηκε η κοινωνία;

8. Η διαφωνία Πλάτωνα και σοφιστών και η απόρριψη των θέσεων των τελευταίων από τον Πλάτωνα οδηγεί και στην απόρριψη των ρητοροδιδασκάλων της Αθήνας. Ποιο κοινωνικό κλίμα μπορείτε να περιγράψετε προσπαθώντας να φανταστείτε εκείνη την ιδεολογική διαμάχη;

9. Ποια θέση υιοθετεί ο Ισοκράτης απέναντι στη διαφωνία φιλοσοφίας και ρητορικής που αποκτά και κοινωνικές συνέπειες;

10. Ποια είναι η έννοια της φιλοσοφίας κατά τον Ισοκράτη;

11. Να συμπληρώσετε τα κενά επιλέγοντας από τις λέξεις που βρίσκονται σε παρένθεση εκείνη που ταιριάζει για κάθε περίπτωση:

α. Ο στο έργο του Ρητορική Τέχνη υποστηρίζει ότι ο Πρωταγόρας λόγω επαγγέλματος υποσχόταν ότι μπορεί να καταστήσει πειστικό ένα ασθενές επιχείρημα⁷. Έτσι εκρίνε και (αποδοκίμαζε / επιδοκίμαζε) τους σοφιστές.

β. Ο Γοργίας ο Λεοντίνος επηρέασε την εξέλιξη της ρητορικής τέχνης στην Αθήνα. Επέσημανε τη σημασία που έχει για την (εγκυρότητα / γνησιότητα / πειστικότητα) του λόγου (ο «καιρός» / η εκπαίδευση / η ηθική διαπαιδαγώγηση των πολιτών).

γ. Η ρητορική κατά τον (Ισοκράτη / Πλάτωνα / Πρωταγόρα) έχει στόχο να (διδάξει / πείσει / αποτρέψει) και να (ανακαλύψει / προβάλλει / παρουσιάσει) τα «είκότα», δηλ. τα (αληθή / συμφέροντα / αληθοφανή).

ο βίος του Λυσία Εισαγωγή στο «ὑπὲρ Μαντιθέου»

1. Πόσο επηρέασε τη ζωή και το έργο του Λυσία το ταξίδι του στην Κάτω Ιταλία;
2. Πόσο επηρέασε το καθεστώς των Τριάκοντα τη ζωή του Λυσία;
3. Ποιοι λόγοι οδήγησαν το Λυσία στο επάγγελμα του λογογράφου;
4. Με ποια είδη ρητορικού λόγου ασχολήθηκε ο Λυσίας;
5. Μπορεί το έργο του Λυσία να θεωρηθεί αξιόπιστη ιστορική πηγή; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
6. Για ποιες περιόδους της αθηναϊκής ιστορίας αντλούμε πληροφορίες από το έργο του Λυσία;
7. Ποια χαρακτηριστικά προσδιορίζουν την τεχνική αρτιότητα των λόγων του Λυσία;
8. Ποιες είναι οι αρετές του λόγου του Λυσία και ποια χαρακτηρίζει ο Διονύσιος ο Αλικαρνασσεύς «εὐπρεπεστάτην ἀρετήν»;
9. Ποιο ήταν το περιεχόμενο της «δοκιμασίας» και ποιος ο στόχος της;
10. Γιατί κατηγορείται ο Μαντίθεος;
11. Με ποιο τρόπο ο Μαντίθεος προσπαθεί να πείσει το δικαστήριο και να αποκρούσει την κατηγορία που του αποδίδουν;
12. Ποια εικόνα παρουσιάζει στο δικαστήριο ο Μαντίθεος και με ποιο θέμα ασχολείται περισσότερο;
13. Με ποια στοιχεία του λόγου μπορούμε να καθορίσουμε το χρόνο απαγγελίας του;

Προοίμιον (§1-3): Ο Μαντίθεος ελπίζει σε έγκριση της εκλογής του

[1] Εἰ μὴ συνήδη, ὦ βουλή, τοῖς κατηγοροῖς βουλομένοις ἐκ παντὸς τρόπου κακῶς ἐμὲ ποιεῖν, πολλὴν ἂν αὐτοῖς χάριν εἶχον ταύτης τῆς κατηγορίας• ἡγοῦμαι γὰρ τοῖς ἀδίκως διαβεβλημένοις τούτους εἶναι μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίους, οἵτινες ἂν αὐτοὺς ἀναγκάζωσιν εἰς ἔλεγχον τῶν αὐτοῖς βεβιωμένων καταστῆναι.

[2] ἐγὼ γὰρ οὕτω σφόδρα ἐμαυτῷ πιστεύω, ὥστ' ἐλπίζω καὶ εἴ τις πρὸς με τυγχάνει ἀηδῶς [ἢ κακῶς] διακείμενος, ἐπειδὴν ἐμοῦ λέγοντος ἀκούσῃ περὶ τῶν πεπραγμένων, μεταμελήσειν αὐτῷ καὶ πολὺ βελτίω με εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ἡγήσεσθαι.

[3] ἀξιῶ δέ, ὦ βουλή, ἐὰν μὲν τοῦτο μόνον ὑμῖν ἐπιδείξω, ὡς εὔνουσ εἰμὶ τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι καὶ ὡς ἠνάγκασμαι τῶν αὐτῶν κινδύνων μετέχειν ὑμῖν, μηδὲν πῶ μοι πλέον εἶναι• ἐὰν δὲ φαίνωμαι <καὶ> περὶ τὰ ἄλλα μετρίως βεβιωκῶς καὶ πολὺ παρὰ τὴν δόξαν καὶ παρὰ τοὺς λόγους τοὺς τῶν ἐχθρῶν, δέομαι ὑμῶν ἐμὲ μὲν δοκιμάζειν, τούτους δὲ ἡγεῖσθαι χεῖρους εἶναι. πρῶτον δὲ ἀποδείξω ὡς οὐκ ἵππευον οὐτ' ἐπεδήμουν ἐπὶ τῶν τριάκοντα, οὐδὲ μετέσχον τῆς τότε πολιτείας.

Κύριοι βουλευτές, αν δε γνώριζα καλά ότι οι κατήγοροι θέλουν να με βλάψουν με κά-θε τρόπο, θα τους χρωστούσα μεγάλη ευγνωμοσύνη γι' αυτή την κατηγορία. Γιατί νομίζω ότι, για όσους έχουν συκοφαντηθεί άδίκα, αυτοί είναι αίτιοι πολύ μεγάλων αγαθών, που θα τους ανάγκαζαν να λογοδοτήσουν για τις πράξεις της ζωής τους.

Γιατί, εγώ έχω τόσο μεγάλη εμπιστοσύνη στον εαυτό μου, ώστε έχω την ελπίδα, και αν κάποιος τυχαίνει να συμπεριφέρεται άσχημα και εχθρικά σε μένα, όταν με ακούσει να μιλάω για όσα έχω κάνει, ότι θα αλλάξει γνώμη και θα με θεωρήσει πολύ καλύτερο στο μέλλον.

Έχω λοιπόν την αξίωση, κύριοι βουλευτές, να μην ωφεληθώ σε τίποτα περισσότερο, αν σας αποδείξω μόνο αυτό, ότι δηλαδή διακείμαι ευνοϊκά προς το τωρινό (δημοκρατικό) πολίτευμα και ότι έχω αναγκαστεί να συμμετέχω στους ίδιους κινδύνους με σας. Αν, όμως, φαίνομαι να έχω ζήσει και σχετικά με τα υπόλοιπα με μέτρο και πολὺ διαφορετικά από τη φήμη (που επικρατεί) και αντίθετα από τις διαδόσεις των αντιπάλων (μου), σας παρακαλώ εμένα να εγκρίνετε για βουλευτή, ενώ αυτούς να τους θεωρείτε ότι είναι φαύλοι. Αρχικά, λοιπόν, θα αποδείξω ότι δεν ανήκα στην τάξη των υπέων ούτε ζούσα στην πατρίδα κατά την περίοδο των τριάντα τυράννων ούτε συμμετείχα ενεργά στο πολίτευμα (που ίσχυε) τότε.

εμνηνευτικά σχόλια

Το προοίμιο κατέχει κεντρική θέση σε ένα λόγο. Σε αυτό ο ρήτορας εκθέτει εν συντομία την κεντρική του θέση, την αθωότητά του. Έτσι κι εδώ βλέπουμε να δίνεται έμφάση ιδιαίτερα σε αυτήν και από κατηγορία για συνέργεια στην τυραννία του Τριάκοντα, να μετατρέπεται σε δοκιμασία.

Η ίδια η δοκιμασία αποτελεί μία αθηναϊκή καινοτομία. Δε δίνεται απλά το δικαίωμα στο κάθε έναν να ανέλθει σε αξιώματα (διά κλήρωσης ή εκλογής) ανεξάρτητα από την καταγωγή του, αλλά και να δοκιμαστεί για τις ικανότητές του και να εκτεθεί ξανά στο δήμο.

Αξιζει δε να προσέξουμε πώς στηρίζεται το προοίμιο στους υποθετικούς λόγους με φανερές άλλοτε κι άλλοτε με κρυφές αποδόσεις (βλ. παρακάτω στα γλωσσικά και συντακτικά σχόλια).

πολλὴν ἂν αὐτοῖς χάριν εἶχον ταύτης τῆς κατηγορίας: αποτελεί πρωτοτυπία η ευγνωμοσύνη αυτή στους κατηγορούς. Με τον τρόπο αυτό ο λογογράφος επιδιώκει από τις πρώτες κίολας λέξεις της δημηγορίας να κερδίσει ευνοϊκά το ακροατήριό του. Την ίδια στιγμή εκφράζει και τη βεβαιότητά του για την πρόθεση της κατηγορίας μειώνοντας ηθικά και συναισθηματικά στο κοινό τους κατηγορούς του («ἠθος του αντιπάλου»). Βασική αρχή της ρητορικής είναι η προσπάθεια να κερδίσει κάποιος συναισθηματικά το ακροατήριό του προκειμένου να το πείσει. Και ο Λυσίας γνωρίζει πολύ καλά την τέχνη.

ἡγοῦμαι γὰρ ... τῶν αὐτοῖς βεβιωμένων καταστῆναι: επεξηγεί την αμέσως προηγούμενη άποψη του. Οι κατηγοροί του όχι μόνο άδικα τον σέρνουν σε δίκη, αλλά και του δίνουν τη μοναδική ευκαιρία να εκθέσει τη ζωή του δημόσια και να αποδείξει την αθωότητά του.

ἀναγκάζωσιν: και μόνο η επιλογή της λέξης τονίζει την αδικία που δέχεται από τους κατηγορούς του.

σφόδρα ἑμαυτῷ πιστεῦω: Δείχνει μία υπερβολική αυτοπεποίθηση που συνάδει όμως με την προηγούμενη άποψη του, Είναι βέβαιος για την αθωότητά του («ἠθος του λέγοντος»). Έτσι, όμως προκαλεί το ενδιαφέρον των βουλευτών. Προετοιμάζει δε το κοινό για τη μεταστροφή της όποιας γνώμης σχηματίστηκε μέχρι τώρα.

γλωσσικά και συντακτικά σχόλια

βουλομένοις: κατηγορηματική μετοχή από το γνωστικό ρήμα συνήδη.

τούτους: υποκείμενο απαρεμφάτου

εἶναι: ειδικό απαρέμφατο αντικείμενο στο ἡγοῦμαι

αἰτίους: κατηγορούμενο στο τούτους από το συνδετικό (απρφ) εἶναι

ἀγαθῶν: γενική αντικειμενική από το αἰτίους

εἰ μὴ συνήδη...ἂν χάριν εἶχον: εκφράζει το αντίθετο του πραγματικού (εἰ +οριστική ιστορικού χρόνου δυνατική οριστική)

εἴ τις τυγχάνει ... ἐλπίζω μεταμελήσειν: εκφράζει το πραγματικό (εἰ +οριστική κάθε ἔγκλιση)

ἐπειδὴν ἔμοῦ λέγοντος ἀκούση ... μεταμελήσειν: (εξαρτημένος κρυφός υποθετικός λόγος), εκφράζει το προσδοκώμενο (ἐάν +υποτακτική μέλλοντας)

ἐάν τοῦτο ἐπιδείξω ... ἀξιῶ μηδέν πλέον εἶναι: εκφράζει την άοριστη επανάληψη στο παρόν και μέλλον (ἐάν +υποτακτική ενεστώτας)

ἐάν δὲ φαίνωμαι ... δέομαι ὑμῶν δοκιμάζειν: εκφράζει την άοριστη επανάληψη στο παρόν και το μέλλον (ἐάν +υποτακτική ενεστώτας)

χείρους: κατηγορούμενο στο τούτους από το εἶναι.

εἶναι: αντικείμενο στο ἡγεῖσθαι.

μετέχειν: τελικό απρφ, αντικείμενο στο ἠνάγκασμαι.

τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι: δοτική αντικειμενική στο εὔνους (το καθεστηκόσι εἶναι επιθετική μτχ σε θέση επιθετικού προσδιορισμού στο πράγμασι).

βεβιωκῶς: κατηγορηματική μετοχή από το φαίνωμαι.

ἡγεῖσθαι ... δοκιμάζειν: τελικά απρφ αντικείμενο στο δέομαι (ετεροπροσωπία, υποκείμενο το ὑμᾶς).

λέγοντος: κατηγορηματική μτχ από το ἀκούση.

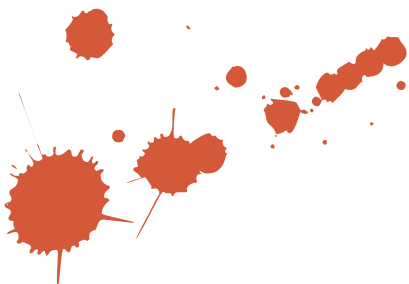
μεταμελήσειν ... ἡγήσεσθαι: απρφ σε θέση ρημάτων στη συμπερασματική πρόταση (ὥστε...)

ασκήσεις

1. διάκειμαι: Να αντικαταστήσετε την πρόθεση διά με τις προθέσεις: κατά, επί, παρά, έν, από, υπό και να σχηματίσετε στη νέα ελληνική σύντομες προτάσεις ή φράσεις με τα ρήματα αυτά ή παράγωγά τους, όπου θα φαίνεται η σημασία τους.
2. ήγοῦμαι: Να προσδιορίσετε τις δύο σημασίες του ρήματος.
3. Να γράψετε στη νέα ελληνική πέντε ουσιαστικά ή επίθετα με β' συνθετικό το ρ. πράττω και παραγωγικές καταλήξεις -ος, -ία, -τος, -η και να δηλώσετε τη σημασία τους.
4. βούλομαι, βουλεύομαι: Να γράψετε τη σημασία των ρημάτων.
5. Να γράψετε στην αρχαία ελληνική από ένα συνώνυμο για τις παρακάτω λέξεις: πράττω, βιώω-ῶ, φαίνομαι, δέομαι, ήγοῦμαι.
6. σφόδρα, διακείμενος, πεπραγμένα: Να χρησιμοποιήσετε τις λέξεις αυτές σε ισάριθμες προτάσεις στη νέα ελληνική, ώστε να φαίνεται η σημασία τους.
7. εὔνοος < εὔ + νοῦς < εὔνοια: Να γράψετε στη νέα ελληνική πέντε λέξεις αλλάζοντας το α' συνθετικό.
8. φέρω: Να γράψετε στα νέα ελληνικά τρία παράγωγα ή σύνθετα από κάθε θέμα του ρήματος: θ. φερ- / φορ- / ενεκ- / και ένα σύνθετο από το θ. φωρ-.
9. Να γράψετε τη σημασία των ρημάτων πιστεύω, πιστεύομαι και της περιφρασης πιστεύω ἑμαυτῶ.
10. Να συνδέσετε κάθε λέξη της στήλης Α με τις παράγωγες ή ομόρριζες της στη στήλη Β, γράφοντας πριν από κάθε γράμμα τον ή τους αριθμούς από τη στήλη Β.

βιώω-ῶ
 ἔχω
 ποιῶ
 λέγω
 φαίνομαι
 πράττω

ρήση
 ποίηση
 φάσμα
 βιώσιμος
 πράγμα
 ευεξία
 πράκτωρ
 ρήμα
 βίωμα
 φανός
 ἔξις
 αβίωτος
 σχεδόν
 ποίημα
 λέσχη
 βιώνω
 άπραγος

Διήγησις-ἀπόδειξις (§4-8): ἀναίρεσις τῆς κατηγορίας

[4] Ἡμᾶς γὰρ ὁ πατήρ πρὸ τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ συμφορᾶς ὡς Σάτυρον τὸν ἐν τῷ Πόντῳ διαιτησομένους ἐξέπεμψε, καὶ οὔτε τῶν τειχῶν καθαιρουμένων <ἐπεδημοῦμεν> οὔτε μεθισταμένης τῆς πολιτείας, ἀλλ' ἤλθομεν πρὶν τοὺς ἀπὸ Φυλῆς εἰς τὸν Πειραιᾶ κατελθεῖν πρότερον πένθ' ἡμέραις.

[5] καίτοι οὔτε ἡμᾶς εἰκὸς ἦν εἰς τοιοῦτον καιρὸν ἀφιγμένους ἐπιθυμεῖν μετέχειν τῶν ἀλλοτρίων κινδύνων, οὔτ' ἐκεῖνοι φαίνονται τοιαύτην γνώμην ἔχοντες ὥστε καὶ τοῖς ἀποδημοῦσι καὶ τοῖς μηδὲν ἐξαμαρτάνουσι μεταδιδόναι τῆς πολιτείας, ἀλλὰ μᾶλλον ἠτίμαζον καὶ τοὺς συγκαταλύσαντας τὸν δῆμον.

[6] Ἐπειτα δὲ ἐκ μὲν τοῦ σανιδίου τοὺς ἱππεύσαντας σκοπεῖν εὐηθὲς ἔστιν. ἐν τούτῳ γὰρ πολλοὶ μὲν τῶν ὁμολογούντων ἱππεύειν οὐκ ἔνεισιν, ἔνιοι δὲ τῶν ἀποδημούντων ἐγγεγραμμένοι εἰσίν. ἐκεῖνος δ' ἔστιν ἔλεγχος μέγιστος• ἐπεὶ γὰρ κατήλθετε, ἐψηφίσασθε τοὺς φυλάρχους ἀπενεγκεῖν τοὺς ἱππεύσαντας, ἵνα τὰς καταστάσεις ἀναπράξῃτε παρ' αὐτῶν.

[7] Ἐμὲ τοίνυν οὐδεὶς ἂν ἀποδείξειεν οὔτ' ἀπενεχθέντα ὑπὸ τῶν φυλάρχων οὔτε παραδοθέντα τοῖς συνδίκους οὔτε κατάστασιν καταβαλόντα. καίτοι πᾶσι ῥᾶδιον τοῦτο γνῶναι, ὅτι ἀναγκαῖον ἦν τοῖς φυλάρχοις, εἰ μὴ ἀποδείξειαν τοὺς ἔχοντας τὰς καταστάσεις, αὐτοῖς ζημιοῦσθαι.

Ο πατέρας, δηλαδή, πριν από τη συμφορά στον Ελλησπόντο, μας έστειλε στο Σάτυρο, που ήταν βασιλιάς του Πόντου, για να ζητήσουμε (εκεί) με ορισμένο τρόπο και ούτε ζούσαμε (εδώ) στην πατρίδα, όταν γκρεμίζονταν τα τείχη ούτε όταν άλλαζε το πολίτευμα, αλλά επιστρέψαμε πέντε μέρες νωρίτερα, προτού όσοι βρίσκονταν στη Φυλή να επανέλθουν από την εξορία στον Πειραιά.

Και, πράγματι, ούτε ήταν φυσικό να θέλουμε να μετέχουμε σε ξένους κινδύνους, επειδή είχαμε φτάσει σε τέτοια κρίσιμη στιγμή, ούτε εκείνοι φαίνεται να είχαν τέτοια γνώμη, ώστε να παρέχουν αξιώματα στη διοίκηση της πολιτείας και σ' εκείνους που ήταν μακριά από την πατρίδα τους και σ' αυτούς που δε διέπραξαν κανένα αδίκημα, αλλά περισσότερο στερούσαν τα πολιτικά δικαιώματα από εκείνους που μαζί τους κατέλυσαν τη δημοκρατία.

Και έπειτα, βέβαια, είναι ανόητο να εξετάζει (κανείς) αυτούς που υπηρέτησαν στην τάξη των υπέων από την (ξύλινη) πινακίδα. Γιατί, σ' αυτήν (την πινακίδα) δεν είναι γραμμένοι βέβαια πολλοί απ' αυτούς που παραδέχονται ότι ήταν υπεῖς ενώ είναι καταγεγραμμένοι μερικοί από εκείνους που είχαν φύγει από την πατρίδα. Αλλά εκείνος (ο κατάλογος της πινακίδας) είναι πολύ μεγάλη απόδειξη. Όταν, δηλαδή, ξαναγυρίσατε στην πατρίδα, αποφασίσατε με ψηφοφορία να σας παραδώσουν οι φύλαρχοι κατάλογο των υπέων, για να επιστρέψετε πίσω το επίδομα απ' αυτούς.

Κανείς, λοιπόν, δε θα μπορούσε να αποδείξει ούτε ότι εγώ αναφέρθηκα από τους φυλάρχους ούτε ότι παραδόθηκα στους συνηγόρους του δημοσίου ούτε ότι επέστρεψα τη χρηματική προκαταβολή. Και όμως είναι εύκολο σ' όλους να καταλάβουν αυτό, ότι δηλαδή ήταν υποχρεωτικό στους φυλάρχους να τιμωρούνται οι ίδιοι, αν δεν αποκάλυπταν αυτούς που είχαν λάβει τη χρηματική προκαταβολή.

ὥστε πολὺ ἂν δικαιότερον ἐκείνοις τοῖς γράμμασιν ἢ τούτοις πιστεύοιτε • ἐκ μὲν γὰρ τούτων ῥάδιον ἦν ἐξαλειφθῆναι τῷ βουλομένῳ, ἐν ἐκείνοις δὲ τοὺς ἵππεύσαντας ἀναγκαῖον ἦν ὑπὸ τῶν φυλάρχων ἀπενεχθῆναι.

[8] ἔτι δέ, ὦ βουλή, εἴπερ ἵππευσα, οὐκ ἂν ἦν ἔξαρνος ὡς δεινόν τι πεποιηκώς, ἀλλ' ἠξίουν, ἀποδείξας ὡς οὐδεὶς ὑπ' ἐμοῦ τῶν πολιτῶν κακῶς πέπονθε, δοκιμάζεσθαι. ὁρῶ δὲ καὶ ὑμᾶς ταύτη τῇ γνώμῃ χρωμένους, καὶ πολλοὺς μὲν τῶν τότε ἵππευσάντων βουλευόντας, πολλοὺς δ' αὐτῶν στρατηγοὺς καὶ ἱπάρχους κεχειροτονημένους. ὥστε μηδὲν δι' ἄλλο με ἠγεῖσθε ταύτην ποιεῖσθαι τὴν ἀπολογίαν, ἢ ὅτι περιφανῶς ἐτόλμησάν μου καταψεύσασθαι. ἀνάβηθι δέ μοι καὶ μαρτύρησον.

εμνηνευτικά σχόλια

Βασικό στοιχείο της υπερασπιστικής γραμμής του Μαντίθεου είναι ότι απουσίαζε από την Αθήνα κατά την τυραννίδα των Τριάκοντα. Ἐλειπε από την πόλη και γύρισε σχεδόν ταυτόχρονα με το Θρασύβουλο και τους δημοκρατικούς. Ἐτσι, σημειώνει ότι δεν ήταν λογικό να εμπλακεί με ένα καθεστῶς που ὄδευε προς το τέλος του και του οποίου οι ηγέτες ὄχι μόνο δεν ἔψαχναν νέα «στελέχη» ανάμεσα σε ξένους ἀλλὰ διώκαν ἀκόμη και τους «δικούς» τους.

Παράλληλα, ἀποδεικνύει πῶς το σανίδιον εἶναι ἀναξιόπιστο τεκμήριο σε σχέση με τους καταλόγους τῶν φυλάρχων, διότι το πρῶτο ἦταν ἐκτεθειμένο, ἐνῶ οι δεῦτεροι ἔπρεπε να εἶναι ἀκριβεῖς, μια και, ἀν ἐκείνοι ἀπέκρουσαν ἕναν ἱππέα, θα ἔπρεπε οι ἴδιοι να καταβάλουν το ἐπίδομα.

Τρίτο ἐπιχείρημά του εἶναι πῶς δεν κρίνεται κακό κανεὶς να υπηρετεῖ στρατιωτικά, ἀκόμα και σε ἕνα τυραννικό καθεστῶς. Ἡ υπηρεσία κατὰ τὴ διάρκεια ἐνός ὀλιγαρχικού καθεστώτος δεν καθιστᾶ τον στρατιώτη φαῦλο. Ἐξάλλου, πολλοὶ που υπηρέτησαν ὡς ἱππεῖς ἐπὶ τῶν Τριάκοντα ἔχουν γίνεῖ βουλευτές, στρατηγοὶ, ἱπάρχου.

πρὸ τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ συμφορᾶς: ἀναφέρεται στὴν τελικὴ ἡττα στους Αἰγὸς ποταμοὺς ἀπὸ το σπαρτιατικὸ στόλο που διηθῆνε ὁ Λύσανδρος. Ἐκεῖ οι Αθηναῖοι οὐσιαστικά εἶχαν πάθει συμφορὰ.

τῶν τειχῶν καθαιρουμένων: ἡ καθαίρεση τῶν τειχῶν εἶχε γίνεῖ ὡς ὅρος τῆς εἰρήνης με τὴ Σπάρτη. Ὅτι συμμετέχοντες στὴν καθαίρεση δεν ἦταν βέβαια ὅλοι τους ὀλιγαρχικοί, ἀλλὰ δηλώνει μίᾳ χρονικῇ στιγμῇ στα γεγονότα μετὰ τὸ πέρας τοῦ Πελοποννησιακοῦ Πολέμου.

πρὶν τοὺς ἀπὸ Φυλῆς εἰς τὸν Πειραιᾶ καταλθεῖν: πρόκειται γιὰ τους δημοκρατικούς ὑπὸ τον Θρασύβουλο που κατήλθαν στὸν Πειραιᾶ και ἀνέτρεψαν τὴν τυραννίδα. Ἡ ἀφίξη

Ἐπομένως, θα μπορούσατε να πιστεύετε σ' ἐκείνους τους καταλόγους (τῶν φυλάρχων) πολὺ πιο δίκαια παρά σ' αὐτές (τις ξύλινες πινακίδες). Γιατί, ἀπ' αὐτές (τις ξύλινες πινακίδες) ἦταν εὐ-κολο, σ' ὅποιον ἠθέλε, να σβηστεῖ το ὄνομά του ἐνῶ σ' ἐκείνους (στους καταλόγους τῶν φυλάρχων) ἦταν ὑποχρεωτικό να ἀναφερθῶν ἀπὸ τους φυλάρχους ἐκείνοι που υπηρέτησαν ὡς ἱππεῖς.

Και ἀκόμη, κύριοι βουλευτές, ἀν βέβαια υπηρέτησα ὡς ἱππείας, δε θα το ἀρνιόμουν με ἐπιμονή σα να εἶχα κάνει κάτι φοβερό ἀλλὰ θα εἶχα τὴν ἀξίωση να ἐγκριθῶ ὡς βουλευτῆς ὕστερα ἀπὸ δοκιμασία, ἀν θα ἀποδεικνυα ὅτι κανένας ἀπὸ τους συμπο-λίτες μου δεν ἔχει κακοποιηθῆ ἀπὸ μένα. Και βλέπω ὅτι και εσεῖς ἔχετε αὐτὴ τὴ γνώμη και ὅτι πολλοί, βέβαια, ἀπὸ ἐκεῖ-νους που τότε υπηρέτησαν ὡς ἱππεῖς εἶναι (τώρα) βουλευτές και ὅτι πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἔχουν ἐκλεγεί (τώρα) στρατηγοὶ και ἱπ-παρχοί. Ἐπομένως, να θεωρεῖτε ὅτι δεν κάνω αὐτὴ τὴν ἀπολογία γιὰ τίποτε ἄλλο παρά γιὰ τὸ τὸλμησαν (οἱ κατήγοροι) να πουν ψεῦδη ἐναντίον μου ὀλοφάνερα. (Ἐμπρός), λοιπόν, ἀνέβα (στο βῆμα) και κατάρθεσε τὴ μαρτυρία σου γιὰ μένα.

του πέντε μέρες πριν τη σύγκρουση των δημοκρατικών με τους Τριάκοντα, ουσιαστικά δεν του επέτρεπε να εμπλακεί με καμία παράταξη.

ἐπιθυμῆν μετέχειν τῶν ἀλλοτρίων κινδύνων: σε τέτοιες αμφίβολες καταστάσεις (με ένα ισχυρό δημοκρατικό κίνημα να αντικρούει και να απειλεί το καθεστώς των Τριάκοντα), είναι λογικό να μην ήθελε να εμπλακεί στα πολιτικά δρώμενα, ειδικά αφού μόλις επέστρεψαν από τον Πόντο. Πρόκειται για ένα λογικό επιχείρημα, ικανό να πείσει το ακροατήριο.

μᾶλλον ἠτίμαζον καὶ τοὺς συγκαταλύσαντας τὸν δῆμον: όχι μόνο δεν ήθελε ο Μαντίθεος να εμπλακεί με τους Τριάκοντα, αλλά ακόμα κι εκείνοι είχαν εσωτερικές συγκρούσεις. Ο Κριτίας είχε οδηγήσει στο θάνατο τον άλλοτε φίλο του, μετριοπαθή ολιγαρχικό Θηραμένη, επειδή διαφωνούσε με την τρομοκρατική πρακτική του Κριτία.

σανιδίου: πινακίδα όπου αναγράφονταν όλα τα ονόματα όσων υπηρετούσαν στο ιππικό. Η αναγραφή του ονόματος του Μαντίθεου στο σανίδιον αποτελούσε και τη μόνη απόδειξη κατά το κατηγορητήριο. Έτσι, είναι λογικό, στην υπερασπιστική του γραμμή ο Μαντίθεος να προσπαθήσει να ακυρώσει αυτή την απόδειξη ή τη σημασία της. Ουσιαστικά, ο ομιλητής δεν προσπαθεί να αποδείξει πως ήταν εγγεγραμμένος, αλλά να ακυρώσει την ουσία του επιχειρήματος-απόδειξης.

ἐν τούτῳ πολλοὶ μὲν τῶν ὁμολογούντων ἵππεύειν οὐκ ἔνεισιν, ἔνιοι δὲ τῶν ἀποδημούντων ἐγγεγραμμένοι εἰσίν: βασικό στοιχείο της υπερασπιστικής του γραμμής είναι πως στο σανίδιον δεν είναι γραμμένοι πολλοί που μόνοι τους ομολόγησαν ότι συμμετείχαν, ενώ αντίθετα άλλοι που δεν υπηρέτησαν στο ιππικό είναι γραμμένοι. Έτσι, θέτει σε αμφισβήτηση και ακυρώνει τη σπουδαιότητα της απόδειξης. Αυτή, εξάλλου, ήταν και η μοναδική απόδειξη των κατηγορών του.

ἔλεγχος μέγιστος: προϊδεάζει για το ακολουθούμενο επιχείρημα. Έτσι, προκαταλαμβάνει το κοινό του και προσελκύει την προσοχή του.

ἵνα τὰς καταστάσεις ἀναπράξητε: μετά την αλλαγή του καθεστώτος, οι φύλαρχοι είχαν αναλάβει να πάρουν πίσω από όσους είχαν υπηρετήσει ως υπεῖς το επίδομα που τους παρέχονταν (και που έπρεπε βάσει νόμου να επιστρέφεται με το πέρας της θητείας τους, αλλά επί τυραννίδας δεν είχαν επιστραφεί).

αὐτοῖς ζημιοῦσθαι: άλλο ένα ισχυρό επιχείρημα, που συμπληρώνεται παρακάτω (ὥστε πολὺ ἂν δικαιότερον ἐκείνοις τοῖς γράμμασιν ἢ τούτοις πιστεύοιτε). Μεγαλύτερη σημασία δεν έχει το σανίδιον, αλλά οι καταστάσεις των φυλάρχων, καθώς εκείνοι ήταν υποχρεωμένοι να δώσουν το αντίστοιχο ποσό αν κάποιος αποδεικνύονταν ότι είχε υπηρετήσει ως ἵππεύς, αλλά δεν επέστρεφε το επίδομα.

οὐδείς ἂν ἀποδείξειεν: η βεβαιότητά του, ότι κανείς δεν μπορεί να αποδείξει ότι αναφέρθηκε ή κατηγορήθηκε ή επέτρεψε το πρόστιμο, σίγουρα επηρεάζει συναισθηματικά τους βουλευτές. Αυτή η βεβαιότητα είναι η μεγαλύτερη απόδειξη της αθωότητάς του.

οὐδείς...οὔτε...οὔτε...οὔτε: η επανάληψη δίνει έμφαση στην αδυναμία να του προσαφθούν κατηγορίες. Ουσιαστικά με την άρνηση ακυρώνει όλο το κατηγορητήριο.

ῥᾶδιον τοῦτο γνῶναι: με τη φράση αυτή σημειώνει το αυτονόητο που όλοι γνώριζαν. Ωστόσο, το συμπληρώνει αμέσως μετά.

ῥᾶδιον ἦν ἐξαλειφθῆναι ... τῶν φυλάρχων ἀπενεχθῆναι: μεγαλύτερη αξία είχαν οι καταστάσεις των φυλάρχων, παρά το σανίδιον.

εἴπερ ἵππευσα: πρόκειται για υπόθεση εργασίας. Είναι μία υποθετική κατάσταση, προκειμένου να μπει στο πνεύμα του κατηγορητηρίου και να μπορέσει να αντικρούσει την κατηγορία.

ἀποδείξας ὡς οὐδείς κακῶς πέπονθε: ακόμα κι αν υπηρέτησε, δεν μπορεί κανείς να τον κατηγορήσει ότι αδικήσε κάποιον.

πολλοὺς μὲν τῶν ἵππευσάντων βουλευόντας, πολλοὺς δ' στρατηγούς καὶ ἱπάρχους χειροτονημένους: σημαντικό επιχείρημα προκειμένου να αποδείξει πως η θητεία στο ἵπ-

πικρό κατά την τυραννίδα των Τριάκοντα, δεν αποτελεί πολιτικό έγκλημα, αφού και πολλοί από τους παρόντες είχαν υπηρετήσει. Πρόκειται για ψυχολογικό επιχείρημα, σχεδόν απειλητικό για τα μέλη του ακροατηρίου. Έτσι, επιδιώκει τη συμπάθειά τους και μια ευνοϊκή μεταχείριση. Εξάλλου, δεν έβλαψε κανέναν, όπως κι οι βουλευτές κι οι στρατηγοί.

ὥστε μηδὲν δι' ἄλλο με ἠγεῖσθε ταύτην ποιεῖσθαι τὴν ἀπολογίαν, ἢ ὅτι περιφανῶς ἐτόλμησάν μου καταπεύσασθαι: η δημηγορία του δε γίνεται για να απολογηθεί, αλλά για να ελέγχει τα ψέματα των κατηγορών του.

γλωσσικά και συντακτικά σχόλια

διαιτησομένων: τελική συνημμένη στο αντικείμενο του ἐξέπεμψε μετοχή.

καθαιρουμένων...μεθισταμένης: γενικές απόλυτες χρονικές μετοχές.

κατελθῆν: απρφ. Σε θέση ρήματος στη χρονική πρόταση (πρὶν...ἡμέραις). Η δευτερεύουσα έχει απρφ επειδή είναι καταφατική.

ἀφιγμένων: αιτιολογική συνημμένη στο υποκείμενο του εἰκός ἦν, το ἡμᾶς.

ἐπιθυμῆν: τελικό απρφ υποκείμενο στο εἰκός ἦν.

μετέχειν: τελικό απρφ αντικείμενο στο ἐπιθυμῆν (ταυτοπροσωπία με υποκείμενο το ἡμᾶς).

κινδύνων: αντικείμενο στο μετέχειν.

ἔχοντες: κατηγορηματική μετοχή από το ρήμα φαίνονται.

ἀπενεχθέντα...παραδοθέντα...καταβαλόντα: κατηγορηματικές μετοχές από το ρήμα ἄν ἀποδείξειεν.

εἰ μὴ ἀποδείξειαν τοὺς ἔχοντας τὰς καταστάσεις...ζημιοῦσθαι: υποθετικός λόγος που εκφράζει το πραγματικό.

ἀπενεχθῆναι: υποκείμενο στο απρόσωπο ῥάδιον ἦν.

ασκήσεις

1. Να εντοπίσετε στο κείμενο τα σημεία που ο Μαντίθεος αμφισβητεί την αξιοπιστία του σανιδίου.

2. Με ποιο επιχείρημά του ο Μαντίθεος προσπαθεί ἑμμεσα να αποσπάσει τη θετική ψήφο των βουλευτών;

3. εἴπερ ἵππευσα: Με ποια προϋπόθεση θα μπορούσε να αποτελεί εμπόδιο για την εκλογή του.

4. φύλαρχοι, στρατηγοί, κατάστασις: Ποιος ήταν ο ρόλος τους στην αρχαία Αθήνα;

5. Με ποιο τρόπο ο Μαντίθεος αμβλύνει την κατηγορία του υπῆα;

6. Να ενώσετε τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν .

1. πρὸ τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ
συμφορᾶς

2. εὐθὴς ἔστιν . Ἐλεγχος μέγιστος

3. οὔτε... οὔτε... οὔτε

4. φαίνονται ἔχοντες τοιαύτην
γνώμην

5. πολλοὺς δ. αὐτῶν στρατηγοὺς

6. ὡς πεπονηκῶς δεινὸν τι

α) περίφραση

β) υπερβατό

γ) μετωνυμία

δ) βραχυλογία

ε) αντίθεση

στ) ἔμφαση

ζ) υπερβολή

η) απροσδόκητο

7. Να συνθέσετε το ρήμα ἔχω ἢ ἔχομαι:

α) με τις προθέσεις: ἐν, ἀνά, κατά, παρά, ἀντί, ἀπό, ὑπό, ὑπέρ, ἐκ, σὺν, πρὸς, μετὰ, ἐπί, περὶ.

8. Να γράψετε προτάσεις στα νέα ελληνικά με τις λέξεις ἢ παράγωγά τους: ἐκπέμπω, ἀποδημῶ, καταβάλλω, ἀξιῶ, δοκιμάζομαι, διαιτῶμαι, πάσχω.

9. Να γράψετε δύο παράγωγα και δύο σύνθετα ουσιαστικά ἀπὸ τα ρήματα:

α) πέμπω:
 β) δίδωμι:
 γ) πάσχω:
 δ) ἔχω:

10. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις με παράγωγα τῶν ρημάτων που δίδονται:

καθαρέω-ῶ: Ἡ τοῦ στρατηγοῦ

ἐξαίρέω-ῶ: Ἐχει ἦθος, γι' αὐτὸ ἀποτελεῖ στὴ
 διαφθορὰ που επικρατεῖ.

δίδωμι (δω/δο-): Πληρώνω τις

Το βιβλίο εἶναι ἓνα καλὸ

Εἶναι τοῦ ναοῦ

Ὅποιος προσφέρει δῶρα λέγεται

γιγνώσκω: Ἡ εἶναι δύναμη

Ἐχει πλήρη τοῦ γεγονότος

Εἶναι ἐπιστήμων κύρους.

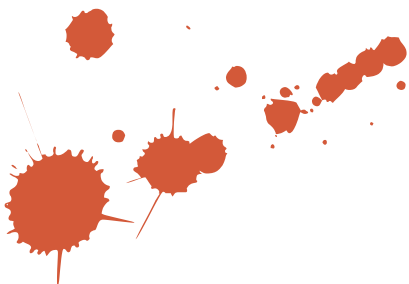
10. Ποια εἶναι ἡ διαφορὰ στὴν ἀρχαιοελληνικὴ σημασία τῶν λέξεων:

α) αἰρῶ - καθαιρῶ - καθαιρῶ

β) φέρω - ἀποφέρω

γ) ἀποδημῶ - ἐνδημῶ

11. Ποια εἶναι ἡ σημασία τῶν ρημάτων πονθάνομαι, μανθάνω καὶ ἐπίσταμαι;

Μαρτυρία (§9-13): απολογία για την ιδιωτική και τη δημόσια ζωή του και για τη στρατιωτική του θητεία

[9] Περὶ μὲν τοίνυν αὐτῆς τῆς αἰτίας οὐκ οἶδ' ὅ τι δεῖ πλείω λέγειν • δοκεῖ δέ μοι, ὦ βουλή, ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις ἀγῶσι περὶ αὐτῶν μόνων τῶν κατηγορημένων προσήκειν ἀπολογεῖσθαι, ἐν δὲ ταῖς δοκιμασίαις δίκαιον εἶναι παντὸς τοῦ βίου λόγον διδόναι. δέομαι οὖν ὑμῶν μετ' εὐνοίας ἀκροάσασθαι μου. ποιήσομαι δὲ τὴν ἀπολογίαν ὡς ἂν δύνωμαι διὰ βραχυτάτων.

[10] Ἐγὼ γὰρ πρῶτον μὲν, οὐσίας μοι οὐ πολλῆς καταλειφθείσης διὰ τὰς συμφορὰς καὶ τὰς τοῦ πατρὸς καὶ τὰς τῆς πόλεως, δύο μὲν ἀδελφὰς ἐξέδωκα ἐπιδοῦς τριάκοντα μνᾶς ἑκατέρω, πρὸς τὸν ἀδελφὸν δ' οὕτως ἐνειμάμην ὥστ' ἐκεῖνον πλέον ὁμολογεῖν ἔχειν ἐμοῦ τῶν πατρῶων, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας οὕτως βεβίωκα ὥστε μηδεπώποτε μοι μηδὲ πρὸς ἓνα μηδὲν ἔγκλημα γενέσθαι.

[11] καὶ τὰ μὲν ἴδια οὕτως διώκηκα • περὶ δὲ τῶν κοινῶν μοι μέγιστον ἠγοῦμαι τεκμήριον εἶναι τῆς ἐμῆς ἐπεικειας, ὅτι τῶν νεωτέρων ὅσοι περὶ κύβους ἢ πότους ἢ [περὶ] τὰς τοιαύτας ἀκολασίας τυγχάνουσι τὰς διατριβὰς ποιούμενοι, πάντας αὐτοὺς ὄψεσθέ μοι διαφόρους ὄντας, καὶ πλείστα τούτους περὶ ἐμοῦ λογοποιοῦντας καὶ ψευδομένους. καίτοι δῆλον ὅτι, εἰ τῶν αὐτῶν ἐπεθυμοῦμεν, οὐκ ἂν τοιαύτην γνώμην εἶχον περὶ ἐμοῦ.

[12] ἔτι δ', ὦ βουλή, οὐδεὶς ἂν ἀποδείξαι περὶ ἐμοῦ δύναιτο οὔτε δίκην αἰσχρὰν οὔτε γραφὴν οὔτε εἰσαγγελίαν γεγεννημένην •

Γι' αυτή, λοιπόν, την κατηγορία δε γνωρίζω γιατί πρέπει να πω περισσότερα. Μου φαίνεται, όμως, κύριοι βουλευτές, ότι αρμόζει να απολογείται (κάποιος) στους άλλους δικαστικούς αγώνες για αυτές μόνες τις κατηγορίες, στις δοκιμασίες όμως (μου φαίνεται ότι) είναι δίκαιο να λογοδοτεί για ὅλη του τη ζωή. Σας παρακαλῶ, λοιπόν, να με ακούσετε με εὐνοία. Και θα απολογηθῶ ὅσο μπορῶ πιο σύντομα.

Εγὼ δηλαδή κατ' αρχάς, αν και δε μου απέμεινε μεγάλη περιουσία εξαιτίας των συμφορῶν και του πατέρα μου και της πόλης, πάντρεψα δύο αδελφές, δίνοντας στην καθεμιά ως προίκα τριάντα μνες, και μοιράστηκα (την πατρική περιουσία) με τον αδελφό μου, έτσι ὥστε να παραδέχεται εκείνος ὅτι ἔχει περισσότερα ἀπὸ μὲνα ἀπὸ την πατρική περιουσία, και σε σχέση με ὅλους τους ἄλλους ἔχω ζήσει έτσι, ὥστε να μη δώσω καμιά αφορμὴ για παράπονο ποτέ μέχρι τώρα οὔτε σε ἓναν (ἀπὸ τους συμπολίτες μου).

Και τις ιδιωτικές μου, λοιπόν, υποθέσεις έτσι τις ἔχω διευθετήσει. Σχετικά, ὁμως, με το δημόσιο βίο νομίζω ὅτι εἶναι για μὲνα πολὺ μεγάλη ἀπόδειξη της δικῆς μου τιμιότητος ὅτι, ὅσοι ἀπὸ τους νεότερους τυχαίνει να χάνουν τον καιρὸ τους στα ζάρια ἢ στα ποτά ἢ σε τέτοιες ἀκολασίες, θα δεῖτε ὅλους αὐτοὺς να εἶναι ἀντίπαλοί μου και να διαδίδουν πάρα πολλές ψευδεις φήμες για μὲνα και να λένε (πάρα πολλὰ) ψέματα. Και ὁμως εἶναι φανερό ὅτι, αν ἐπιθυμοῦσαμε τα ἴδια (πράγματα), δε θα εἶχαν για μὲνα τέτοια γνώμη.

Και ἀκόμα, κύριοι βουλευτές, κανεὶς δε θα μπορούσε να ἀποδείξει ὅτι ἔχει γίνει σε βάρος μου οὔτε αἰσχροὴ ιδιωτικὴ δίκη οὔτε ἐγγράφη καταγγελία για δημόσιο ἀδίκημα οὔτε μήνυση για δημόσιο ἀδίκημα.

καίτοι ἑτέρους ὁρᾶτε πολλάκις εἰς τοιοῦτους ἀγῶνας καθεστηκότας. πρὸς τοῖνυν τὰς στρατείας καὶ τοὺς κινδύνους τοὺς πρὸς τοὺς πολεμίους σκέψασθε οἷον ἑμαυτὸν παρέχω τῇ πόλει.

[13] πρῶτον μὲν γάρ, ὅτε τὴν συμμαχίαν ἐποιήσασθε πρὸς [τοὺς] Βοιωτοὺς καὶ εἰς Ἀλιάρτον ἔδει βοηθεῖν, ὑπὸ Ὀρθοβούλου κατειλεγμένος ἵππεύειν, ἐπειδὴ πάντας ἑώρων τοῖς μὲν ἵππεύουσιν ἀσφάλειαν εἶναι δεῖν νομίζοντας, τοῖς δ' ὀπλίταις κίνδυνον ἡγουμένους, ἑτέρων ἀναβάντων ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀδοκιμάστων παρὰ τὸν νόμον ἐγὼ προσελθὼν ἔφην τῷ Ὀρθοβούλῳ ἐξαλεῖψαί με ἐκ τοῦ καταλόγου, ἡγούμενος αἰσχροὺν εἶναι τοῦ πλήθους μέλλοντος κινδυνεύειν ἄδειαν ἑμαυτῷ παρασκευάσαντα στρατεύεσθαι. καί μοι ἀνάβηθι, Ὀρθόβουλε.

Και ὁμως, βλέπετε ὅτι ἄλλοι ἔχουν μπλεχτεῖ πολλές φορές σε τέτοιους δικαστικούς αγώνες. Σχετικά, λοιπόν, με τις εκστρατείες και τους κινδύνους ἀπέναντι στους εχθρούς εξετάστε πῶς συμπεριφέρομαι στην πόλη.

Πρώτα δηλαδή, ὅταν συνάψατε συμμαχία με τους Βοιωτοὺς και ἔπρεπε να τους βοηθήσετε στην Αλιάρτο, αν και εἶχα γραφτεῖ στον κατάλογο ἀπὸ τον Ὀρθόβουλο να υπηρετήσω στους ἰππείς, ἐπειδὴ ἔβλεπα ὅτι για τους ἰππείς ὅλοι νόμιζαν ὅτι ἔπρεπε να ὑπάρχει ἀσφάλεια, ἐνῶ (ἀντίθετα) για τους ὀπλίτες (ἐπειδὴ ἔβλεπα ὅτι) θεωροῦσαν (ὅτι θα μπορούσε να ὑπάρξει) κίνδυνος, μολονότι ἄλλοι κατατάχθηκαν στο ἰππικό χωρίς να υποβληθῶν σε δοκιμασία κατὰ παράβαση του νόμου, ἐγὼ, ἀφού παρουσιάστηκα στον Ὀρθόβουλο, του εἶπα να με διαγράψει ἀπὸ τον κατάλογο (τῶν ἰππέων), ἐπειδὴ νόμιζα ὅτι εἶναι αἰσchrὸ να ἐκστρατεύω, ἀφού προετοιμάσω για τον εαυτὸ μου ἀσφάλεια, ἐνῶ ο λαὸς ἐπρόκειτο να διατρέχει κινδύνους. (Σε παρακαλῶ, λοιπόν,) για μένα ἀνέβα στο βῆμα, Ὀρθόβουλε.

ἐμνηνευτικά σχόλια

Περὶ τῆς αἰτίας οὐκ οἶδ' ὅ τι δεῖ πλείω λέγειν... μόνων τῶν κατηγορημένων ἀπολογεῖσθαι... ἐν δὲ ταῖς δοκιμασίαις παντὸς τοῦ βίου λόγον διδόναι: ἀφού κατέρριψε τις ἐναντίον κατηγορίες, ο λογογράφος ἀρπάζει την ευκαιρία να ἀλλάξει το κατηγορητήριο σε δοκιμασία. Ἐνῶ σε μία δημόσια κατηγορία ἀναφέρεται μόνο στα κατηγορημένα, στη δοκιμασία ἀναφέρεται/ἀπολογεῖται για τη ζωή του. Ἔτσι, κλείνει τον 1ο ἀξονα του λόγου (την ἀναίρεση συγκεκριμένα του κατηγορητηρίου) και ἀνοίγει το 2ο (την ἀναφορά στη ζωή και το ἦθος του ευρύτερα).

Ο 2ος ἀξονας χωρίζεται σε τρία μέρη: α) τη στάση του ἀπέναντι στην οικογένειά του, β) το γεγονός ὅτι δεν ἔχει διωχθεῖ δικαστικά οὔτε για ἰδιωτική οὔτε για δημόσια ὑπόθεση και γ) τη συνέπεια στις στρατιωτικές του υποχρεώσεις ὅπου μάλιστα προτίμησε να κινδυνεύσει μαζί με τον ἀπλό λαὸ στο πεζικό, παρὰ να εἶναι στο ἰππικό με τους ἀριστοκράτες που πολεμοῦν ἐκ του ἀσφαλοῦς. Ἔτσι, ἀναδεικνύεται ἕνας δημοκράτης που νοιάζεται και ἀγωνιᾶ για το λαὸ, κάτι που τελικά ἀντικρούει την κατηγορία ὅτι ἦταν στην οὐσία ἀριστοκρατικός και φιλικὰ διακεῖμενος προς το ὀλιγαρχικό καθεστῶς τῶν Τριάκοντα.

διὰ τὰς συμφορὰς: ο Μαντίθεος θέλει να ἀναδείξει ὅτι εἶναι ἕνας αυτοδημιούργητος νέος ο οποίος ἔχασε την πατρική του περιουσία στον πόλεμο και ξαναδημιούργησε περιουσία μόνος. Η ἀντίληψη του αυτοδημιούργητου νέου, του εργατικού ἀκόμα και σήμερα προσελκύει το λαὸ, ὄχι μόνο στην πολιτική, ἀλλὰ και στην κοινωνική ζωή. Προφανῶς ὅπως πολλοὶ ευκατάστατοι με τον πόλεμο και την ἀνατροπὴ του καθεστώτος και ἀκόμα και την πολύμηνη πολιορκία της Ἀθήνας, λογικό ἦταν να εἶχαν σοβαρὲς ἀπώλειες στις περιουσίες τους. Η δε σύνδεση αὐτῆς της προσωπικῆς του συμφορὰς με την τύχη της πόλης στόχο ἔχει και να ἐπιρεῖται συναισθηματικά το κοινὸ. Οἱ συμφορὲς δεν εἶχαν ἀκόμα λησμονηθεῖ και κυρίως εἶχαν ταλαιπωρηθεῖ δημοκρατικοὶ πολῖτες.

Η παρουσίαση της συνετῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς και της ἐκτέλεσης τῶν υποχρεώσεων κάποιου

πάντα επηρεάζει συναισθηματικά το ακροατήριο. Το γεγονός ότι πάντρεψε με προίκα 30 μνῶν τις αδελφές του (με δεδομένη τη μικρή περιουσία που κληρονόμησε), σίγουρα αποτελεί ένα στοιχείο προκειμένου να τον εκτιμήσουν οι βουλευτές. Αναδεικνύει το νέο άνθρωπο που ικανοποιεί όλες του τις κοινωνικές υποχρεώσεις χωρίς φειδώ. Εξάλλου, προετοιμάζει έτσι το έδαφος για να κάνει την αντίθεση τους συνομηλικούς του που νοιάζονταν μόνο για τη διασκέδαση. Η συνηθισμένη προίκα ήταν 30-40 μνες, όχι σπάνια όμως υπερέβαινε το ποσό αυτό. Οι πλούσιοι έδιδαν συνήθως προίκα 1 τάλαντο.

ὄσοι περὶ κύβους ἢ πότους ἢ [περὶ] τὰς τοιαύτας ἀκολασίας τυγχάνουσι τὰς διατριβὰς ποιούμενοι: πολλοί νεαροί συνήθιζαν να περνούν το χρόνο τους διασκεδάζοντας έκλυτα. Αντί να συχνάζουν σε γυμναστήρια (=παλαιστρες), συχνάζαν σε καπηλειά, που ήταν τόποι διαφθοράς. Είναι μία πάγια αντίληψη για τον τρόπο που διασκεδάζει η νεολαία και ένα αιώνιο κατηγορητήριο, θα λέγαμε, με αναφορά ακόμα και στο σήμερα.

ὄψεσθέ μοι διαφόρους ὄντας: τονίζει τη διαφορά με τη στάση των άλλων νέων. Αυτός ενδιαφέρονταν για την οικογένειά του και τα κοινά, όχι για τη διασκέδαση.

περὶ ἔμοῦ λογοποιοῦντας καὶ ψευδομένους: ένα ψυχολογικό επιχείρημα-επίθεση κατά των κατηγορών του. Ουσιαστικά τους ταυτίζει με τους διεφθαρμένους νέους της εποχής και τους κατηγορεί για συκοφαντία. Μειώνει ηθικά τους κατηγορούς του στα μάτια των βουλευτών (συνηθισμένη δικαστική τακτική μέχρι σήμερα). Έτσι σκιαγραφεί και το ήθος των αντιπάλων του.

εἰ τῶν αὐτῶν ἐπεθυμοῦμεν, οὐκ ἂν τοιαύτην γνώμην εἶχον περὶ ἔμοῦ: ένα λογικό επιχείρημα που όμως δε στηρίζεται σε κάποιο τεκμήριο, αλλά στην ψυχολογία και το συναίσθημα του ακροατηρίου. Το γεγονός ότι δεν είναι όμοιοι δε σημαίνει ότι θα τον κατηγορούσαν ή ότι σε κάθε άλλη περίπτωση θα σιωπούσαν. Ωστόσο, το επιχείρημα είναι τόσο εϋστοχο, ώστε μάλλον πετυχαίνει το σκοπό του, καθώς ἔμμεσα σκιαγραφεί το ήθος των αντιπάλων του.

οὐδείς ἂν ἀποδείξει: το απόλυτο οὐδείς επισφραγίζει την ἀμεμπτη ιδιωτική και δημόσια ζωή του. Βέβαια, το γεγονός ότι δεν ενεπλάκη σε δικαστικούς αγώνες στο παρελθόν, δεν αποδεικνύει μόνο του την αθωότητά του στη συγκεκριμένη περίπτωση. Πρόκειται όμως για μία απόδειξη του πρότερου ἔντιμου βίου του («αἰ πράξεις ἔκ τοῦ βίου»), ένα επιχείρημα που ακόμα και σήμερα έχει βαρύνουσα σημασία στο δικαστήριο και μετριάζει ενδεχόμενη ποινή.

ἐπειδὴ πάντας ἑώρων ...κίνδυνον ἡγουμένους: ακόμα και σήμερα υπάρχει η πεποίθηση ότι το πεζικό κινδυνεύει περισσότερο από κάθε άλλη στρατιωτική μονάδα. Λογικό ήταν όποιοι είχαν τη δυνατότητα να αλλάξουν τομέα και από το πεζικό να πάνε στο ιππικό, ειδικά όταν πρόκειται για πόλεμο. Το πολεμικό ἔργο του ιππικού (σήμερα τεθωρακισμένα) ήταν σαφώς ευκολότερο, ειδικά αν σκεφτούμε ότι το ιππικό των αντιπάλων Λακεδαιμονίων δεν ήταν αξιόμαχο.

ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀδοκιμάστων παρὰ τὸν νόμον: είναι μία μαρτυρία η οποία αναδεικνύει ένα πρόβλημα που σήμερα θα ονομάζαμε διαφθορά. Οι νέοι που θα υπηρετούσαν στο ιππικό ἔπρεπε κάθε χρόνο να δοκιμάζονται μαζί με τα ἄλογα. Οι ἀδοκίμαστοι δεν υπηρετούσαν στο ιππικό, αλλά στο πεζικό. Με τη μαρτυρία τούτη ουσιαστικά αναδεικνύει τον εαυτό του και μειώνει γενικῶς κι αορίστως τους ἄλλους δειλούς νέους.

ἔξαλειψαί με ἔκ τοῦ καταλόγου, ἡγούμενος αἰσχρὸν εἶναι τοῦ πλήθους μέλλοντος κινδυνεύειν ἄδειαν ἑμαυτῷ: ήταν τόσο συνεπής, ὥστε προτίμησε να κινδυνεύει με το λαό στο πεζικό παρά να μείνει στην ασφάλεια του ιππικού μαζί με ἄλλους αριστοκράτες.

Έτσι, εμφανίζει τον εαυτό του ὡς ένα δημοκράτη που νοιάζεται και αγωνιά για τον απλό λαό, που συμπάσχει και κινδυνεύει μαζί του. Και ἕνας αριστοκράτης που διαφωνεί ἔτσι με τους ἄλλους αριστοκράτες δε θα μπορούσε να έχει συνεργαστεί με τους Τριάκοντα.

γλωσσικά και συντακτικά σχόλια

διδόναι: υποκείμενο στην απρόσωπη έκφραση δίκαιον εἶναι.

προσῆκει...δίκαιον εἶναι: τελικό απρφ, υποκείμενα στο δοκεῖ μοι.

καταλειφθείσης: εναντιωματική απόλυτη μετοχή.

ἐπιδοῦς: τροπική συνημμένη μετοχή.

ὁμολογεῖν: τελικό απρφ σε θέση ρήματος στη συμπερασματική πρόταση ὥστε...πατρώων.

ἔχειν: τελικό απρφ αντικείμενο στο ὁμολογεῖν.

ἐμοῦ: γενική συγκριτική ως β' ὀρος σύγκρισης από το πλεόν.

ὥστε...γενέσθαι: συμπερασματική απαρεμφατική πρόταση.

καθεστηκότας: κατηγορηματική μετοχή από το ὄρᾳτε.

νομίζοντας... ἀναβάντων ...ἡγουμένους...ἡγούμενος: κατηγορηματικές μετοχές από το ρήμα ἔωρων.

προσελθών: συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος χρονική μετοχή

ασκήσεις

1. Ποια ἦταν η αξία των ελληνικῶν νομισμάτων ;

2. Να ενώσετε τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β (δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν).

1. τυγχάνουσι τὰς διατριβὰς ποιούμενοι

2. δύο ἀδελφὰς ἐξέδωκα

3. μηδὲ ... μηδέν

4. ἑτέρων - ἀπάντων - ἀναβάντων

5. οὐκ ἂν τοιαύτην γνώμην εἶχον

6. μηδὲ πρὸς ἓνα

7. οὐ πολλῆς

α) σχῆμα λιτότητας

β) υπερβολή

γ) μεταφορά

δ) περίφραση

ε) σχῆμα υπερβατό

στ) ομοιοτέλετο

ζ) συνωνυμία

η) ἔμφαση

θ) επανάληψη

3. Να γράψετε στην αρχαία ελληνική από ένα αντίθετο για τις παρακάτω λέξεις:
βιόω-ῶ, φημί, αἰσχροῦς, νεώτερος, ὁμολογῶ .

4. διατριβή: Ποια είναι η σημασία της λέξης στην αρχαία και στη νέα ελληνική; Να γράψετε μια πρόταση.

5. Να συνδέσετε κάθε λέξη της στήλης Α με τις λέξεις της στήλης Β, με τις οποίες έχει κοινό θέμα (σε σύνθεση ή μη), γράφοντας μπροστά από κάθε αριθμό της στήλης Α το ή τα γράμματα από τη στήλη Β28.

1. φημί

2. ἡγοῦμαι

3. ὄρῶ

4. γίγνομαι

5. οἶδα

α) εισηγητής

β) αυτόπτης

γ) γενεά

δ) προφήτης

ε) προγενέστερος

στ) κατάφαση

ζ) ὄραση

η) ὄραμα

θ) ηγούμενος

ι) ιστορία

ια) ηγεμόνας

ιβ) κάτοπτρο

ιγ) είδηση

6. Να σχηματίσετε στη νέα ελληνική προτάσεις με τις λέξεις: δοκιμασία, ακρόαση, τεκμήριο, πολέμιος, καθεστώς.

7. Να συνθέσετε το ρήμα ἔχω με πέντε προθέσεις.

8. Να εντοπίσετε τις λέξεις του κειμένου που είναι ομόρριζες με τις παρακάτω: δόγμα, όψη, γηγενής, ευεξία, άβατος, δέηση, τύχη.

9. Να σχηματίσετε σύνθετες λέξεις ακολουθώντας το παράδειγμα:

κατά + φημί = κατάφαση, καταφατικός

πρό + φημί =

α (στερ.) + φημί =

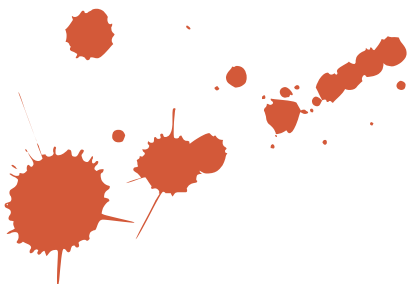
ἀπό + φημί =

ἀντί + φημί =

ἀνά + λαμβάνω =

πρό + λαμβάνω =

πρό + κατά + λαμβάνω =

Μαρτυρία (§14-17): πρόταση για οικονομική ενίσχυση συνδημοτών και ο ηρωισμός του

[14] Συλλεγέντων τοίνυν τῶν δημοτῶν πρὸ τῆς ἐξόδου, εἰδὼς αὐτῶν ἐπίους πολίτας μὲν χρηστοὺς ὄντας καὶ προθύμους, ἐφοδίων δὲ ἀποροῦντας, εἶπον ὅτι χρή τοὺς ἔχοντας παρέχειν τὰ ἐπιτήδεια τοῖς ἀπόρως διακειμένοις. καὶ οὐ μόνον τοῦτο συνεβούλευον τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἔδωκα δυοῖν ἀνδροῖν τριάκοντα δραχμὰς ἑκατέρω, οὐχ ὡς πολλὰ κεκτημένος, ἀλλ' ἵνα παράδειγμα τοῦτο τοῖς ἄλλοις γένηται. καὶ μοι ἀνάβητε.

[15] Μετὰ ταῦτα τοίνυν, ὧ βουλή, εἰς Κόρινθον ἐξόδου γενομένης καὶ πάντων προειδόντων ὅτι δεήσει κινδυνεύειν, ἐτέρων ἀναδυομένων ἐγὼ διεπραξάμην ὥστε τῆς πρώτης τεταγμένος μάχεσθαι τοῖς πολεμίοις • καὶ μάλιστα τῆς ἡμετέρας φυλῆς δυστυχησάσης, καὶ πλείστων ἐναποθανόντων ὕστερος ἀνεχώρησα τοῦ σεμνοῦ Στειριῶς τοῦ πᾶσιν ἀνθρώποις δειλίαν ὠνειδικότος.

[16] καὶ οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον μετὰ ταῦτα ἐν Κορίνθῳ χωρίων ἰσχυρῶν κατειλημμένων, ὥστε τοὺς πολεμίους μὴ δύνασθαι παριέναι, Ἀγησιλάου δ' εἰς τὴν Βοιωτίαν ἐμβαλόντος ψηφισαμένων τῶν ἀρχόντων ἀποχωρίσαι τάξεις αἵτινες βοηθήσουσι, φοβουμένων ἀπάντων (εἰκότως, ὧ βουλή • δεινὸν γὰρ ἦν ἀγαπητῶς ὀλίγω πρότερον σεσωσμένους ἐφ' ἕτερον κίνδυνον ἵεναι) προσελθὼν ἐγὼ τὸν ταξίαρχον ἐκέλευον ἀκληρωτὶ τὴν ἡμετέραν τάξιν πέμπειν.

[17] ὥστ' εἴ τινες ὑμῶν ὀργίζονται τοῖς τὰ μὲν τῆς πόλεως ἀξιοῦσι πράττειν, ἐκ δὲ τῶν κινδύνων ἀποδιδράσκουσιν, οὐκ ἂν δικαίως περὶ ἐμοῦ τὴν γνώμην ταύτην ἔχοιεν •

Όταν, λοιπόν, συγκεντρώθηκαν οι συνδημοτές (μου) πριν από την εκστρατεία, επειδή γνώριζα ότι μερικοί από αυτούς ήταν βέβαια τίμιοι πολίτες και πρόθυμοι αλλά ότι είχαν ἔλλειψη από προμήθειες, εἶπα ὅτι πρέπει οι πλούσιοι να χορηγούν τα απαραίτητα στους φτωχοὺς. Και δε συμβούλευσα στους ἄλλους μόνο αυτό αλλά και ο ἴδιος ἔδωσα τριάντα δραχμὲς σε καθέναν από δύο άντρες, ὄχι επειδή εἶχα πολλά (χρήματα) αλλά για να αποτελέσει αυτό παράδειγμα στους ἄλλους. Ανεβείτε για χάρη μου στο βήμα (να το επιβεβαιώσετε).

Μετά από όλα αυτά λοιπόν, κύριοι βουλευτές, όταν ἔγινε η εκστρατεία στην Κόρινθο και ὅλοι γνώριζαν από πριν ὅτι θα χρειαστεί να κινδυνεύσουν, ἐνῶ κάποιιοι ἀπέφευγαν τη μάχη, ἐγὼ τόλμησα να πολεμῶ τους εχθροὺς παραταγμένος στην πρώτη γραμμὴ και μάλιστα, παρόλο που η δική μας φυλὴ νικήθηκε και σκοτώθηκαν πάρα πολλοί, ἀποχώρησα ἀπὸ τη μάχη μετὰ τον ἀλαζόνα Στειριέα, ο οποίος ἔχει κατηγορήσει ὅλους τους ἀνθρώπους για δειλία.

Λίγες μέρες μετὰ ἀπὸ αὐτὰ, ἐνῶ εἶχαν καταληφθεὶ οχυρὲς θέσεις στην Κόρινθο, με ἀποτέλεσμα οἱ εχθροὶ να μὴ μποροῦν να περάσουν, κι ἐνῶ ο Ἀγησίλαος εἰσέβαλε στη Βοιωτία κι ἐνῶ οἱ ἀρχοντες ἀποφάσι-σαν να ἀποσπάσουν παρατάξεις (στρατοῦ) για να τους βοηθήσουν, ἀν και ὅλοι γενικὰ φοβόνταν (εὐλόγα, κύριοι βουλευτές • γιατί ἦταν φοβερό να βαδίζουμε για νέο κίνδυνο, ἐνῶ λίγο πρωτύτερα εἶχαμε σωθεὶ μόλις και μετὰ βίας), ἐγὼ, ἀφοῦ παρουσιάστηκα, πρότρεπα τον ταξίαρχο να ἀποστείλει το δικό μου τάγμα χωρὶς κλήρωση.

Επομένως, ἀν κάποιιοι ἀπὸ σας ὀργίζονται ἐναντίον ἐκείνων που ἔχουν τὴν ἀξίωση να ἀσχολοῦνται με τα δημόσια πράγματα ἀλλά δε θα εἶχαν δίκαια για μὲνα αὐτὴ τὴ γνώμη.

οὐ γὰρ μόνον τὰ προσταττόμενα ἐποίουν προθύμως, ἀλλὰ καὶ κινδυνεύειν ἐτόλμων. καὶ ταῦτ' ἐποίουν οὐχ ὡς οὐ δεινὸν ἠγούμενος εἶναι Λακεδαιμονίοις μάχεσθαι, ἀλλ' ἵνα, εἴ ποτε ἀδίκως εἰς κίνδυνον καθισταίμην, διὰ ταῦτα βελτίων ὑφ' ὑμῶν νομιζόμενος ἀπάντων τῶν δικαίων τυγχάνοιμι. καί μοι ἀνάβητε τούτων μάρτυρες.

Γιατί, δεν εκτελούσα πρόθυμα μόνο τις διαταγές (των αρχόντων), αλλά τολμούσα και να διακινδυνεύω τη ζωή μου. Και αυτά τα έκανα, όχι διότι πίστευα ότι δεν είναι επικίνδυνο να πολεμά κανείς με τους Λακεδαιμονίους αλλά για να κερδίζω όλα τα δικάιά μου, αφού εσείς εξαιτίας αυτών θα με θεωρούσατε καλύτερο, αν κάποτε εμπλεκόμουν άδικα σε δικαστικό αγώνα. Και, παρακαλώ, ανεβείτε για χάρη μου ως μάρτυρες (στο βήμα) γι' αυτά. δραπετεύουν από τη μάχη,

εμνηνευτικά σχόλια

ἐφοδίων ἀποροῦντας: οι Αθηναίοι φρόντιζαν οι ίδιοι για τα εφόδιά τους. Το σχετικό επίδομα ήταν όμως πολύ μικρό κι έτσι οι ευπορότεροι συχνά με έμμεση έκτακτη φορολόγηση κάλυπταν αυτές τις ανάγκες.

οὐ μόνον τοῦτο συνεβούλευον, ἀλλὰ αὐτὸς ἔδωκα τριάκοντα δραχμάς: με τη διήγηση αυτή ο Μαντίθεος θέλει να τονίσει ότι αντιλαμβάνεται τα προβλήματα των συνδημοτών του και πως συμπάσχει κι εκείνος παρά την οικονομική του αδυναμία («οὐχ ὡς πολλὰ κεκτημένος»). Έτσι, αναδεικνύει ξανά το φιλολαϊκό του πρόσωπο. Βέβαια, τέτοιες πράξεις ήταν συνηθισμένες στους ευπορότερους, αλλά αυτό το αποσιωπά στη διήγηση. Αποδεικνύει ακόμα και τον πατριωτισμό του έναντι του προσωπικού οφέλους. Το ίδιο έπραξε κατά τον ίδιο όταν ζήτησε να πάει σε επικίνδυνες αποστολές χωρίς κλήρωση («ἐκέλευον ἀκκληρωτὶ τὴν ἡμετέραν τάξιν πέμπειν»).

καὶ πλείστων ἐναποθανόντων ὕστερος ἀνεχώρησα: το επιχείρημα αυτό συμπληρώνει τα προηγούμενα για την ανδρεία του.

δυστυχησάσης: η μετοχή σαφώς και δε δηλώνει απλά την ήττα. Ορθό θα ήταν το ήττημένης. Θέλει να μετριάσει την κακή ανάμνηση και να μην εγείρει κακές ενθυμήσεις στο ακροατήριό του.

Η **Ἄκαμαντίς** φυλή στην οποία ανήκε ο Μαντίθεος, αλλά και οι υπόλοιπες φυλές των Αθηναίων ηττήθηκαν κατά κράτος. Ο ρήτορας χρησιμοποιεί τη μετοχή δυστυχησάσης στην προσπάθειά του να παρουσιάσει την ήττα αυτή ἐπὶ τὸ ἡπιώτερον. Ο Δημοσθένης για τα γεγονότα που σχετίζονται με την εκστρατεία και την έκβασή της αναφέρει: ὅθ' ἡ μεγάλη μάχη πρὸς Λακεδαιμονίους ἐγένεθ. ἡ ἐν Κορίνθῳ, τῶν ἐν τῇ πόλει βουλευσαμένων μετὰ τὴν μάχην μὴ δέχεσθαι τῷ τείχει τοὺς στρατιώτας, ἀλλὰ πρὸς Λακεδαιμονίους ἐπικηρυκεύεσθαι, ὀρῶντες ἡτυχηκυῖαν τὴν πόλιν καὶ τῆς παρόδου κρατοῦντας Λακεδαιμονίους, οὐχὶ προὔδωκαν οὐδ. ἐβουλεύσαντ. ἰδίᾳ περὶ τῆς αὐτῶν σωτηρίας, ἀλλὰ πλησίον ὄντων μεθ. ὀπλων ἀπάντων Πελοποννησίων ἀνέωξαν τὰς πύλας ὑμῖν βίᾳ τῶν πολλῶν, καὶ μᾶλλον εἴλοντο μεθ. ὑμῶν τῶν τότε στρατευσαμένων εἴ τι δέοι, πάσχειν ἢ χωρὶς ὑμῶν ἀκινδύνως σεσῶσθαι, καὶ εἰσέφρουν τὸ στράτευμα, καὶ διέσωσαν καὶ ὑμᾶς καὶ τοὺς συμμάχους» .

εἴ τινες ὑμῶν ὀργίζονται... ἓκ δὲ τῶν κινδύνων ἀποδιδράσκουσιν: πρόκειται για μία δικαιολογημένη ὀργή που ισχύει ακόμα και σήμερα. Με την έμμεση καταγγελία αυτή ο Μαντίθεος θέλει να αποδείξει ότι εκείνος που θέλει να ασχοληθεί με την πολιτική, σε αντίθεση με άλλους που λιποτακτούσαν, και γενναίος αποδείχτηκε στη μάχη και φιλόλαϊκός.

γλωσσικά και συντακτικά σχόλια

- συλλεγόντων: γενική απόλυτη χρονική μετοχή (υποκείμενο το δημοτῶν)
 είδώς: αιτιολογική συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος μετοχή.
 ὄντας...ἀποροῦντας: κατηγορηματικές μετοχές από το είδώς.
 παρέχειν: υποκείμενο στο απρόσωπο χρή.
 κεκτημένος: εναντιωματική συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος μετοχή.
 ἵνα παράδειγμα τοῦτο τοῖς ἄλλοις γένηται: τελική μετοχή που δηλώνει το προσδοκώμενο (εκφέρεται με υποτακτική).
 προειδόντων... ἀναδυομένων: γενικές απόλυτες χρονικές μετοχές.
 ὅτι δεήσει κινδυνεύειν:: δευτερεύουσα ειδική πρόταση αντικείμενο στο ρήμα προειδόντων.
 ὥστε μάχεσθαι: δευτερεύουσα αποτελεσματική πρόταση που εκφέρεται με τελικό απρφ.
 δυστυχησάσης..ἐναποθανόντων: εναντιωματικές απόλυτες μετοχές.
 ὕστερος: επιρρηματικό κατηγορούμενο (δηλώνει τη σειρά)
 ὥστε μὴ δύνασθαι: αποτελεσματική πρόταση που εκφέρεται με τελικό απρφ.
 εἴ τινες ὀργίζονται...οὐκ ἀνέχοιεν: υποθετικός λόγος που δηλώνει το πραγματικό (εἰ + οριστική ἢ κάθε ἐγκλιση).
 εἴ ποτε ἀδίκως εἰς κίνδυνον καθισταίμην...τυγχάνοιμι: υποθετικός λόγος που δηλώνει την απλή σκέψη του λέγοντος (εἰ + ευκτικήἢ ευκτική).

ασκήσεις

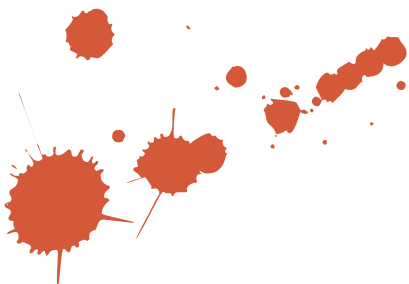
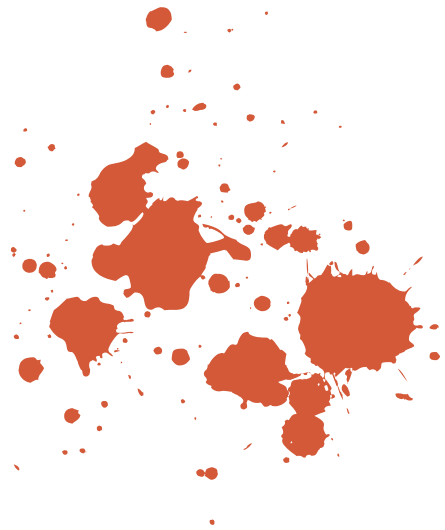
1. Να συνδέσετε τα ρήματα της στήλης Α με τα συνώνυμά τους στη στήλη Β.

μάχομαι	πρέπει, προσήκει, χρή
ὄνειδιζω	ἵκετεύω, κελεύω
φοβοῦμαι	ἐπικουρῶ
νέμω	παρέχω, προσφέρω
σκοπῶ	οἶός τ. εἶμι + ἀπαρέμφο
δεῖ	ὀδηγῶ / ἄρχω, κρατῶ / δοκῶ, κρίνω
δέομαι	βουλεύομαι, λογίζομαι, φρονῶ
βοηθῶ	διαμερίζω / βόσκω / ἀπολαύω, καρποῦμαι
δίδωμι	δέδοικα, ὀκνῶ
δύναμαι	ἐπιτιμῶ, ψέγω, αἰτιῶμαι
ἡγοῦμαι	ἀγωνίζομαι, πολεμῶ

2. Να συνδέσετε το ρήμα πέμπω με τις προθέσεις και μετά να επιλέξετε τέσσερα από τα σύνθετα ρήματα που σχηματίσατε και να γράψετε στη νέα ελληνική μία πρόταση για το καθένα.

ἀνά	=>	ἐκ	=>
παρά	=>	σύν	=>
ἀπό	=>	μετά	=>
πρό	=>	σύν + ἐκ	=>

3. Να αντικατασταθούν εγκλιτικά οι λέξεις:
 ὄντας, γένηται, ἀνάβητε, γενομένης, ἀξιοῦσι, ἔχοιεν.

Μάρτυρες (§18-19): κριτήρια αξιολόγησης του πολίτη

[18] Τῶν τοίνυν ἄλλων στρατειῶν καὶ φρουρῶν οὐδεμιᾶς ἀπελείφθη πώποτε, ἀλλὰ πάντα τὸν χρόνον διατετέλεκα μετὰ τῶν πρώτων μὲν τὰς ἐξόδους ποιούμενος, μετὰ τῶν τελευταίων δὲ ἀναχωρῶν. καίτοι χρή τοὺς φιλοτίμως καὶ κοσμίως πολιτευομένους ἐκ τῶν τοιούτων σκοπεῖν, ἀλλ' οὐκ εἴ τις κομᾷ, διὰ τοῦτο μισεῖν • τὰ μὲν γὰρ τοιαῦτα ἐπιτηδεύματα οὔτε τοὺς ἰδιώτας οὔτε τὸ κοινὸν τῆς πόλεως βλάπτει, ἐκ δὲ τῶν κινδυνεύειν ἐθελόντων πρὸς τοὺς πολεμίους ἅπαντες ὑμεῖς ὠφελείσθε.

[19] ὥστε οὐκ ἄξιον ἀπ' ὄψεως, ὧ βουλή, οὔτε φιλεῖν οὔτε μισεῖν οὐδένα, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων σκοπεῖν • πολλοὶ μὲν γὰρ μικρὸν διαλεγόμενοι καὶ κοσμίως ἀμπεχόμενοι μεγάλων κακῶν αἴτιοι γέγονασιν, ἕτεροι δὲ τῶν τοιούτων ἀμελοῦντες πολλὰ κάγαθὰ ὑμᾶς εἰσιν εἰργασμένοι.

Λοιπὸν, ποτέ ως τώρα δεν απουσίασα ἀπὸ καμιά ἀπὸ τις υπόλοιπες εκστρατείες καὶ φυλάξεις φρουριῶν ἀλλὰ πάντα εκστράτεα με τοὺς πρώτους καὶ ἀποχωροῦσα με τοὺς τελευταίους. Πρέπει, λοιπὸν, νὰ ἐξετάζετε με τέτοια κριτήρια αὐτοὺς που ἀναμειγνύονται στα πολιτικά με φιλοτιμία καὶ με ευπρέπεια καὶ ὄχι, ἀν κάποιος εἶναι μακρομᾶλλης, νὰ τον μισεῖτε γι' αὐτὸ το λόγο. Γιατί, αὐτοῦ τοῦ εἴδους οἱ συνηθισμένοι δε βλάπτουν οὔτε τοὺς ἀπλοῦς πολῖτες οὔτε τις ἀρχές τῆς πόλης, ὁμῶς ἀπὸ ἐκείνους τοὺς πολῖτες, που εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ κινδυνεύουν ἀπέναντι στους ἐχθροὺς, ὅλοι σας γενικὰ ὠφελείσθε.

Επομένως δεν ἀξίζει, κύριοι βουλευτές, οὔτε νὰ ἀγαπάμε οὔτε νὰ μισοῦμε κανέναν ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ του ἐμφάνιση, ἀλλὰ νὰ (τον) κρίνουμε ἀπὸ τις πράξεις (του). Γιατί πολλοί, ἐνῶ μιλοῦν χαμηλόφωνα καὶ ντόνονται καθωσπρέπει, ἔχουν γίνει αἴτιοι μεγάλων συμφορῶν ἐνῶ ἄλλοι, παρόλο που παραμελοῦν αὐτὰ, ἔχουν κάνει σε σας πολλὰ κατὰ.

εμνηνευτικά σχόλια

Ο Μαντίθεος συνεχίζει τὴν ἀναφορά του στις στρατιωτικὲς του υπηρεσίες. Ἀντιδιαστέλλει τὴν ὅλη δημόσια παρουσία του (το εἶναι) που τὴν προβάλλει ὠφέλιμη γιὰ τὴν πόλη, με τὴν ἐμφάνισή του (το φαίνεσθαι, μακριὰ μαλλιά), που συνδεόταν στην Ἀθήνα τῆς ἐποχῆς με λακωνίζοντες ἀριστοκράτες. Το πρῶτο το θέτει ὡς τὴν οὐσία, που πρέπει νὰ ἐπιηρεάζει τοὺς βουλευτές, καὶ το δεύτερο ὡς κάτι ἀνοῦσιο, που μόνο ἐντυπώσεις προκαλεῖ. Ἀντιθέτει μάλιστα ἀνθρώπους που δείχνουν ευπρεπείς ἀλλὰ κάνουν κακὸ στην πόλη (ἴσως νύξη γιὰ τοὺς κατηγοροῦς του) με ἀνθρώπους που δεν εἶναι συμβατικοὶ στην ἐμφάνιση ἀλλὰ τὴν ὠφελοῦν (μᾶλλον ἀναφορά στον ἴδιο).

μετὰ τῶν πρώτων μὲν τὰς ἐξόδους ποιούμενος, μετὰ τῶν τελευταίων δὲ ἀναχωρῶν: συνεχίζει νὰ σημειώνει τὴν ἀνδρεία του. Με τοὺς πρώτους ἔκανε ἐφόδους (πολὺ ἐπικίνδυνο) καὶ με τοὺς τελευταίους υποχωροῦσε/ ἐπέστρεφε στη βάση του.

ἐκ τῶν τοιούτων σκοπεῖν: αὐτὰ πρέπει κατὰ τὸ ρήτορα νὰ ἐξετάσουν οἱ βουλευτές, καθὼς ἡ ἀψογία καὶ γενναία στρατιωτικὴ του θητεία ἀποτελοῦν ἀπόδειξη τοῦ τρόπου με τὸν ὁποῖο θὰ χειριστεῖ τα κοινὰ τῆς πόλης.

οὐκ εἴ τις κομᾷ, διὰ τοῦτο μισεῖν: φαίνεται πῶς ὡς νέος κι ἐκεῖνος ἔτρεφε μεγάλη καὶ φροντισμένη κόμη (συνηθισμένο εἰδικὰ στους γόνους ἀριστοκρατῶν). Ὡστόσο, αὐτὴ ἡ εἰκόνα

δεν πρέπει να οδηγεί σε λάθος συμπεράσματα ούτε και στην αντιπάθεια για το άτομο. Η ουσία και ανδρεία είναι που μετρούν κι όχι η εμφάνιση. Οι πράξεις πρέπει να ελέγχονται σε μια δοκιμασίαν κι όχι η εξωτερική του εμφάνιση. Αναλόγως και ο Πλάτων σημειώνει «ούχ υπερήφανος δοκῶν εἶναι πολίτης οὐδὲ ὀγκώδης τε καὶ ἐπαχθής, ἀλλὰ κόσμιος καὶ εὐσταλῆς ἀνὴρ». Προφανώς ο Λυσίας συμπεριέλαβε στην επιχειρηματολογία του και την εξωτερική εμφάνιση του Μαντιθέου επειδή διέφερε από νέους της εποχής του ή ακόμα και να είχαν γίνει σχετικά σχόλια/κουτσομπολιά.

πολλοὶ...κοσμίως ἀμπεχόμενοι μεγάλων κακῶν αἴτιοι: η εμφάνιση όχι απλά δεν παίζει κάποιο ρόλο, αλλά πολλοί καλοντυμένοι ευθύνονται για τις μεγαλύτερες συμφορές της πόλης. Τα φαινόμενα συχνά απατούν. Και σήμερα ακόμα πολύ συχνά κρίνουμε βάσει στερεότυπων απόψεων κάποιον από την εμφάνισή του. Προβάλλει την άποψη ότι πολλοί από αυτούς που θεωρούνται σώφρονες και παρουσιάζονται ως ενάρετοι πολίτες υπήρξαν προδότες της πόλεως. Καταφέρνουν όμως με την υποκριτική τους συμπεριφορά να αποκρύπτουν την εσωτερική τους ακοσμία με την εξωτερική τους ευκοσμία.

ασκήσεις

1. Να συνδέσετε τα ρήματα της στήλης Α με τα συνώνυμά τους στη στήλη Β.

θέλω	ἀδικῶ, φθείρω
ἀμπέχω - ἀμπίσχω	δρῶ, ἐργάζομαι, κατασκευάζω
ὠφελῶ	βαδίζω, βαίνω, πορεύομαι
ποιῶ	συζητῶ, συνομιλῶ
βλάπτω	ἀμφιέννυμι, ἐνδύω
ἀμελῶ	βοηθῶ, ὀνίνημι
χωρῶ	εἰμί, γεννῶμαι, φύομαι
γίγνομαι	ἀγαπῶ
διαλέγομαι	ὀλιγωρῶ, ῥαθυμῶ
φιλῶ	βούλομαι, ἐπιθυμῶ, ποθῶ, ἐφίεμαι

2. Να γράψετε τα ρήματα από τα οποία παράγονται οι λέξεις:

διάλογος, διάλεξη, διάλεκτος
γένος, γενεά, γένεση, γόνος
φίλτρο
έλλειψη, λοιπός, ελλιπής
όψη, οπή, είδος, ιδέα, ύποπιτος
πολιτεία, πολίτευμα
τελετή

3. Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α με τις αντίθετές τους στη στήλη Β.

βλάπτω	ἐκδύω
ἀναχωρῶ	μισῶ
φιλῶ	ἀφικνοῦμαι
ἀμελῶ	ὀνίνημι, λυσιτελῶ, ὠφελῶ
κοσμίως	ἐπιμέλομαι
πολεμῖος	ἔσχατος
ἀμπέχω ή ἀμπίσχω	ἥττων
πρῶτος	σύμμαχος, φίλος
μειζων	ἀκόσμως

Ἐπίλογος (§20–21): Τα κίνητρα της ανάμειξης του Μαντίθεου στα πολιτικά πράγματα της πόλης

[20] Ἦδη δέ τινων ἠσθόμην, ὧ βουλή, καὶ διὰ ταῦτα ἀχθομένων μοι, ὅτι νεώτερος ὢν ἐπεχείρησα λέγειν ἐν τῷ δήμῳ. ἐγὼ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἠναγκάσθην ὑπὲρ τῶν ἐμαυτοῦ πραγμάτων δημηγορῆσαι, ἔπειτα μέντοι καὶ ἐμαυτῷ δοκῶ φιλοτιμότερον διατεθῆναι τοῦ δέοντος, ἅμα μὲν τῶν προγόνων ἐνθυμούμενος, ὅτι οὐδὲν πέπαυται τὰ τῆς πόλεως πράττοντες,

[21] ἅμα δὲ ὑμᾶς ὁρῶν (τὰ γὰρ ἀληθῆ χρὴ λέγειν) τοὺς τοιοῦτους μόνους <τινὸς> ἀξίους νομίζοντας εἶναι, ὥστε ὁρῶν ὑμᾶς ταύτην τὴν γνώμην ἔχοντας τίς οὐκ ἂν ἐπαρθείη πράττειν καὶ λέγειν ὑπὲρ τῆς πόλεως; ἔτι δὲ τί ἂν τοῖς τοιοῦτοις ἀχθοισθε; οὐ γὰρ ἕτεροι περὶ αὐτῶν κριταὶ εἰσιν, ἀλλ' ὑμεῖς.

Ἐχω αντιληφθεῖ ὁμῶς τώρα, κύριοι βουλευτές, ὅτι μερικοί οργίζονται εναντίον μου γι' αυτό, διότι δηλαδή, αν και νεότερος, προσπάθησα να μιλήσω δημόσια στην εκκλησία του δήμου. Εγώ, βέβαια, αρχικά αναγκάστηκα να εκφωνήσω λόγους για προσωπικές μου υποθέσεις, ἔπειτα ὁμῶς φαίνεται ὅτι ἔδειξα μεγαλύτερη ἀπὸ ὅ,τι ἔπρεπε φιλοδοξία, ἀπὸ τη μια ἀναλογιζόμενος ὅτι οἱ πρόγονοί (μας) δεν εἶχαν σταματήσει καθόλου να ἀσχολοῦνται με τα κοινὰ της πόλης

καὶ ἀπὸ την ἄλλη ἐπειδὴ ἐβλεπα εσᾶς (γιατί πρέπει να λέω την ἀλήθεια) να θεωρεῖτε ὅτι μόνο τέτοιοι ἄνθρωποι εἶναι ἀξιόλογοι για κάτι • ὥστε ποιος (πολίτης), βλέποντας εσᾶς να ἔχετε αὐτὴ τὴ γνώμη, δε θα σεμνυνόταν να ἐνεργεῖ καὶ να μιλά για τὴν πόλη; Ἀκόμη, γιατί δυσανασχετοῦσατε εσεῖς με τέτοιους (ἀνθρώπους); Γιατί, γι' αὐτοὺς δεν εἶναι ἄλλοι οἱ κριτές ἀλλὰ εσεῖς.

ἐμνηνευτικά σχόλια

Ο Μαντίθεος στον ἐπίλογο συνεχίζει τὴν επιχειρηματολογία του. Αναφέρεται σε κάποια φήμη που τον θέλει ἀλαζονικό να μιλά νέος στην εκκλησία του δήμου, κάτι που δεν το ἠθελαν οἱ ἀγραφοὶ νόμοι της πόλης. Παρά τὴν παραδοχὴ ὅτι κάτι τέτοιο ἦταν μάλλον υπερβολὴ ἐκ μέρους του, δικαιολογεῖ τὴν πράξη του σημειώνοντας ὅτι μίλησε για ἰδιωτικῆς φύσεως ζήτημα, πὼς εἶχε ὡς παράδειγμα τοὺς προγόνους που προέβαλλαν τὴ δημόσια παρουσία του πολίτη καὶ διότι ἐβλεπε ὅτι στην πόλη ἐκτιμῶνται οἱ πολῖτες με τέτοια δημόσια παρουσία.

νεώτερος ὢν ἐπεχείρησα λέγειν ἐν τῷ δήμῳ: ὁπῶς καὶ σήμερα ἔτσι καὶ τότε θεωροῦνταν ὅτι οἱ νέοι δεν εἶναι ἱκανοὶ να μεταχειριστοῦν τα κοινὰ λόγω ἀνωριμότητας. Προφανῶς πάντως φαίνονταν προκλητικό σε κάποιους γηραιότερους να δημηγορεῖ ἓνας νέος.

ὑπὲρ τῶν ἐμαυτοῦ πραγμάτων δημηγορῆσαι: σημειώνει ὅτι δε μίλησε στη συνέλευση του λαοῦ λόγω φιλοδοξίας, ἀλλὰ για προσωπικά του ζητήματα. Ἐτσι, προσπαθεῖ να μετριάσει τὴν πιθανὴ ἐνόχληση κάποιων ἐκ του ἀκροατηρίου καὶ να δικαιολογηθεῖ.

μὲν τῶν προγόνων ἐνθυμούμενος: ἡ ἀναφορὰ στους προγόνους ἀποτελεῖ κάτι το συνηθισμένο στις ἀρχαῖες δημηγορίες. Συνηθίζονταν στους ἐπιτάφιους, ἀλλὰ καὶ σε προσωπικῆς υποθέσεις. Συχνὰ οἱ ἀρχαῖοι υπερηφανεύονταν για τὴν καταγωγὴ τους κι ἐδῶ ὁ Λυσίας ἀριστοτεχνικὰ θίγει χωρὶς να κουράζει τὸ θέμα, ἀφοῦ οἱ πρόγονοι του Μαντίθεου ἀσχολοῦνταν με τα κοινὰ καὶ ἔτσι ἀποτελέσαν πρότυπο για τὸ νεαρό δοκιμαζόμενο.

ἔτι δὲ τί ἂν τοῖς τοιοῦτοις ἀχθοισθε; οὐ γὰρ ἕτεροι περὶ αὐτῶν κριταὶ εἰσιν, ἀλλ' ὑμεῖς:

δεν πρέπει να δυσανασχετούν επειδή εκείνοι είναι που έχουν τη δύναμη να κρίνουν. Ουσιαστικά, κλείνει τον λόγο του τονίζοντας τη δύναμη κρίσης που τελικά έχουν οι βουλευτές (ήθος ακροατηρίου). Είναι ένας έπαινος, μία φιλοφρόνηση προς τους βουλευτές προκειμένου να τους επηρεάσει συναισθηματικά.

γλωσσικά και συντακτικά σχόλια

ὤν: εναντιωματική συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος μετοχή.

ὅτι ἐπεχείρησα: δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση, αντικείμενο στο ρήμα ἠσθόμην (ψυχικού πάθους).

λέγειν: τελικό απρφ αντικείμενο στο ἐπεχείρησα.

ὅτι οὐδὲν πέπαινται: δευτερεύουσα ειδική πρόταση.

ασκήσεις

1. Να συνδέσετε τα ρήματα της στήλης Α με τα παράγωγά τους στη στήλη Β.

δοκῶ

λέγω

αἴρω

ρήμα
δόξα
ρήτρα
άρση
ρήση
δόγμα
αορτή
ρήτορας
δοκίμιο
αντάρτης
αντίρρηση
δοκιμή
άδοξος
μετέωρος
ρητός

2. Να συνδέσετε τα ρήματα της στήλης Α με τα συνώνυμά τους στη στήλη Β.

ἄχθομαι

αἴρω

λέγω

δοκῶ

ἐπιχειρῶ

ἐνθουμοῦμαι

ἀναλαμβάνω, ἐπιλαμβάνομαι

νομίζω, ὑπολαμβάνω, οἶομαι, ἠγοῦμαι

διανοοῦμαι, μνημονεύω, λογίζομαι

ἀνίστημι, ἀνορθῶ, ἐγείρω

φημί, φθέγγομαι, ἀγορεύω

ἀγανακτῶ, ἀνιῶμαι, θλίβομαι, λυποῦμαι

3. Να συνδέσετε τα ρήματα της στήλης Α με τα αντίθετά τους στη στήλη Β:

ἄχθομαι

αἴρω

παύω

ἐνθουμοῦμαι

ἄρχομαι

ἐπιλανθάνομαι

καθαιρῶ, καθίστημι

ἠδομαι, τέρπομαι, χαίρω

κριτήριο αξιολόγησης I

[1] Εἰ μὴ συνήδη, ὧ βουλή, τοῖς κατηγοροῖς βουλομένοις ἐκ παντὸς τρόπου κακῶς ἐμὲ ποιεῖν, πολλὴν ἂν αὐτοῖς χάριν εἶχον ταύτης τῆς κατηγορίας • ἡγοῦμαι γὰρ τοῖς ἀδίκως διαβεβλημένοις τούτους εἶναι μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίους, οἵτινες ἂν αὐτοὺς ἀναγκάζωσιν εἰς ἔλεγχον τῶν αὐτοῖς βεβιωμένων καταστῆναι.

[2] ἐγὼ γὰρ οὕτω σφόδρα ἑμαυτῷ πιστεύω, ὥστ' ἐλπίζω καὶ εἴ τις πρὸς με τυγχάνει ἀηδῶς [ἢ κακῶς] διακείμενος, ἐπειδὴν ἐμοῦ λέγοντος ἀκούσῃ περὶ τῶν πεπραγμένων, μεταμελήσειν αὐτῷ καὶ πολὺ βελτίω με εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ἡγήσεσθαι.

[3] ἀξιῶ δέ, ὧ βουλή, ἐὰν μὲν τοῦτο μόνον ὑμῖν ἐπιδείξω, ὡς εὖνους εἰμί τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι καὶ ὡς ἠνάγκασμαι τῶν αὐτῶν κινδύνων μετέχειν ὑμῖν, μηδὲν πῶ μοι πλέον εἶναι. ἐὰν δέ φαίνωμαι καὶ τὰ ἄλλα μετρίως βεβιωκῶς καὶ πολὺ παρὰ τὴν δόξαν καὶ παρὰ τοὺς λόγους τοὺς τῶν ἐχθρῶν, δέομαι ὑμῶν ἐμὲ μὲν δοκιμάζειν, τούτους δὲ ἡγεῖσθαι χεῖρους εἶναι. πρῶτον δὲ ἀποδείξω ὡς οὐκ ἵππευον [οὔτ' ἐπεδήμουν] ἐπὶ τῶν τριάκοντα, οὐδέ μετέσχον τῆς τότε πολιτείας.

Παρατηρήσεις

A. Από το κείμενο που σας δίνεται, να μεταφράσετε την 3η παράγραφο («ἀξιῶ δε... τότε πολιτείας»).

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

B. Να απαντήσετε τα παρακάτω ερωτήματα:

1) σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, ο ρήτορας επιδιώκει εξ αρχής να επιτύχει την πρόσεξιν, την εὖνοια και την κατατόπιση του ακροατηρίου. Ανταποκρίνεται η άποψη αυτή στο συγκεκριμένο προοίμιο;

ΜΟΝΑΔΕΣ 15

2) να αναφέρετε δύο σημεία του αποσπάσματος στα οποία είναι εμφανής η προσπάθεια του Λυσία να σκιαγραφήσει αριστοτεχνικά και άμεσα το χαρακτήρα του Μαντίθεου. Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας.

ΜΟΝΑΔΕΣ 15

3) τι γνωρίζετε για τα ρητορικά πάθη ως μέσα πειθούς;

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

4) τυγχάνει, καθεστηκόσι, φαίνωμαι, ἡγεῖσθαι, μετέσχον: γράψτε δύο ομόρριζα (απλά ή σύνθετα) της νέας ελληνικής

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

5) τυγχάνει, μετέσχον: να γίνει χρονική κι εγκλιτική αντικατάσταση.

ΜΟΝΑΔΕΣ 20

6) Να αναγνωριστούν συντακτικά οι υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου.

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

[7] ἔμὲ τοίνυν οὐδεὶς ἂν ἀποδείξειεν οὐτ' ἀπενεχθέντα ὑπὸ τῶν φυλάρχων οὔτε παραδοθέντα τοῖς συνδικοῖς οὔτε καταστάσιν καταβαλόντα. καίτοι πᾶσι ῥᾷδιον τοῦτο γνῶναι, ὅτι ἀναγκαῖον ἦν τοῖς φυλάρχοις, εἰ μὴ ἀποδείξειαν τοὺς ἔχοντας τὰς καταστάσεις, αὐτοῖς ζημιοῦσθαι. ὥστε πολὺ ἂν δικαιότερον ἐκείνοις τοῖς γράμμασιν ἢ τούτοις πιστεύοιτε ἐκ μὲν γὰρ τούτων ῥᾷδιον ἦν ἐξαλειφθῆναι τῷ βουλομένῳ, ἐν ἐκείνοις δὲ τοῖς ἰππεύσαντας ἀναγκαῖον ἦν ὑπὸ τῶν φυλάρχων ἀπενεχθῆναι.

[8] ἔτι δὲ, ὧ βουλή, εἴπερ ἰππευσα, οὐκ ἂν ἦν ἔξαρνος ὡς δεινὸν τι πεποιηκῶς, ἀλλ' ἤξιουν, ἀποδείξας ὡς οὐδεὶς ὑπ' ἐμοῦ τῶν πολιτῶν κακῶς πέπονθε, δοκιμάζεσθαι. ὁρῶ δὲ καὶ ὑμᾶς ταύτη τῇ γνώμῃ χρωμένους, καὶ πολλοὺς μὲν τῶν τότε ἰππευσάντων βουλευόντας, πολλοὺς δ' αὐτῶν στρατηγοὺς καὶ ἰππάρχους κεχειροτονημένους. ὥστε μηδὲν δι' ἄλλο με ἠγεῖσθε ταύτην ποιεῖσθαι τὴν ἀπολογίαν, ἢ ὅτι περιφανῶς ἐτόλμησάν μου καταφεύσασθαι. ἀνάβηθι δὲ μοι καὶ μαρτύρησον.

Παρατηρήσεις

A. Από το κείμενο που σας δίνεται, να μεταφράσετε την 7η παράγραφο («ἔμὲ τοίνυν ... ἀπενεχθῆναι»).

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

B. Να απαντήσετε τα παρακάτω ερωτήματα:

1) «ὥστε πολὺ ἂν δικαιότερον...πιστεύοιτε»: Πῶς προκύπτει η αναξιοπιστία του σανιδίου και η εγκυρότητα των καταλόγων των φυλάρχων; Ἐχει πειστική αξία το επιχειρήμα αυτό του Μαντίθεου

ΜΟΝΑΔΕΣ 15

2) «ὥστε μηδὲν...τὴν ἀπολογίαν»: Να σχολιάσετε το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε ο Μαντίθεος σε συνδυασμό με τα επιχειρήματα που μόλις πριν έχει αναπτύξει. Τι επιδιώκει να αποδείξει;

ΜΟΝΑΔΕΣ 15

3) τι γνωρίζετε για τα ρητορικά ήθη (ηθοποιία) ως μέσα πειθούς (έντεχνες αποδείξεις);

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

4) καταβαλόντα, ἔχοντας, πέπονθε, ὁρῶ, χρωμένους: γράψτε δύο ομόρριζα (απλά ή σύνθετα) της νέας ελληνικής.

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

5) ἀπενεχθέντα, ἀποδείξειαν, καταβαλόντα, πέπονθε: να γίνει χρονική αντικατάσταση.

6) Να αναγνωριστούν συντακτικά οι υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου.

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

κριτήριο αξιολόγησης III

[18] Τῶν τοίνυν ἄλλων στρατειῶν καὶ φρουρῶν οὐδεμιᾶς ἀπελείφθην πώποτε, ἀλλὰ πάντα τὸν χρόνον διατετέλεκα μετὰ τῶν πρώτων μὲν τὰς ἐξόδους ποιούμενος, μετὰ τῶν τελευταίων δὲ ἀναχωρῶν. καίτοι χρή τοὺς φιλοτίμως καὶ κοσμίως πολιτευομένους ἐκ τῶν τοιούτων σκοπεῖν, ἀλλ' οὐκ εἴ τις κομᾶ, διὰ τοῦτο μισεῖν • τὰ μὲν γὰρ τοιαῦτα ἐπιτηδεύματα οὔτε τοὺς ἰδιώτας οὔτε τὸ κοινὸν τῆς πόλεως βλάπτει, ἐκ δὲ τῶν κινδυνεύειν ἐθελόντων πρὸς τοὺς πολεμίους ἅπαντες ὑμεῖς ὠφελείσθε.

[19] ὥστε οὐκ ἄξιον ἀπ' ὄψεως, ᾧ βουλή, οὔτε φιλεῖν οὔτε μισεῖν οὐδένα, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων σκοπεῖν • πολλοὶ μὲν γὰρ μικρὸν διαλεγόμενοι καὶ κοσμίως ἀμπεχόμενοι μεγάλων κακῶν αἴτιοι γεγόνασιν, ἕτεροι δὲ τῶν τοιούτων ἀμελοῦντες πολλὰ κάγαθὰ ὑμᾶς εἰσιν εἰργασμένοι.

[20] Ἦδη δὲ τινων ἠσθόμην, ᾧ βουλή, καὶ διὰ ταῦτα ἀχθομένων μοι, ὅτι νεώτερος ὢν ἐπεχείρησα λέγειν ἐν τῷ δήμῳ.

Παρατηρήσεις

1. Να μεταφράσετε το απόσπασμα: «καίτοι χρή τοὺς φιλοτίμως...ὑμᾶς εἰσιν εἰργασμένοι». **ΜΟΝΑΔΕΣ 10**
2. Ποιο ἐπιχείρημα ἀναπτύσσει ὁ Μαντίθεος στὴ 19ῃ παράγραφο; Πῶς σχετίζεται μετὰ τὴ δική του ἐμφάνιση καὶ γιατί πρέπει νὰ ἀπολογηθεῖ καὶ γι' αὐτήν; **ΜΟΝΑΔΕΣ 15**
3. Να χαρακτηριστοῦν συντακτικὰ οἱ παρακάτω λέξεις/ φράσεις τοῦ κειμένου: στρατειῶν, πάντα, σκοπεῖν, ἐπιτηδεύματα, τῆς πόλεως, (παρ. 18) κακῶν, τῶν τοιούτων (παρ. 19), νεώτερος, ὢν (παρ. 20). **ΜΟΝΑΔΕΣ 9**
4. Να βρεθεῖ καὶ νὰ χαρακτηριστεῖ ὁ υποθετικὸς λόγος. **ΜΟΝΑΔΕΣ 5**
5. Να γίνῃ χρονικὴ ἀντικατάσταση τῶν παρακάτω ρημάτων: βλάπτει, φιλεῖν, γεγόνασιν. **ΜΟΝΑΔΕΣ 15**
6. Να βρεθοῦν στὸ κείμενο ὁμόρριζα τῶν παρακάτω νεοελληνικῶν λέξεων: κομήτης, θέληση, ὄφελος, διάλεκτος, ἐπιμέλεια, ἐργάτης. **ΜΟΝΑΔΕΣ 6**

κριτήριο αξιολόγησης IV

Λυσίου Ὑπὲρ Μαντιθέου, 19-21

19 Ὄστε οὐκ ἄξιον ἀπ' ὄψεως, ὦ βουλή, οὔτε φιλεῖν οὔτε μισεῖν οὐδένα, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων σκοπεῖν· πολλοὶ μὲν γὰρ μικρὸν διαλεγόμενοι καὶ κοσμίως ἀμπεχόμενοι μεγάλων κακῶν αἴτιοι γέγονασιν, ἕτεροι δὲ τῶν τοιούτων ἀμελοῦντες πολλὰ κάγαθὰ ὑμᾶς εἰσιν εἰργασμένοι.

20 Ἦδη δὲ τινων ἠσθόμην, ὦ βουλή, καὶ διὰ ταῦτα ἀχθομένων μοι, ὅτι νεώτερος ὢν ἐπεχείρησα λέγειν ἐν τῷ δήμῳ. ἐγὼ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἠναγκάσθην ὑπὲρ τῶν ἑμαυτοῦ πραγμάτων δημηγορῆσαι, ἔπειτα μέντοι καὶ ἑμαυτῷ δοκῶ φιλοτιμότερον διατεθῆναι τοῦ δέοντος,

21 ἅμα μὲν τῶν προγόνων ἐνθυμούμενος, ὅτι οὐδὲν πέπαυται τὰ τῆς πόλεως πράττοντες, ἅμα δὲ ὑμᾶς ὀρῶν (τὰ γὰρ ἀληθῆ χρῆ λέγειν) τοὺς τοιούτους μόνους <τινὸς> ἀξίους νομίζοντας εἶναι, ὥστε ὀρῶν ὑμᾶς ταύτην τὴν γνώμην ἔχοντας τίς οὐκ ἂν ἐπαρθείη πράττειν καὶ λέγειν ὑπὲρ τῆς πόλεως; ἔτι δὲ τί ἂν τοῖς τοιούτοις ἄχθοισθε; οὐ γὰρ ἕτεροι περὶ αὐτῶν κριταὶ εἰσιν, ἀλλ' ὑμεῖς.

παρατηρήσεις

A. Να μεταφράσετε το τμήμα: «ἐγὼ δὲ τὸ μὲν πρῶτον...ἀλλ' ὑμεῖς».

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

B. Να γράψετε τις απαντήσεις των παρακάτω ερωτήσεων:

B1. Με ποια επιχειρήματα ο Μαντίθεος αιτιολογεί την ενασχόλησή του με τα κοινά, παρά τη νεαρή του ηλικία; Να απαντήσετε σύμφωνα με τα δεδομένα των παραγράφων 20-21.

ΜΟΝΑΔΕΣ 15

B2. Το απόσπασμα: «Ἦδη δὲ τινων ... ἀλλ' ὑμεῖς» αποτελεί τον επίλογο του Ὑπὲρ Μαντιθέου λόγου του Λυσία. Σύμφωνα με την εισαγωγή του σχολικού βιβλίου: «Με τον επίλογο συνήθως επιδιώκονται δύο κυρίως σκοποί, η ανάμνηση, που επιτυγχάνεται με μια συντομότητα ανακεφαλαίωση των βασικών θέσεων του λόγου και η παθοποιία που καταλήγει σε προτροπή ή αποτροπή». Αφού διαβάσετε το απόσπασμα αυτό, να απαντήσετε στο ερώτημα αν ο Λυσίας επιδιώκει ή όχι τους σκοπούς αυτούς στον επίλογό του. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορά σε συγκεκριμένα σημεία του αποσπάσματος.

ΜΟΝΑΔΕΣ 15

B3. Ποιοι ήταν οι πολιτικοί λόγοι που ευνόησαν τη γέννηση της συστηματικής ρητορείας στην αρχαιότητα; Ποιοι ήταν οι θεμελιωτές της και τι γνωρίζετε για το έργο τους;

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

B4. ἀχθομένων, διατεθῆναι, ὀρῶν, ἀξίους, πράττειν: Να γράψετε ένα ομόρριζο ουσιαστικό και ένα ομόρριζο επίθετο της αρχαίας ή της νέας ελληνικής για καθεμιά από τις παραπάνω λέξεις (τα ομόρριζα μπορούν να είναι απλά ή σύνθετα).

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

Κριτήριο αξιολόγησης V

Λυσίου Ὑπὲρ Μαντιθέου, 1-3

1 Εἰ μὴ συνήδη, ὧ βουλή, τοῖς κατηγοροῖς βουλομένοις ἐκ παντὸς τρόπου κακῶς ἐμὲ ποιεῖν, πολλὴν ἂν αὐτοῖς χάριν εἶχον ταύτης τῆς κατηγορίας· ἡγοῦμαι γὰρ τοῖς ἀδίκως διαβεβλημένοις τούτους εἶναι μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίους, οἵτινες ἂν αὐτοὺς ἀναγκάζωσιν εἰς ἔλεγχον τῶν

2 αὐτοῖς βεβιωμένων καταστῆναι. ἐγὼ γὰρ οὕτω σφόδρα ἐμαυτῷ πιστεύω, ὥστ' ἐλπίζω καὶ εἴ τις πρὸς με τυγχάνει ἀηδῶς [ἢ κακῶς] διακείμενος, ἐπειδὴν ἐμοῦ λέγοντος ἀκούσῃ περὶ τῶν πεπραγμένων, μεταμελήσειν αὐτῷ καὶ πολὺ βελτίω με εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον

3 ἡγήσεσθαι. ἀξιῶ δέ, ὧ βουλή, ἐὰν μὲν τοῦτο μόνον ὑμῖν ἐπιδείξω, ὡς εὔνους εἰμὶ τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι καὶ ὡς ἠνάγκασμαι τῶν αὐτῶν κινδύνων μετέχειν ὑμῖν, μηδὲν πῶ μοι πλέον εἶναι· ἐὰν δὲ φαίνωμαι <καὶ> περὶ τὰ ἄλλα μετρίως βεβιωκῶς καὶ πολὺ παρὰ τὴν δόξαν καὶ [παρὰ] τοὺς λόγους τοὺς τῶν ἐχθρῶν, δέομαι ὑμῶν ἐμὲ μὲν δοκιμάζειν, τούτους δὲ ἡγεῖσθαι χεῖρους εἶναι. πρῶτον δὲ ἀποδείξω ὡς οὐχ ἵππευον οὐδ' ἐπεδήμουν ἐπὶ τῶν τριάκοντα, οὐδὲ μετέσχον τῆς τότε πολιτείας.

Παρατηρήσεις

A. Από το κείμενο που σας δίνεται να μεταφράσετε το τμήμα: "ἐγὼ γὰρ οὕτω σφόδρα . . . χεῖρους εἶναι".

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

B. Να γράψετε στο τετράδιό σας τις απαντήσεις των παρακάτω ερωτήσεων:

B1. Ποια είναι τα στοιχεία που συνθέτουν το εναντίον του Μαντιθέου κατηγορητήριο, σύμφωνα με τα δεδομένα της παραγράφου 3 του κειμένου;

ΜΟΝΑΔΕΣ 15

B2. Να υποδείξετε τις εκφράσεις του κειμένου με τις οποίες ο Μαντιθέος χαρακτηρίζει το ἦθος των αντιπάλων του και αυτές με τις οποίες προβάλλει το δικό του ἦθος.

ΜΟΝΑΔΕΣ 15

B3. Ποια υπήρξε η συμβολή του Γοργία στην ανάπτυξη της αρχαίας ρητορικής;

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

B4. Να μεταφέρετε στο τετράδιό σας τις λέξεις που σας δίνονται παρακάτω. Δίπλα σε καθεμιά από αυτές, να γράψετε μία άλλη λέξη, ετυμολογικῶς συγγενή, από το αρχαίο κείμενο που σας δίνεται: συνείδηση, ηγεμόνας, διάβολος, ευτυχία, βίος.

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

κριτήριο αξιολόγησης VI

Λυσίου Ὑπὲρ Μαντιθέου, 7-8

[7] Ἐμὲ τοίνυν οὐδείς ἂν ἀποδείξειεν οὔτ' ἀπενεχθέντα ὑπὸ τῶν φυλάρχων οὔτε παραδοθέντα τοῖς συνδίκους οὔτε κατάστασιν καταβαλόντα. καίτοι πᾶσι ῥάδιον τοῦτο γνῶναι, ὅτι ἀναγκαῖον ἦν τοῖς φυλάρχοις, εἰ μὴ ἀποδείξειαν τοὺς ἔχοντας τὰς καταστάσεις, αὐτοῖς ζημιοῦσθαι. ὥστε πολὺ ἂν δικαιότερον ἐκείνοις τοῖς γράμμασιν ἢ τούτοις πιστεύοιτε· ἐκ μὲν γὰρ τούτων ῥάδιον ἦν ἐξαλειφθῆναι τῷ βουλομένῳ, ἐν ἐκείνοις δὲ τοὺς ἰππεύσαντας ἀναγκαῖον ἦν ὑπὸ τῶν φυλάρχων ἀπενεχθῆναι.

[8] ἔτι δέ, ὧ βουλή, εἴπερ ἰππευσα, οὐκ ἂν ἦ ἔξαρνος ὡς δεινόν τι πεποικῶς, ἀλλ' ἠξίσουν, ἀποδείξας ὡς οὐδείς ὑπ' ἐμοῦ τῶν πολιτῶν κακῶς πέπονθε, δοκιμάζεσθαι. ὁρῶ δὲ καὶ ὑμᾶς ταύτη τῇ γνώμῃ χρωμένους, καὶ πολλοὺς μὲν τῶν τότε ἰππευσάντων βουλεύοντας, πολλοὺς δ' αὐτῶν στρατηγοὺς καὶ ἰππάρχους κεχειροτονημένους. ὥστε μηδὲν δι' ἄλλο με ἠγεῖσθε ταύτην ποιεῖσθαι τὴν ἀπολογία, ἢ ὅτι περιφανῶς ἐτόλμησάν μου καταψεύσασθαι. Ἀνάβηθι δέ μοι καὶ μαρτύρησον.

Παρατηρήσεις

A. Από το κείμενο που σας δίνεται να μεταφράσετε στο τετράδιό σας το τμήμα "ἔτι δέ, ὧ βουλή ... καὶ μαρτύρησον".

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

B. Να γράψετε τις απαντήσεις των παρακάτω ερωτήσεων:

B1. Σύμφωνα με τα δεδομένα της παραγράφου 7, να εντοπίσετε τα εναντίον του Μαντιθέου ενοχο-ποιητικά στοιχεία και να διευκρινίσετε το περιεχόμενό τους.

ΜΟΝΑΔΕΣ 15

B2. Σε ποιο γεγονός αναφέρεται ο Μαντίθεος με τη φράση "εἴπερ ἰππευσα, ... δοκιμάζεσθαι" και ποια είναι η βαθύτερη επιδίωξή του;

ΜΟΝΑΔΕΣ 15

B3. Να αναφέρετε συνοπτικά τα είδη πίστεων της αρχαίας ρητορικής (Μονάδες 4). Σε ποιο απ' αυτά τα είδη ανήκουν τα ενθυμήματα και τι γνωρίζετε γι' αυτά; (Μονάδες 6).

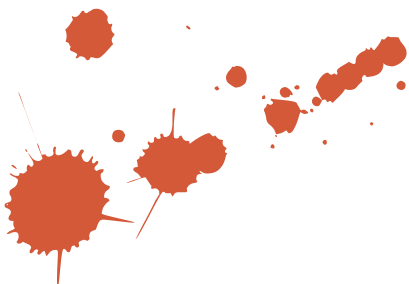
ΜΟΝΑΔΕΣ 10

B4. Να γράψετε δύο ομόρριζα (απλά ή σύνθετα, της αρχαίας ή της νέας ελληνικής) από το β' συνθετικό καθεμιάς από τις παρακάτω λέξεις: ἀποδείξειεν, ἀπενεχθέντα, συνδίκους, στρατηγούς, ἀνάβηθι .

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

Ο βίος και το έργο του Δημοσθένη Εισαγωγή στον «περί τῆς Ῥοδίων ἐλευθερίας» λόγο του

1. Ποιο ήταν το επάγγελμα του λογογράφου, για ποιο λόγο το άσκησε ο Δημοσθένης και σε ποιες φάσεις της ζωής του;
2. Με ποιους λόγους του Δημοσθένη σημειώνεται η στροφή του στην πολιτική και ποιοι είναι οι στόχοι των λόγων αυτών;
3. Γιατί οι λόγοι του Δημοσθένη έχουν μεγάλη ιστορική αξία;
4. Ποια γεγονότα σφράγισαν τα τελευταία χρόνια της ζωής του Δημοσθένη και ποιο ήταν το τέλος της ζωής του;
5. Είναι γνωστό ότι ο Ισοκράτης διεκήρυττε την ανάγκη της ενότητας των Ελλήνων υπό τον Φίλιππο εναντίον των Περσών. Ποια θέση έπαιρνε ο Δημοσθένης στο θέμα αυτό;
6. Ποιες πληροφορίες για την εσωτερική και εξωτερική πολιτική της Αθήνας αντλούμε: α) από τους πολιτικούς λόγους και β) από τους δικανικούς λόγους του Δημοσθένη;
7. Ποια είναι τα γενικά χαρακτηριστικά των λόγων του Δημοσθένη από αισθητική άποψη;
8. Ποιες πόλεις αποτελούσαν τη «Δωρική Εξάπολη» και ποιο ήταν το θρησκευτικό τους κέντρο;
9. Ποια ήταν τα αίτια της αποστασίας της Ρόδου από τη Β' Αθηναϊκή Συμμαχία και ποια ήταν η συμμετοχή του νησιού στο «Συμμαχικό Πόλεμο»;
10. Ποιο ήταν το αποτέλεσμα των επιχειρημάτων του Δημοσθένη στο ζήτημα της βοήθειας προς τους Ροδίους;

Προοίμιο (§1-2): Είναι ανάγκη να αξιοποιηθεί η ευκαιρία που παρουσιάστηκε

[1] Οἶμαι δεῖν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, περιτηλικούτων βουλευομένους διδόναι παρρησίαν ἐκάστῳ τῶν συμβουλευόντων. ἐγὼ δ' οὐδεπώποθ' ἠγησάμην χαλεπὸν τὸ διδάξαι τὰ βέλτισθ' ὑμᾶς (ὡς γὰρ εἶπεῖν ἀπλῶς, ἅπαντες ὑπάρχειν ἐγνωκότες μοι δοκεῖτε), ἀλλὰ τὸ πείσαι πράττειν ταῦτα • ἐπειδὴν γὰρ τι δόξη καὶ ψηφισθῆ, τότε ἴσον τοῦ πραχθῆναι ἀπέχει ὅσον περ πρὶν δόξαι.

[2] ἔστι μὲν οὖν ἓν ὧν ἐγὼ νομίζω χάριν ὑμᾶς τοῖς θεοῖς ὀφείλειν, τὸ τοὺς διὰ τὴν αὐτῶν ὕβριν ὑμῖν πολεμήσαντας οὐ πάλαι νῦν ἐν ὑμῖν μόνοις τῆς αὐτῶν σωτηρίας ἔχειν τὰς ἐλπίδας. ἄξιον δ' ἠσθῆναι τῷ παρόντι καιρῷ • συμβήσεται γὰρ ὑμῖν, ἐὰν ἂν χρή βουλεύσασθ' ὑπὲρ αὐτοῦ, τὰς παρὰ τῶν διαβαλλόντων τὴν πόλιν ἡμῶν βλασφημίας ἔργω μετὰ δόξης καλλῆς ἀπολύσασθαι.

Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νομίζω πως πρέπει, ὅταν παίρνετε αποφάσεις για τόσο μεγάλα ζητήματα, να δίνετε απόλυτη ελευθερία λόγου στον καθένα που θέλει να σας συμβουλέψει. Όσο για μένα ποτέ ως τώρα δε θεώρησα δύσκολο να σας υποδείξω ποιο είναι το καλύτερο (αυτό, για να μιλήσω ειλικρινά, ὅλοι σας μου φαίνεται πως το ξέρετε καλά), ἀλλὰ να σας πείσω να το πράξετε • γιατί, ὅταν κάτι θεωρηθεῖ σωστό και ψηφιστεῖ, ἀκόμα και τότε ἀπέχει τόσο ἀπὸ τὴν ἐκτέλεση, ὅσο και πρὶν αποφασιστεῖ.

Συμβαίνει λοιπὸν ἓνα γεγονός ἀπὸ ἐκεῖνα για τα οποία πιστεύω πως χρωστάτε ευγνωμοσύνη στους θεούς: οἱ ἄνθρωποι που ἐδῶ και λίγο καιρὸ ἀπὸ τὴ θρασύτητά τους πολέμησαν ἐναντίον σας, τώρα στηρίζουν τις ἐλπίδες τῆς σωτηρίας τους μόνο σ' εὐσάς. Και ἀξίζει να χαρεῖτε με τὴν τωρινὴ ευκαιρία • γιατί, ἀν αποφασίσετε σωστά σ' αὐτὴν τὴν περίσταση, θα κατορθώσετε να ἀναιρέσετε ἐμπρακτα τις συκοφαντίες αὐτῶν που δυσφημοῦν τὴν πόλη μας και να κερδίσετε συνάμα καλὴ φήμη.

εμνηνευτικά σχόλια

Ο λόγος του Δημοσθένη «ὑπὲρ τῆς Ῥοδίων ἐλευθερίας» εἶναι ἓνας ἐπαινος πρὸς τὸ δημοκρατικὸ πολίτευμα και ἀντίστοιχα ἓνα «κατηγορῶ» κατὰ τοῦ ὀλιγαρχικοῦ πολιτικοῦ συστήματος. Εἶναι, ἐπίσης, ἓνα «κήρυγμα» ὑψηλῶν ἠθικῶν ἀρχῶν, οἱ ὁποῖες πρέπει να διέπουν τὴν ἀσκηση τῆς πολιτικῆς στὴν Ἀθῆνα και ἐπιπλέον μια ὑπόδειξη ὅτι ἡ ἀσκηση τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς πρέπει να αἰρεται πᾶνω ἀπὸ ἀσύμφορους συναισθηματισμούς και προκαταλήψεις και να ἔχει στόχο τὸ γενικότερο και μόνιμο συμφέρον τῶν πολιτῶν τῆς Ἀθῆνας και κατ' ἐπέκταση και κάθε πόλης. Ὅλα αὐτὰ σε συνδυασμὸ με τὸ ἰδιαίτερα σημαντικό ὕφος και τὴν επιχειρηματολογία τοῦ ρήτορα, κάνουν τὸ λόγο ἀκόμη πιο σπουδαῖο.

Τὸ δε προοίμιο κατέχει κεντρικὴ θέση σε ἓνα λόγο. Σε αὐτὸ ο ρήτορας ἐκθέτει ἐν συντομία τὴν κεντρικὴ τῆς θέση.

διδόναι παρρησίαν ἐκάστῳ τῶν συμβουλευόντων: βασικὴ ἀρχὴ τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου ἦταν να δημηγορήσει ὁποῖος ἠθελε. Τὸ δικαίωμα τῆς παρρησίας, τῆς ἀνεμπόδιστης δηλαδή ἐλευθερίας τοῦ λόγου, ἦταν δεδομένο. Ο Δημοσθένης, ὠστόσο, τὸ παρουσιάζει ὡς κάτι μη δεδομένο. Και τούτο ἐπειδὴ ἠθελε να προκαταβάλει να περιορίσει τις ἀντιδράσεις τῶν πολιτῶν ἀπέναντί του, ἐπειδὴ θα ἐξέφραζε μὴ θέση ἴσως κατὰ τοῦ κοινῶν αἰσθήματος. Εξάλλου, ὁπως και σήμερα, δημηγορίες και τοποθετήσεις που διαφωνοῦν με τοὺς πολλοὺς,

συχνά δέχονταν αντιδράσεις από το κοινό. Ζητά από τους Αθηναίους να τον αφήσουν να μιλήσει, γιατί ξέρει καλά πως αυτό που θα προτείνει θα τους εξοργίσει. Προλαμβάνει λοιπόν πιθανές έντονες αντιδράσεις.

ἅπαντες ὑπάρχειν ἔγνωκότες μοι δοκεῖτε: κολακεύει το ακροατήριό του. Σκοπός του είναι να διδάξει τα καλύτερα, αλλά και να τους πείσει να τα εφαρμόσουν. Κολακεύει (για την ευθυκρισία).

ἴσον τοῦ πραχθῆναι ἀπέχει ὄσονπερ πρὶν δόξαι: η απόφαση με την εφαρμογή/εκτέλεση απέχουν τόσο όσο σα να μην είχαν αποφασιστεί ποτέ. Με την αποφθεγματική φράση αυτή ο Δημοσθένης σημειώνει την αδυναμία των Αθηναίων να εκτελέσουν πολλές από τις αποφάσεις τους. Βασικά, μέμφεται (για την απραξία) τους ακροατές του. Δεν είναι σπάνιο να επιπλήττει ο Δημοσθένης ή άλλοι ρήτορες τους Αθηναίους.

τούς ὑμῖν πολεμήσαντας ἐν ὑμῖν ἔχειν τὰς ἐλπίδας: βασικό σημείο της δημοσθένειας δημηγορίας είναι ότι δεν αρνείται την ὕβρη των Ροδίων που πολέμησαν παλαιότερα εναντίον των Αθηναίων και από τους οποίους οι τελευταίοι δέχτηκαν σημαντική ήττα. Αντίθετα, ο ρήτορας κατηγορεί τους Ρόδιους. Έτσι προσπαθεί να προσεγγίσει συναισθηματικά το ενόχλημένο ακροατήριό του ώστε να τους πείσει να ψύχραιμα το ροδιακό αίτημα. Εξάλλου, φοβάται μην κατηγορηθεί ότι ευνοεί τους Ρόδιους και δε σκέφτεται το αθηναϊκό συμφέρον.

Οι Ρόδιοι, άλλωστε, τιμωρήθηκαν για την αλαζονεία τους με το ταπεινωτικό αίτημα προς τους πρώην εχθρούς τους να τους βοηθήσουν. Τιμωρήθηκαν επιπλέον με το να βρεθούν υποδουλωμένοι από Πέρσες, ενώ πριν υποτίθεται ότι αγωνίζονταν για την ελευθερία τους από τους Αθηναίους. Οι Αθηναίοι, βέβαια, δεν ευθύνονται -σύμφωνα με το ρήτορα- για την αποστασία. Δεν επιρρίπτει τις ευθύνες στην πόλη του, αλλά στους ίδιους τους Ρόδιους.

τοῖς θεοῖς ὀφείλιν: παρουσιάζει το αίτημα των Ροδίων ως ευκαιρία για τους Αθηναίους να αποκαταστήσουν το διαβεβλημένο στην Ελλάδα όνομα της πόλης τους. Δείχνει από την αρχή τη διάθεσή του να δείξει ότι αγοράζει στην ουσία όχι για το καλό των Ροδίων, αλλά για το καλό των Αθηναίων.

γλωσσικά και συντακτικά σχόλια

βουλομένους (ὑμᾶς): αιτιολογική συνημμένη μετοχή.

διδόναι: τελικό απρφ αντικείμενο στο οἶμαι.

παρρησίαν: άμεσο αντικείμενο στο διδόναι.

ἐκάστω: έμμεσο αντικείμενο στο διδόναι.

ἔγνωκότες: κατηγορηματική μετοχή από το συνδετικό ὑπάρχειν.

τὸ διδάξαι... τὸ πείσαι: έναρθρα τελικά απρφ, άμεσα αντικείμενα στο ἡγησάμην.

χαλεπὸν: κατηγορούμενο στο έναρθρα απρφ από το ἡγησάμην.

πράττειν: τελικό απρφ, αντικείμενο στο πείσαι.

ἠοθῆναι: τελικό απρφ, υποκείμενο στο απρόσωπο ἄξιον (έστι).

ἐπειδάν τι δόξη καὶ ψηφισθῆ: δευτερεύουσα χρονικοῦποθετική πρόταση.

ὧν ἐγὼ νομίζω χάριν ὑμᾶς τοῖς θεοῖς ὀφείλιν: δευτερεύουσα αναφορική ονοματική πρόταση σε θέση γενικής διαιρετικής στο ἔν.

ἐάν βουλευσῆσθ' ὑπὲρ αὐτοῦ...: δευτερεύουσα υποθετική πρόταση. Απόδοση είναι η κύρια («συμβήσεται γάρ ὑμῖν») και εκφράζει το προσδοκώμενο (ἐάν + υποτακτική => οριστική μελλοντα).

ἄ χρή: δευτερεύουσα αναφορική ονοματική πρόταση, αντικείμενο στο ρήμα βουλευσῆσθε.

βουλομένους (ὑμᾶς): αιτιολογική συνημμένη μετοχή.

διδόναι: τελικό απρφ αντικείμενο στο οἶμαι.

παρρησίαν: άμεσο αντικείμενο στο διδόναι.

έκαστω: έμμεσο αντικείμενο στο διδόναι.

έγνωκότες: κατηγορηματική μετοχή από το συνδετικό ύπάρχειν.

τό διδάσαι...τό πείσαι: έναρθρα τελικά απρφ, άμεσα αντικείμενα στο ήγησάμην.

χαλεπόν: κατηγορούμενο στο έναρθρα απρφ από το ήγησάμην.

πράττειν: τελικό απρφ, αντικείμενο στο πείσαι.

ήσθηται:τελικό απρφ, υποκείμενο στο απρόσωπο άξιον (έστι).

έπειδάν τι δόξη και ψηφισθη: δευτερεύουσα χρονικοϋποθετική πρόταση.

ών έγώ νομίζω χάριν ύμās τοίς θεοίς όφείλιν: δευτερεύουσα αναφορική ονοματική πρόταση σε θέση γενικής διαιρετικής στο έν.

έν βουλεύσησθ' ύπέρ αύτοϋ...: δευτερεύουσα υποθετική πρόταση. Απόδοση είναι η κύρια («συμβήσεται γάρ ύμίν») και εκφράζει το προσδοκώμενο (έν + υποτακτική => οριστική μέλλοντα).

ά χρη: δευτερεύουσα αναφορική ονοματική πρόταση, αντικείμενο στο ρήμα βουλεύσηθε.

ασκήσεις

1. Ποια ήταν τα βέλτιστα για τα οποία κάνει λόγο ο Δημοσθένης στο προοίμιο;
2. Να εντοπίσετε τα σημεία του κειμένου όπου ο Δημοσθένης κολακεύει ή κατηγορεί τους Αθηναίους.
3. Γιατί ο Δημοσθένης νομίζει ότι οι Αθηναίοι πρέπει στην παρούσα περίπτωση να χρωστούν ευγνωμοσύνη στους θεούς;
4. α) Ποια σημασία έχει η λέξη ύβρις για τους αρχαίους Έλληνες και β) τι θεωρεί στο συγκεκριμένο κείμενο ύβριν ο Δημοσθένης;
5. Ποια συναισθήματα για τους Ροδίους έχουν οι Αθηναίοι, σύμφωνα με όσα υπαινίσσεται ο Δημοσθένης και πώς προσπαθεί να τα μεταβάλει;
6. ήγοϋμαι, βλασφημία, δόξα: Να δώσετε τις σημασίες των λέξεων στην αρχαία και στη νεότερη εποχή.
7. Να συνδέσετε τη στήλη Α με τα στοιχεία της Β (δύο στοιχεία περισσεύουν).

1. έγώ δ. . τό διδάσαι . αλλάτό πείσαι
2. τās παρὰ τών . βλασφημίας
3. άξιον (δ. ήσθηται)
4. ύπάρχειν έγνωκότες
5. οϋ πάλαι

- α. υπερβατό
- β. λιτότητα
- γ. συνεκδοχή
- δ. περίφραση
- ε. αντίθεση
- στ. μετωνυμία
- ζ. βραχυλογία

8. Ποιες λέξεις του κειμένου (§§ 1-2) έχουν ετυμολογική συγγένεια με τις παρακάτω: δάσκαλος, βελτιωμένος, πειθώ, ηδονή, βρισιά, κατάλυση, διαβολή, επίγνωση, συμβάν, ηγέτης.

9. Να συμπληρώσετε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις με παράγωγες διαβάλλω (βάλλω) από τον πίνακα:

αδιάβλητος, αποβάλλω, διαβλητός, διαβολή, καταβάλλω, παρεμβάλλω, παραβάλλω, παραβολή

- Αυτά που είπε εναντίον μου ήταν και αποδείχτηκαν καθαρά ψέματα.
- Τα αποτελέσματα του διαγωνισμού για την πλήρωση είκοσι κενών θέσεων στην εταιρεία θεωρήθηκαν και ακυρώθηκαν επειδή δεν τηρήθηκαν τα εχέγγρα διεξαγωγής του.
- Λόγω της απαράδεκτης διαγωγής του κατά τη διάρκεια του μαθήματος από την

τάξη

- Οι μαθητές που μετείχαν στη θεατρική ομάδα του σχολείου έντονη προσπάθεια να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους.
- Δεν τέλειωσε την εργασία του ακόμη επειδή εντωμεταξύ ένα άλλο ζήτημα, το οποίο απαιτούσε άμεση επίλυση.
- Στην Καινή Διαθήκη περιέχονται πολλές που χρησιμοποίησε ο Ιησούς για να μιλήσει και να διδάξει με τρόπο αλληγορικό.

10. Να σημειώσετε με ΣΩΣΤΟ ή ΛΑΘΟΣ τα παρακάτω:

Ο Δημοσθένης απευθυνόμενος προς τους Αθηναίους στο προοίμιο

- α) επιπλήττει το ακροατήριό του
- β) αναγνωρίζει τη δυσκολία του να πείσει τους Αθηναίους.
- γ) δείχνει σεβασμό προς τους Αθηναίους, αλλά διατυπώνει με σαφήνεια και θάρρος τη γνώμη του.
- δ) δεν κάνει κανένα λόγο για την υπόθεση των Ροδίων.
- ε) επαινεί τους Αθηναίους γιατί πάντοτε υλοποιούν αμέσως τις αποφάσεις που ψηφίζουν.
- στ) εκφράζει την άποψη ότι οι Αθηναίοι πρέπει να αποκαταστήσουν την καλή τους φήμη με την ευκαιρία δράσης που τους παρουσιάζεται τώρα.

11. Να συμπληρώσετε τα κενά με λέξεις ομόρριζες της λέξης «καιρός» από τον πίνακα:

ευκαιρία, ευκαιρώ, επικαιρότητα, κακοκαιρία,
καιρικός, καιριος, καιροσκοπος, καιροφυλακτώ

- Έχασε μια μεγάλη να αγοράσει φθηνά ένα σπίτι.
- Το θέμα του τερματισμού ενός πολέμου βρίσκεται πάντα στην
- Είναι γιατί όσα πετυχαίνει δεν οφείλονται στην αξία του, αλλά στο ότι επωφελείται από τις ευκαιρίες που του παρουσιάζονται.
- Η αστυνομία κατάφερε πλήγμα στα κυκλώματα των κακοποιών.
- Θα εξαρτηθεί από τις συνθήκες αν θα πάμε εκδρομή το Σαββατοκύριακο.
- Από την ασυνήθιστη για την εποχή έγιναν πολλές καταστροφές στις γεωργικές καλλιέργειες.
- Δεν να παρακολουθήσω αυτή την ωραία εκδήλωση λόγω φόρτου εργασίας.
- Πάντα για να πληξεί τα συμφέροντα του ανταγωνιστή του.

Πρόθεσις (§3-4): Τι θα αποδείξει η βοήθεια προς τους Ροδίους

[3] ἤτιάσαντο μὲν γὰρ ἡμᾶς ἐπιβουλεύειν αὐτοῖς Χῖοι καὶ Βυζάντιοι καὶ Ῥόδιοι, καὶ διὰ ταῦτα συνέστησαν ἐφ' ἡμᾶς τὸν τελευταῖον τουτονὶ πόλεμον • φανήσεται δ' ὁ μὲν πρυτανεύσας ταῦτα καὶ πείσας Μαύσωλος, φίλος εἶναι φάσκων Ῥοδίων, τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν ἀφηρημένος, οἱ δ' ἀποδείξαντες ἑαυτοὺς συμμάχους Χῖοι καὶ Βυζάντιοι τοῖς ἀτοχήμασιν αὐτῶν οὐ βεβοηθηκότες,

[4] ὑμεῖς δ', οὓς ἐφοβοῦντο, μόνοι τῶν πάντων τῆς σωτηρίας αὐτοῖς αἴτιοι. ἐκ δὲ τοῦ ταῦθ' ὑφ' ἀπάντων ὀφθῆναι ποιήσετε τοὺς πολλοὺς ἐν ἀπάσαις ταῖς πόλεσι τοῦτο ποιεῖσθαι σύμβολον τῆς αὐτῶν σωτηρίας, ἐὰν ὑμῖν ὡς φίλοι • οὐ μείζον οὐδὲν ἂν ὑμῖν γένοιτ' ἀγαθόν, ἢ παρὰ πάντων ἐκόντων ἀνυπόπτου τυχεῖν εὐνοίας.

Μας κατηγορήσαν λοιπὸν οἱ Χῖοι, οἱ Βυζάντιοι καὶ οἱ Ῥόδιοι ὅτι μηχανοραφοῦμε ἐναντίον τους καὶ γι' αὐτὸ ὁργάνωσαν ἐναντίον μας αὐτὸν τὸν τελευταῖο πόλεμο. Θα φανεῖ ὅμως καθαρά ὅτι ὁ Μαύσωλος, που τους υποκίνησε σ' αὐτὰ καὶ τους ἐπέισε, με τὸν ἰσχυρισμὸ πὼς εἶναι φίλος τῶν Ῥοδίων, τους ἔχει στερήσει τὴν ἐλευθερία τους καὶ ὅτι οἱ Χῖοι καὶ οἱ Βυζάντιοι, που παρίσταναν τους συμμάχους, δὲν τους βοήθησαν στὶς κακοτυχίες τους •

ἐνῶ εσεῖς, που σας φοβόνταν, μόνοι ἀπὸ ὅλους σταθήκατε ἡ αἰτία τῆς σωτηρίας τους. Κι ὅταν ὅλοι τα δουν αὐτὰ, θα κάνετε τους δημοκρατικούς σε ὅλες τὶς πόλεις νὰ θεωροῦν τὴ φιλία σας ἐγγύηση γιὰ τὴν ἀσφάλειά τους • δε θα μπορούσε νὰ υπάρξει μεγαλύτερο πλεονέκτημα γιὰ σας ἀπὸ τὸ νὰ ἐπιτύχετε τὴ φιλία ὅλων πρόθυμα καὶ χωρὶς υποψία.

εμνηνευτικά σχόλια

Ὁ Δημοσθένης ἀντιδιαστέλλει τους ἀφερέγγυους Χῖους, Βυζαντίους Κάρεις με τους μεγάλωψυχους καὶ ἐγγυητὲς τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς σταθερότητας Ἀθηναίους. Ἡ ἐπέμβαση στὴ Ῥόδο κρίνει ὅτι θα ξανακαταστήσει τὴν Ἀθῆνα τὴν κυρίαρχη δημοκρατικὴ δύναμη στὴν Ἑλλάδα, κάτι που θα ἰσχυροποιήσει ξανά τὴ Β' Ἀθηναϊκὴ Συμμαχία.

τουτονὶ πόλεμον: τὸ ἐπίθετο τουτονὶ δείχνει τὸ πόσο ζωντανὸς ἦταν στὴ μνήμη -παρὰ τα τρία ἔτη που πέρασαν- τῶν Ἀθηναίων ὁ καταστρεπτικὸς Συμμαχικὸς Πόλεμος.

ἐπιβουλεύειν αὐτοῖς Χῖοι καὶ Βυζάντιοι καὶ Ῥόδιοι: καὶ οἱ τρεῖς πόλεις εἶχαν συμμαχήσει κατὰ τῶν Ἀθηναίων στὴ Β' Ἀθηναϊκὴ Ἡγεμονία (377 π.Χ.). ἀποστάτησαν καὶ ἀργότερα συμμαχησαν με τὸ Βυζάντιο καὶ τὴν Κω. Ἡ Β' Ἀθηναϊκὴ Συμμαχία οὐσιαστικά ἐπέβαλε τὴν ἀθηναϊκὴ κυριαρχία σε ὅλο τὸ Αἰγαίο. Ἢδη ἡ σπαρτιατικὴ δύναμη εἶχε εξασθενήσει. Οἱ Ἀθηναῖοι κατηγοροῦνταν γιὰ ἡγεμονικὴ συμπεριφορὰ πρὸς τους συμμάχους τους.

ὁ μὲν πρυτανεύσας ταῦτα καὶ πείσας Μαύσωλος, φίλος εἶναι φάσκων Ῥοδίων, τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν ἀφηρημένος: σύμφωνα με τὸ Δημοσθένη κύριος υπεύθυνος ἦταν ὁ Μαύσωλος καὶ ὄχι οἱ ἴδιοι οἱ Ῥόδιοι. Ἐνῶ πρὶν τους κατηγορήσε γιὰ ὕβρη, τώρα μετριάζει καὶ μεταθέτει τὶς εὐθύνες στὸ Μαύσωλο, τὸ σατράπη, καὶ τὴ γυναῖκα τὴν Ἀρτεμισία. Με τὰ εἰρωνικά πρυτανεύσας καὶ φάσκων καταλήγει στὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν ἀφηρημένος (τους ξεσήκωσε κατὰ τῶν Ἀθηναίων ὡς τάχα φίλος καὶ ἀργότερα τους στέρησε τὴν ἐλευθερία).

οὓς ἐφοβοῦντο...σωτηρίας αἴτιοι: με τὸ ἀντιθετικὸ σχῆμα προσπαθεῖ νὰ τὸνίσῃ τὸ πόσο θα τους χρωστοῦν ευγνωμοσύνη οἱ Ῥόδιοι ἀν τους σώζουν ἀπὸ τὸ Μαύσωλο.

ποιεῖσθαι σύμβολον τῆς αὐτῶν σωτηρίας: ἡ μεγάλωψυχη στάση τῶν Ἀθηναίων θα κα-

ταντήσει ένα σύμβολο των δημοκρατικών πόλεων. Ο ρήτορας επιχειρηματολογεί υπέρ της θέσης που πήρε στο προοίμιο. Η βοήθεια προς τους Ρόδιους είναι για το συμφέρον της Αθήνας. Κατηγορώντας το Μαύσωλο μειώνει την ευθύνη των Ροδίων προκειμένου οι Αθηναίοι να τους συμπαρασταθούν. Η βοήθεια, εξάλλου, τούτη θα μειώσει τις συκοφαντίες κατά των Αθηναίων για την ηγεμονική τους θέση.

γλωσσικά και συντακτικά σχόλια

εἶναι: ειδικό απρφ αντικείμενο στο φάσκων.

φάσκων: εναντιωματική συνημμένη μετοχή.

ἀφηρημένος, οὐ βεβοηθηκότες, (ὄντες):κατηγορηματικές μετοχές από τα φανήσεται, φανήσονται, φανήσεσθε.

αἴτιοι (ὄντες): κατηγορούμενο (από στην κατηγορηματική μετοχή ὄντες).

ασκήσεις

1. Να εντοπίσετε στο κείμενο λέξεις που έχουν ετυμολογική συγγένεια με τις λέξεις: απείθεια, παραποίηση, αντίφαση, σύσταση, εξόφθαλμος, διαίρεση, επίδειξη, εκουσίως, υποπτεύομαι.

2. Να γράψετε τέσσερα σύνθετα ρήματα με το «ποιῶ» ως β' συνθετικό και μία πρόθεση ως α' συνθετικό.

3. Να γράψετε τέσσερις (συνολικά) λέξεις συγγενείς ετυμολογικά του «ὄραω-ῶ»: δύο που σχετίζονται με το θέμα του ενεστώτα και δύο με το θέμα του μέλλοντα.

Πίστις (§5-16): Οι αντιφατικές προτάσεις των αντιπάλων και η συνέπεια του ρήτορα - Μ. Βασιλιάς και Αρτεμισία δεν θα αντιδράσουν στις αθηναϊκές ενέργειες - Το συμφέρον της πόλης, και όχι η μνησικακία, οδηγός για ορθή απόφαση

1. Ο ρήτορας είναι συνεπής στις απόψεις του. Προτείνει στους συμπολίτες του Αθηναίους ό,τι ακριβώς είχε προτείνει και την εποχή που βοήθησαν τους Αιγυπτίους (361 π.χ.), όταν αυτοί επαναστάτησαν εναντίον του Βασιλιά των Περσών. Είχε δηλαδή προτείνει και τότε να είναι έτοιμοι για μια πολεμική σύγκρουση μαζί του και να προετοιμαστούν κατάλληλα. Αφού λοιπόν βοήθησαν οι Αθηναίοι τους Αιγυπτίους δε θα μπορούσαν να αρνηθούν τη βοήθεια προς τους Ροδίους.

2. Αν ο Δημοσθένης ήταν σύμβουλος του Βασιλιά θα πρότεινε να πολεμάει μόνο για πράγματα που ανήκουν στην κυριαρχία του και όχι για όσα δεν του ανήκουν. Πολλές φορές οι Πέρσες είχαν Έλληνες συμβούλους και αρκετές φορές Έλληνες εξόριστοι έβρισκαν καταφύγιο στην περσική αυλή (Δημάρατος, Θεμιστοκλής κ.ά.). Με την υπόθεση αυτή προσαθεί να προσεγγίσει τη λογική του Πέρση βασιλιά.

3. Οι Αθηναίοι οφείλουν να πολεμήσουν και να θυσιαστούν για το δίκαιο με σταθερή απόφαση. Έτσι θα αποκτήσουν τη φήμη ότι μάχονται για πρέπουσες αντιλήψεις και σωστά ιδανικά. Με κανένα τρόπο λοιπόν δεν πρέπει να επιτρέψουν στο Βασιλιά να καταλαμβάνει πόλεις με δόλο ή να υποθάλλει εξαπατώντας φιλικές προς αυτόν πολιτικές παρατάξεις μέσα σε αυτές.

4. Όταν κατά το παρελθόν έδωξαν από τη Σάμο την Περσική φρουρά και την ελευθέρωσαν, ο Βασιλιάς όχι μόνο δεν τους κήρυξε τότε τον πόλεμο, αλλά μέχρι τώρα δεν έχει αντιδράσει καθόλου. Επομένως γιατί να το κάνει τώρα σε περίπτωση επέμβασης των Αθηναίων στα εσωτερικά της Ρόδου; Εξάλλου, “κανείς δεν πολεμά για να επεκτείνει τις κτήσεις του με την ίδια ένταση που πολεμά για να διατηρήσει αυτές που του ανήκουν”.

5. Αν οι επιχειρήσεις του Βασιλιά στην Αίγυπτο πηγαίνουν καλά, η Αρτεμισία θα προσπαθήσει να του προσφέρει τη Ρόδο, όχι από συμπάθεια, αλλά επειδή θέλει τώρα που είναι κοντά της να του προσφέρει μια εκδούλευση, ώστε να κερδίσει την εύνοιά του.

6. Αν οι επιχειρήσεις του Βασιλιά στην Αίγυπτο έχουν κακό τέλος για εκείνον, και αποτύχουν, τότε το νησί της Ρόδου δε θα χρησιμεύει σε τίποτε στο Βασιλιά, παρά μόνο ως βάση ελέγχου της σατραπείας της, ώστε να μην μπορεί να κινηθεί εναντίον του. Επομένως προτιμάει η Αρτεμισία να κατέχουν οι Αθηναίοι το νησί, παρά να το κατακτήσει ο Βασιλιάς. Ακόμη όμως κι αν επέμβει η Αρτεμισία, αυτό θα γίνει με τρόπο πρόχειρο και αδέξιο.

7. Συμφέρει στην Αθήνα να διευκρινισθεί ποια ακριβώς είναι η στάση που θα κρατήσει ο Βασιλιάς δηλαδή πρόκειται να εμπλακεί στην υπόθεση της Ρόδου ή όχι; Αν όμως εγείρει αξιώσεις, τότε κινδυνεύει όχι μόνον η Ρόδος, αλλά και η Αθήνα και όλοι οι Έλληνες.

8. Οι απόψεις του Δημοσθένη δεν υπαγορεύονται από τη συμπάθεια και τη φιλία που τρέφει για τους Ροδίους, ούτε από κάποιο ιδιαίτερο ατομικό συμφέρον, αλλά μόνον από ενδιαφέρον για το καλό της Αθήνας. Συμμερίζεται βέβαια το μίσος που νιώθουν για τους “προδότες” πρώην συμμάχους τους, αλλά όμως δεν πρέπει να είναι μνησικάκοι, γιατί οι Ρόδιοι πήραν το μάθημά τους και δεν πρόκειται να επαναλάβουν το ίδιο λάθος στο μέλλον. Οι Αθηναίοι δεν είναι καλό να απαιτούν την τιμωρία των Ροδίων, γιατί και οι ίδιοι σε ανάλογα λάθη που έκαναν στο παρελθόν δεν απαιτήσαν την παραδειγματική τιμωρία για τους εαυτούς τους.

εμνηυεζικὰ ςχόλια

Σημαντικό σημείο στην επιχειρηματολογία του ρήτορα είναι η αντίφαση (παρ. 5) για τη στάση των Αθηναίων που συμμετέχουν σε ριψοκίνδυνες εκστρατείες για βάρβαρους και δε θέλουν να βοηθήσουν Έλληνες εναντίον των Περσών (Αρτεμισία). Η δε συμμετοχή υπέρ της Αιγύπτου ουσιαστικά παραβίαζε τη συνθήκη, όπως ίσως και τώρα η συνηγορία υπέρ των Ροδίων. Υπαινίσσεται μάλιστα πως η αντιφατική αυτή στάση οφείλεται είναι υποκριτική και υστερόβουλη.

Ο Δημοσθένης είχε ταχθεί κατά της ενός πολέμου εναντίον των Περσών και υπέρ του εξοπλισμού και της πολεμικής ετοιμασίας της Αθήνας. Βέβαια, η θέση του υπέρ των Ροδίων δεν είναι ακριβώς συνεπής με την παλαιότερη στάση του. Οι τότε ειρηνόφιλοι παραταξιακοί φίλοι του τώρα διαφωνούν με μία επέμβαση στο πλευρό των Ροδίων. Με τη δήλωσή του με συνέπεια με παλαιότερες θέσεις, ελπίζει να συμφωνήσουν κάποιοι από εκείνους μαζί του.

Ένα βασικό επιχείρημα των αντιπάλων του Δημοσθένης ήταν πως η Ρόδος είχε αποστατήσει από τη Συμμαχία και είχε παίξει σημαντικό ρόλο στην πανωλεθρία των Συμμαχικού Πολέμου. Αντίθετα, ο ρήτορας προσπαθεί να ανασκευάσει τη μνησικακία των Αθηναίων. Θέλει να τους ηρεμήσει.

Αυτό το πετυχαίνει κατηγορώντας τους Ροδίους (ὕβριν). Έτσι, ούτε φαίνεται να ενεργεί για δικό τους συμφέρον, αλλά για της Αθήνας. Παράλληλα, όμως κατηγορεί τους Πέρσες και κρίνει τους Αθηναίους για παλαιότερες επεμβάσεις τους. Αρχικά η ευθύνη είναι των Ροδίων, αργότερα μεταβιβάζεται στο ολιγαρχικό κόμμα της Ρόδου και τέλος στο Μαύσωλο και την Αρτεμισία. Έτσι, κολακεύει τους Αθηναίους.

ασκήσεις

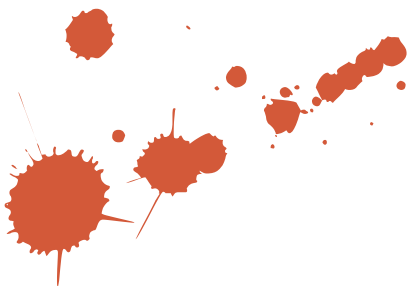
1. Τι αντιφατικό και τι ριψοκίνδυνο επισημαίνει ο Δημοσθένης στην εξωτερική πολιτική των πολιτικών του αντιπάλων; (παρ. 5)
2. «πρώτος εγώ ανέβηκα στο βήμα και διατύπωσα τις προτάσεις μου» (παρ. 6): Σε ποιον λόγο του αναφέρεται ο Δημοσθένης, τι είχε προτείνει τότε και ποια πολιτική εξέφραζε;
3. «Λοιπόν και οι απόψεις που εκφράζω τώρα είναι συνεπείς μ' εκείνες που τότε είχα διατυπώσει» (παρ. 7): Γιατί ο Δημοσθένης δεν είναι πειστικός στο σημείο αυτό και τι επιδιώκει να επιτύχει;
4. «Εγώ δηλαδή, αν ήμουν στη βασιλική αυλή κι ο Βασιλέας ζητούσε τη γνώμη μου» (παρ. 7): Ποια ρητορική μέθοδο μετέρχεται στο σημείο αυτό ο Δημοσθένης;
5. Ποια ρητορική μέθοδο μετέρχεται ο Δημοσθένης στην παρ. 9;
6. Με ποια συλλογιστική προσπαθεί ο Δημοσθένης στις παρ. 10-13 να αμβλύνει τους φόβους των Αθηναίων για περιπέτειες στις οποίες θα μπορούσε να τους εμπλέξει η επέμβασή τους στη Ρόδο;
7. Πώς παρουσιάζει τους ολιγαρχικούς Ροδίους ο Δημοσθένης στην παρ. 14;
8. Από ποια σημεία της ενότητας φαίνεται ότι ο Δημοσθένης θέλει να υποτιμήσει τους Ροδίους για τις πολιτικές τους επιλογές;
9. Ο πολιτικός πρέπει να αίρεται υπεράνω των συναισθημάτων και να φροντίζει για την προάσπιση των συμφερόντων της πατρίδας του. Συμφωνείτε με την άποψη αυτή ή όχι; Να εντοπίσετε τα σημεία που φαίνεται η τοποθέτηση του Δημοσθένη για το θέμα αυτό στην ενότητα αυτή.

10. Να σημειώσετε Χ στο αντίστοιχο τετράγωνο επιβεβαιώνοντας ή απορρίπτοντας το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων.

Ο Δημοσθένης για να πείσει τους Αθηναίους αναφέρει ότι:

	ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ
α) ο βασιλιάς των Περσών δεν αντιμετωπίζει κανένα πρόβλημα στο εσωτερικό του κράτους του.		
β) όσοι κατέχουν την εξουσία στη Ρόδο έχουν εχθρικές σχέσεις με την Αρτεμισία.		
γ) η κατάληψη της Σάμου από τον Αθηναίο στρατηγό Τιμόθεο δεν προκάλεσε την αντίδραση του βασιλιά.		
δ) οι Ρόδιοι υπήρξαν πάντοτε πιστοί σύμμαχοι των Αθηναίων.		
ε) αν ο βασιλιάς εγείρει αξιώσεις για τη Ρόδο, αυτό θα πρέπει να απασχολήσει τους Αθηναίους και τους άλλους Έλληνες.		
στ) η κατοχή της Ρόδου από το βασιλιά θα χρησιμεύσει ως βάση ελέγχου της σατραπείας της Αρτεμισίας, αν οι υποθέσεις του στην Αίγυπτο δεν πάνε καλά.		
ζ) οι ολιγαρχικοί της Ρόδου αποδείχτηκαν αγνώμονες προς τους συμπολίτες τους που τους βοήθησαν να καταλάβουν την εξουσία στο νησί.		
η) ομιλεί υπέρ των Ροδίων γιατί ήταν «πρόξενός» τους.		

11. Για ποιο λόγο ο Δημοσθένης υπερασπίζεται τους Ροδίους «κατηγορώντας» τους;

(§17-20): Ο κίνδυνος από την εξαπλώση των ολιγαρχικών πολιτευμάτων

[17] Ὅρατε δὲ κάκεϊν', ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι πολλοὺς ὑμεῖς πολέμους πεπολεμήκατε καὶ πρὸς δημοκρατίας καὶ πρὸς ὀλιγαρχίας. καὶ τοῦτο μὲν ἴστε καὶ αὐτοί• ἀλλ' ὑπὲρ ὧν πρὸς ἑκατέρους ἔσθ' ὑμῖν ὁ πόλεμος, τοῦτ' ἴσως ὑμῶν οὐδεὶς λογίζεται. ὑπὲρ τίνων οὖν ἐστίν; πρὸς μὲν τοὺς δήμους ἢ περὶ τῶν ἰδίων ἐγκλημάτων, οὐ δυνηθέντων δημοσίᾳ διαλύσασθαι ταῦτα, ἢ περὶ γῆς μέρους ἢ ὄρων ἢ φιλονικίας ἢ τῆς ἡγεμονίας• πρὸς δὲ τὰς ὀλιγαρχίας ὑπὲρ μὲν τούτων οὐδενός, ὑπὲρ δὲ τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐλευθερίας•

[18] ὥστ' ἔγωγ' οὐκ ἂν ὀκνήσοιμ' εἰπεῖν μᾶλλον ἡγεῖσθαι συμφέρειν δημοκρατουμένων τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας πολεμεῖν ὑμῖν ἢ ὀλιγαρχουμένους φίλους εἶναι. πρὸς μὲν γὰρ ἐλευθέρους ὄντας οὐ χαλεπῶς ἂν εἰρήνην ὑμᾶς ποιήσασθαι νομίζω, ὅποτε βουλευθῆιτε, πρὸς δ' ὀλιγαρχουμένους οὐδὲ τὴν φιλίαν ἀσφαλῆ νομίζω• οὐ γὰρ ἔσθ' ὅπως ὀλίγοι πολλοῖς καὶ ζητοῦντες ἄρχειν τοῖς μετ' ἰσηγορίας ζῆν ἡρημένοις εὖνοι γένοιντ' ἂν.

[19] Θαυμάζω δ' εἰ μηδεὶς ὑμῶν ἡγεῖται Χίων ὀλιγαρχουμένων καὶ Μυτιληναίων, καὶ νυνὶ Ῥοδίων καὶ πάντων ἀνθρώπων ὀλίγου δέω λέγειν εἰς ταύτην τὴν δουλείαν ὑπαγομένων, συγκινδυνεύειν τι τὴν παρ' ἡμῖν πολιτείαν, μηδὲ λογίζεται τοῦθ' ὅτι οὐκ ἔστιν ὅπως, εἰ δι' ὀλιγαρχίας ἅπαντα συστήσεται, τὸν παρ' ὑμῖν δῆμον ἐάσουσιν. ἴσασι γὰρ οὐδένας ἄλλους πάλιν εἰς ἐλευθερίαν <ἂν> τὰ πράγματ' ἐξάγοντας• ὅθεν δὴ κακὸν αὐτοῖς ἂν τι γενέσθαι προσδοκῶσι, τοῦτ' ἀνελεῖν βουλήσονται.

Σκεφτείτε ὁμως και κάτι άλλο, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι πολλές φορές ἔχετε πολεμήσει και με δημοκρατικά καθεστώτα και με ολιγαρχικά. Αυτό το ξέρετε κι εσεῖς οι ἴδιοι. Για ποιες αιτίες ὁμως γίνεται ο πόλεμος στη μία ἢ στην ἄλλη περίπτωση, αυτό κανεῖς σας ἴσως δεν το εξετάζει. Για ποιο λόγο λοιπὸν γίνεται; Με τα δημοκρατικά καθεστώτα πολεμάτε ἢ για ιδιωτικές διαφορές που δεν μπόρεσαν να επιλυθὸν με δημόσια συμφωνία ἢ για μερίδιο γης ἢ για συνοριακή διαφορά ἢ ἀπὸ ανταγωνισμό ἢ για χάρη της ηγεμονίας. Με τις ολιγαρχίες ὁμως δεν πολεμάτε για κανέναν ἀπὸ τους λόγους αὐτούς, παρά για την υπεράσπιση της δημοκρατίας και της ἐλευθερίας.

Γι' αὐτὸ και δε θα δισταζα να πω ὅτι πρέπει να θεωρεῖτε πως πιο πολὺ σας συμφέρει να εἶναι ὅλοι οι Ἕλληνες εχθροὶ σας και να ἔχουν δημοκρατικό πολίτευμα, παρά να εἶναι φίλοι σας και να ἔχουν ολιγαρχικό καθεστῶς. Και τοῦτο γιατί με ἐλεύθερους ἀνθρώπους πιστεύω ὅτι χωρίς δυσκολία θα μπορούσατε να συνάψετε εἰρήνη ὅποτε θα θέλατε, ενώ με μια ολιγαρχία, οὔτε τη φιλία θεωρῶ βέβαιη. Δεν εἶναι δυνατό να ἔχουν φιλικές διαθέσεις οι ολιγαρχικοὶ για το λαό, οὔτε ὅσοι ἐπιζητοῦν να ἐξουσιάζουν, για ἐκείνους που ἔχουν προτιμήσει την ἰσότητα των δικαιωμάτων.

Ἀκόμη μου προκαλεῖ κατάπληξη το ὅτι, ενώ οι Χίοι και οι Μυτιληναῖοι κυβερνῶνται ἀπὸ ολιγαρχίες, και τώρα και οι Ῥόδιοι, και σχεδὸν θα ἔλεγα ὅτι ὅλος ο κόσμος οδηγεῖται σ' αὐτὴ τη μορφή δουλείας, κανεῖς σας δε θεωρεῖ ὅτι μαζί τους κινδυνεύει σε κάποιο βαθμὸ και το δικὸ μας πολίτευμα οὔτε σκέφτεται ὅτι δεν εἶναι δυνατό, αν ὅλες οι πόλεις οργανωθὸν ολιγαρχικά, να ανεχτοῦν σ' ἐμᾶς τη δημοκρατία. Γιατί γνωρίζουν πως μόνο εσεῖς μπορείτε να φέρετε πάλι την ἐλευθερία. Ἀπὸ ὅποια πλευρά λοιπὸν περιμένουν ὅτι θα μπορούσαν να πάθουν κακό, αὐτὴν θα θελήσουν να την καταστρέψουν.

[20] τοὺς μὲν οὖν ἄλλους τοὺς ἀδικοῦντάς τινας αὐτῶν τῶν κακῶς πεπονθότων ἐχθροὺς ἡγεῖσθαι χρή• τοὺς δὲ τὰς πολιτείας καταλύοντας καὶ μεθιστάντας εἰς ὀλιγαρχίαν κοινούς ἐχθροὺς παραινῶ νομίζειν ἅπαντων τῶν ἐλευθερίας ἐπιθυμούντων.

Επομένως εκείνους που αδικοπραγούν πρέπει να τους θεωρείτε εχθρούς μόνο αυτών που αδικήθηκαν, εκείνους όμως που καταλύουν τα δημοκρατικά πολιτεύματα και τα μεταβάλλουν σε ολιγαρχικά σας συμβουλεύω να τους θεωρείτε κοινούς εχθρούς όλων των ανθρώπων που επιθυμούν την ελευθερία.

εμνηνευτικά σχόλια

Ο Δημοσθένης καταφέρεται κατά της ολιγαρχίας, για να πείσει τους Αθηναίους όχι να βοηθήσουν τους Ροδίους, αλλά να διασφαλίσουν τη δημοκρατία σε όλη την ελληνική επικράτεια.

ὑπὲρ δὲ τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐλευθερίας: πολιτεία κανονικά είναι το πολίτευμα. Με αυτή την έννοια το χρησιμοποιεί και ο Πλάτων. Ο Αριστοτέλης ονομάζει πολιτεῖα το ορθό πολίτευμα, ενώ ο Δημοσθένης τη δημοκρατία. Ενδιαφέρον έχει η ταύτιση της δημοκρατίας με την ελευθερία που κάνει ο Αριστοτέλης. Ενώ η ελευθερία αναφέρονταν στην κατάκτηση από βαρβάρους ή Έλληνες (πχ Αθηναϊκή Συμμαχία), για το ρήτορα επεκτείνεται η έννοιά της και στο πολίτευμα. Έτσι, το αντίθετό της, η δουλεία, ἔμμεσα ταυτίζεται με την ολιγαρχία.

συμφέρειν δημοκρατουμένους τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας πολεμεῖν ὑμῖν ἢ ὀλιγαρχουμένους φίλους εἶναι: σύμφωνα με το ρήτορα είναι καλύτερο να είναι όλες οι πόλεις δημοκρατικές και να συγκρούονται με την Αθήνα παρά να είναι σύμμαχοι αλλά με ολιγαρχικό καθεστώς. ουσιαστικά πρόκειται για ένα συναισθηματικό και λογικό επιχείρημα. Σαφώς για ένα πολιτικό καθεστώς είναι καλύτερο να έχει φιλικά προσκείμενα καθεστώτα, παρά αντίθετα προς αυτό. Ωστόσο, η αντίθεση «φίλους εἶναι...πολεμεῖν», είναι καθαρά συναισθηματική, μία υπερβολή προκειμένου να τονώσει το φιλοδημοκρατικό συναισθημα του ακροατηρίου του.

χαλεπῶς ἂν εἰρήνην ὑμᾶς ποιήσασθαι νομίζω, ὁπότε βουλευθείητε, πρὸς δ' ὀλιγαρχουμένους οὐδὲ τὴν φιλίαν ἀσφαλῆ νομίζω: επιχειρηματολογεί υπέρ της προηγούμενης θέσης. Με ίδια καθεστώτα κρίνει πως είναι ευκολότερο να συνάψουν ειρήνη, να συμφωνήσουν, παρά με αντίπαλα. Με τους δημοκρατικούς, ακόμη κι αν υπάρχουν διαφορές και συγκρούσεις, βλέπει δυνατότητα συνεννόησης, ενώ τους ολιγαρχικούς τους παρουσιάζει αφερέγγυους και επισφαλείς ως συμμάχους. Η λογική αυτή πάντως ακόμα και σήμερα ισχύει. Κατά τη διάρκεια του λεγόμενου Ψυχρού Πολέμου συχνά τόσο οι ΗΠΑ και σύμμαχες δυνάμεις όσο και η ΕΣΣΔ προσπαθοῦσαν να διαμορφώσουν καθεστώτα σύμφωνα με το δικό τους σύστημα και προσπαθοῦσαν οι γείτονές τους να έχουν ανάλογο καθεστώς.

ὅπως ὀλίγοι πολλοῖς καὶ ζητοῦντες ἄρχειν τοῖς μετ' ἰσηγορίας ζῆν ἡρημένοις εὖνοι γένοιντ' ἄν: ενώ νωρίτερα είχε ταυτίσει την ελευθερία με τη δημοκρατία (= ολιγαρχία=δουλεία), τώρα πλέον σημειώνει μία άλλη αντίθεση ανάμεσα στα δύο καθεστώτα. Οι λίγοι επιδιώκουν να εξουσιάζουν τους πολλούς που επιδιώκουν ισότητα. Η αντίθεση κάνει ακόμα πιο έντονες τις διαφορές ανάμεσα στα δύο πολιτεύματα. Με την αντίθεση αυτή επηρεάζει το ήθος των ακροατών.

Βέβαια, όλα τα ολιγαρχικά καθεστώτα δεν ήταν ανελεύθερα (πχ Σπάρτη που είχε σημαντικές ελευθερίες) ούτε όμως και οι δημοκρατίες ήταν πάντα ελεύθερες. Ουσιαστικά η ολιγαρχία για λόγους ρητορικής πειθούς ταυτίζεται ἔμμεσα με την τυραννίδα.

εἰς ταύτην τὴν δουλείαν: εννοεί την ολιγαρχία σύμφωνα με το σχῆμα πολιτεῖα-ἐλευθερία, ολιγαρχία-δουλεῖα.

οὐκ ἔστιν ὅπως τὸν παρ' ὑμῖν δῆμον ἔάσουσιν ... τοῦτ' ἀνελεῖν βουλήσονται: εδώ ο ρήτορα σημειώνει για πρώτη φορά έναν κίνδυνο που διατρέχει το ίδιο το αθηναϊκό πολίτευμα. Όταν καταλύονται δημοκρατικά καθεστώτα, τότε κινδυνεύει και η Αθήνα. Άρα η επέμβαση υπέρ των δημοκρατικών Ρόδιων είναι μία ενέργεια πατριωτική που προστατεύει τελικά την Αθήνα και το πολίτευμά της. Προσπαθεί να φοβίσει τους συμπολίτες του για τους ακίνδυνους του πολιτεύματός τους. Προσπαθεί να τους επηρεάζει συναισθηματικά με το ενδεχόμενο η κυριαρχία ολιγαρχικών καθεστώτων να απειλήσει την ίδια την Αθήνα, που ήταν το λίκνο αλλά και η βάση της δημοκρατίας.

οὐδένας ἄλλους πάλιν εἰς ἐλευθερίαν <ἄν> τὰ πράγματ' ἐξάγοντας: Η Αθήνα είναι η εγγυητρια δύναμη για όλες τις δημοκρατίες και η μόνη που μπορεί να επαναφέρει τη δημοκρατία κάπου. Γι' αυτό όμως και θα αποτελέσει στόχο των ολιγαρχικών.

γλωσσικά και συντακτικά σχόλια

εἰπεῖν: τελικό απρφ αντικείμενο στο ἄν ὀκνήσοιμι (ταυτοπροσωπία).

ἡγεῖσθαι: τελικό απρφ αντικείμενο στο εἰπεῖν.

συμφέρειν: τελικό απρφ αντικείμενο στο ἡγεῖσθαι.

πολεμεῖν...εἶναι: τελικά απρφ υποκείμενο στο απρόσωπο συμφέρειν.

ὁπότε βουλευθείητε: δευτερεύουσα χρονικοῦποθετική πρόταση (με απόδοση το ἄν ποιήσασθαι)

ὀλιγαρχουμένων...ὑπαγομένων: γενικές απόλυτες εναντιωματικές μετοχές.

εἰ δὲ ὀλιγαρχίας ἅπαντα συστήσεται: δευτερεύουσα υποθετική πρόταση (με απόδοση το ἔάσουσιν => πραγματικό).

ἐξάγοντας: κατηγορηματική μετοχή από το ἴασι.

τῶν κακῶς πεπονθότων: επιθετική μετοχή σε θέση γενική διαιρετικής στο ἔχθρους.

ασκήσεις

1. Σε ποια επιχειρήματα βασίζει ο Δημοσθένης την υποστήριξή του προς τη δημοκρατία και τους δημοκρατικούς πολίτες και την αντιπάθειά του προς την ολιγαρχία και τους ολιγαρχικούς; Πώς τον κρίνετε για τις απόψεις του αυτές;

2. Να προσδιορίσετε το «ἦθος» των ακροατῶν, του ομιλητή και των «αντιπάλων» του, ὅπως παρουσιάζεται στο απόσπασμα.

3. δουλείαν (§ 19): Τι θεωρεί «δουλείαν» στο κείμενο ο Δημοσθένης; Είναι εὔστοχος ο χαρακτηρισμός του; Να απαντήσετε τεκμηριωμένα.

4. Ποιους πρέπει σύμφωνα με το Δημοσθένη να θεωρήσουν οι Αθηναίοι ως «κοινούς ἐχθρούς»;

5. Να συνδέσετε τη στήλη Α με τη Β (δύο στοιχεία περισσεύουν).

1. πολλοὺς πολέμους πεπολεμήκατε
2. ὑπὲρ τίνων οὖν ἔστιν; πρὸς μὲν τοὺς δῆμους... πρὸς δὲ τὰς ὀλιγαρχίας.
3. ἢ περὶ μέρους ἢ ὅρων ἢ φιλονικίας ἢ τῆς ἡγεμονίας
4. τοῖς μετ. ἰσηγορίας ζῆν ἡρημένοις
5. οὐ χαλεπῶς

- α. βραχυλογία
- β. μετωνυμία
- γ. υπερβατό
- δ. λιτότητα
- ε. παρήχηση
- στ. σχῆμα υποφοράς και ανθυποφοράς
- ζ. πολυσύνδετο

6. Να συμπληρώσετε τα κενά χρησιμοποιώντας λέξεις παράγωγες ή ομόρριζες του «έξαγω» από τον παρακάτω πίνακα:

αγωγή, αγωγός, εισαγωγικός, διεξάγεται, εξαγωγή,
επαγωγικός, παραγωγή, παραγωγικός, προαγωγικός

- Η προϊόντων προς άλλες χώρες βοηθάει σημαντικά την οικονομία μιας χώρας.
- Κατά τις εξετάσεις θα κριθεί η εισοδός του στη σχολή αυτή.
- Στη λογική ανήκουν οι συλλογισμοί (από τα γενικά στα μερικά) και οι συλλογισμοί (από τα μερικά στα γενικά).
- Στις εξετάσεις κρίνεται η μετάβαση των μαθητών στην επόμενη τάξη.
- Ο σωστός τρόπος συμπεριφοράς του δείχνει ότι έχει σωστή
- Ένας κεντρικός που θα κατασκευαστεί στην περιοχή, θα μεταφέρει τα νερά της βροχής στη θάλασσα.
- Τον αγώνα που αυτή τη στιγμή, παρακολουθούν στο στάδιο δέκα χιλιάδες άνθρωποι.

7. Να σημειώσετε αν θεωρείτε ότι το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι ορθό ή εσφαλμένο (ΣΩΣΤΟ ή ΛΑΘΟΣ).

Ο Δημοσθένης υποστηρίζει το δημοκρατικό πολίτευμα επειδή:

- α) οι ολιγαρχικοί είναι αντίθετοι στην ισότητα των πολιτών.
- β) η Αθήνα δεν διεξάγει κανένα πόλεμο εναντίον πόλης με δημοκρατικό πολίτευμα.
- γ) οι Αθηναίοι μπορούν να συνάψουν ευκολότερα ειρήνη με ελεύθερους ανθρώπους.
- δ) πιστεύει ότι η επικράτηση των ολιγαρχικών πολιτευμάτων θα είναι επικίνδυνη.
- ε) οι Αθηναίοι θα συνάψουν φιλία εύκολα με ολιγαρχικά καθεστώτα.

8. Να βρείτε στη νέα ελληνική δύο ετυμολογικά συγγενείς λέξεις για καθεμιά από τις ακόλουθες λέξεις του κειμένου: *έξαγοντας, συστήσεται, δουλείαν, προσδοκῶσι*.

9. *ὀλιγαρχία*: Να σχηματίσετε τρεις νεοελληνικές λέξεις με το ίδιο β' συνθετικό.

10. Να συνδέσετε ετυμολογικά τις λέξεις του παρακάτω πίνακα με τη λέξη «ὄρος» (ὄ) ή με τις ὀράω-ῶ, ὄρος (το), ὥρα.

ὄ ὄρος

ὀράω-ῶ

τό ὄρος

ὥρα

οροσειρά
σύνορο
οροπέδιο
οριοθετώ
ωριαίος
καθορίζω
ορεισίβιος
ορειβασία
μεθόριος
πρόωρος
ορατός
εξορίζω
ὄμορος
ὄριο

(§21–24): Και το δίκαιο επιβάλλει τη συνδρομή προς τους Ροδίους – το παράδειγμα των Αργείων

[21] ἔπειτα καὶ δίκαιον, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δημοκρατουμένους αὐτοὺς τοιαῦτα φρονοῦντας φαίνεσθαι περὶ τῶν ἀτυχούντων δήμων, οἷάπερ ἂν τοὺς ἄλλους ἀξιώσατε φρονεῖν περὶ ὑμῶν, εἴ ποθ' ὃ μὴ γένοιτο, τοιοῦτό τι συμβαίη, καὶ γὰρ εἰ δίκαιά τις φήσει Ῥοδίους πεπονθέναι, οὐκ ἐπιτήδειος ὁ καιρὸς ἐφησθῆναι• δεῖ γὰρ τοὺς εὐτυχοῦντας περὶ τῶν ἀτυχούντων ἀεὶ φαίνεσθαι τὰ βέλτιστα βουλευομένους, ἐπειδὴ περ ἄδηλον τὸ μέλλον ἅπασιν ἀνθρώποις.

[22] Ἀκούω δ' ἐγὼ πολλάκις ἐνταυθὶ παρ' ὑμῖν τινῶν λεγόντων ὡς, ὅτ' ἠτύχησεν ὁ δῆμος ἡμῶν, συνεβουλήθησάν τινες αὐτὸν σωθῆναι• ὧν ἐγὼ μόνων Ἀργείων ἐν τῷ παρόντι μνησθήσομαι βραχὺ τι. οὐ γὰρ ἂν ὑμᾶς βουλοίμην, δόξαν ἔχοντας τοῦ σώζειν τοὺς ἀτυχοῦντας ἀεὶ, χεῖρους Ἀργείων ἐν ταύτῃ τῇ πράξει φανῆναι, οἱ χώραν ὄμορον τῇ Λακεδαιμονίων οἰκοῦντες, ὁρῶντες ἐκείνους γῆς καὶ θαλάττης ἄρχοντας, οὐκ ἀπώκνησαν οὐδ' ἐφοβήθησαν εὐνοϊκῶς ὑμῖν ἔχοντες φανῆναι, ἀλλὰ καὶ πρέσβεις ἐλθόντας ἐκ Λακεδαιμόνος, ὡς φασιν, ἐξαιτήσοντάς τινας τῶν φυγάδων τῶν ὑμετέρων ἐψηφίσαντο, ἐὰν μὴ πρὸ ἡλίου δύντος ἀπαλλάττωνται, πολεμίους κρίνειν.

[23] εἴτ' οὐκ αἰσχρόν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ τὸ μὲν Ἀργείων πλῆθος οὐκ ἐφοβήθη τὴν Λακεδαιμονίων ἀρχὴν ἐν ἐκείνοις τοῖς καιροῖς οὐδὲ τὴν ῥώμην, ὑμεῖς δ' ὄντες Ἀθηναῖοι βάρβαρον ἄνθρωπον, καὶ ταῦτα γυναῖκα, φοβήσεσθε; καὶ μὴν οἱ μὲν ἔχοιεν ἂν εἰπεῖν ὅτι πολλάκις ἤττηνται [ὑπὸ] Λακεδαιμονίων,

Ἐπειτα εἶναι δίκαιο, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εσείς επειδὴ ζεῖτε σε δημοκρατικό καθεστῶς να φαίνεστε ὅτι ἀπέναντι στις δημοκρατίες που ἀτύχησαν ἔχετε τέτοια αἰσθήματα, ὅπως αὐτὰ που θα αξιώνετε να ἔχουν οἱ ἄλλοι για σας, αν ποτέ —ο μὴ γένοιτο— σας συνέβαινε κάτι παρόμοιο. Γιατί, στ' ἀλήθεια, αν ἰσχυριστεί κανεῖς ὅτι οἱ Ρόδιοι καλά ἔπαθαν, δεν εἶναι τώρα κατάλληλη ἡ ευκαιρία για να ἐπιχαιρεί. Γιατί ὅσοι εὐτυχοῦν πρέπει πάντοτε να δείχνουν πως ἐνδιαφέρονται για το καλὸ των δυστυχησμένων, επειδὴ βέβαια το μέλλον εἶναι για ὅλους τους ἀνθρώπους ἄδηλο.

Πολλές φορές ἐξάλλου ἐγὼ ἀκούω ἐδῶ μπροστά σας να λένε κάποιοι ῥήτορες πως, ὅταν ἡ δημοκρατία μας ἀτύχησε, συμφώνησαν μερικοὶ να τὴ σώσουν. Ἀπὸ αὐτοὺς ἐγὼ θα ἀναφερθῶ τώρα με δυο λόγια μόνο στους Ἀργεῖους. Γιατί δε θα ἤθελα εσείς, που ἔχετε τὴ φήμη ὅτι πάντα σώζετε τους δυστυχεῖς, να φανείτε στην ὑπόθεση τούτη κατώτεροι ἀπὸ τους Ἀργεῖους: Ἐκεῖνοι κατοικῶντας σε χώρα γειτονική με τὴ Λακεδαιμόνα, μολονότι ἐβλεπαν τους Λακεδαιμονίους να κυριαρχοῦν σε στεριά και σε θάλασσα, δε δίστασαν, οὔτε φοβήθηκαν να δείξουν τα φιλικὰ αἰσθήματα που εἶχαν ἀπέναντί σας, ἀλλὰ και τους ἀπεσταλμένους που ἤρθαν ἀπὸ τὴ Λακεδαιμόνα, ὅπως λένε, για να ζητήσουν τὴν παράδοση μερικῶν δικῶν σας φυγάδων ἀποφάσισαν να τους θεωρήσουν ἐχθροὺς των, αν δεν ἀναχωροῦσαν πρὶν δύσει ὁ ἥλιος.

Λοιπὸν δεν εἶναι ντροπή, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, που ὁ λαὸς των Ἀργείων δε φοβήθηκε στις περιστάσεις ἐκείνες τὴν ἐξουσία των Λακεδαιμονίων οὔτε τὴ δύναμή τους κι εσείς, που εἶστε Ἀθηναῖοι, να φοβηθεῖτε βάρβαρο ἄνθρωπο και μάλιστα γυναῖκα; Ἐπιπλέον ἐκεῖνοι θα μπορούσαν να ἰσχυριστοῦν ὅτι πολλές φορές ἔχουν νικηθεῖ ἀπὸ τους Λακεδαιμονίους,

Ὑμεῖς δὲ νενικήκατε μὲν πολλάκις βασιλέα, ἤττησθε δ' οὐδ' ἅπασι οὔτε τῶν δούλων τῶν βασιλέως οὔτ' αὐτοῦ κείνου • εἰ γάρ τί που κεκράτηκε τῆς πόλεως βασιλεύς, ἢ τοὺς πονηροτάτους τῶν Ἑλλήνων καὶ προδότας αὐτῶν χρήμασι πείσας ἢ οὐδαμῶς ἄλλως κεκράτηκεν.

[24] καὶ οὐδὲ τοῦτ' αὐτῷ συνενήνοχεν, ἀλλ' ἄμ' εὐρήσει' αὐτὸν τὴν τε πόλιν διὰ Λακεδαιμονίων ἀσθενῆ ποιήσαντα καὶ περὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας κινδυνεύσαντα πρὸς Κλέαρχον καὶ Κύρον. οὔτ' οὖν ἐκ φανεροῦ κεκράτηκεν οὔτ' ἐπιβουλεῦσαι συνενήνοχεν αὐτῷ. ὁρῶ δ' ὑμῶν ἑνίους Φιλίππου μὲν ὡς ἄρ' οὐδενὸς ἀξίου πολλάκις ὀλιγωροῦντας, βασιλέα δ' ὡς ἰσχυρὸν ἐχθρὸν οἷς ἂν προέληται φοβουμένους. εἰ δὲ τὸν μὲν ὡς φαῦλον οὐκ ἀμννούμεθα, τῷ δ' ὡς φοβερωῶ πάνθ' ὑπεῖξομεν, πρὸς τίνας, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, παραταξόμεθα;

ενώ εσεῖς ἔχετε νικήσει πολλές φορές το βασιλιά της Περσίας και οὔτε μια φορά δεν ἔχετε νικηθεῖ οὔτε ἀπὸ τους δούλους του βασιλιά, οὔτε ἀπὸ αὐτὸν τον ἴδιο. Γιατί αν ἴσως σε κάτι νίκησε την πόλη μας ο βασιλιάς, ἢ νίκησε διαφθείροντας με χρήματα τους πιο τιποτένιους Ἑλληνες και προδότες της Ελλάδας, ἢ αλλιῶς δε νίκησε ποτέ.

Και αὐτὸ ὅμως δεν τον ωφέλησε. Θα διαπιστώσετε ὅτι αὐτὸς συγχρόνως και την πόλη μας ἀδυνάτισε χρησιμοποιώντας τους Λακεδαιμονίους, και το βασιλεῖο του διακινδύνεψε πολεμώντας με τον Κλέαρχο και τον Κύρο. Οὔτε λοιπὸν σε φανερὸ πόλεμο νίκησε, οὔτε τα ἐπιβουλα σχέδιά του τον ωφέλησαν. Παρατηρῶ ἀκόμα ὅτι πολλές φορές μερικοὶ ἀπὸ σας δε δίνουν σημασία στο Φίλιππο, επειδὴ, καθὼς φαίνεται, δεν ἀξίζει τον κόπο, ἐνὼ φοβούνται το βασιλιά των Περσῶν ὡς ἰσχυρὸ ἐχθρὸ για ὅσους βάλει στόχο του. Αν ὅμως τον ἕνα δεν τον ἀποκρούομε, γιατί εἶναι ἀσημαντος, ἐνὼ στον ἄλλο υποχωροῦμε παντοῦ, επειδὴ εἶναι ἐπιφοβος, σε ποιους, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, θα ἀντισταθοῦμε;

εμνηνευτικά σχόλια

Στην ἐνότητα αὐτή η ρήτορας προσπαθεῖ να καταρρίψει ἐπιχειρήματα των ἀντιπάλων του. Σπεύδει να καθησυχάσει τους συμπολίτες του για πιθανή ἀντίδραση του Πέρση βασιλιά -επειδὴ μία ἐπέμβαση υπὲρ των Ροδιῶν θα ἦταν ἀντίθετη με τις συμφωνίες- τονίζοντας ὅτι ποτέ δεν ἔχασαν ἀπὸ τους Πέρσες, πόσο μᾶλλον ἀπὸ μια γυναίκα. Θυμίζει δε το ἀργεῖο παράδειγμα που ἀντιστάθηκαν για χάρη ἄλλων στους Λακεδαιμονίους παρά τις παλαιότερες ἡττες τους.

οἷάπερ ἂν τοὺς ἄλλους ἀξιῶσαιτε φρονεῖν περὶ ὑμῶν: οἱ Ἀθηναῖοι συνήθιζαν να υπερηφανεῦνται ὅτι φροντίζουν για τα ἄλλα δημοκρατικά καθεστῶτα και να ἐπιθυμοῦν να ἀκούν συχνά θετικές κρίσεις. Σε ὅλους τους ἐπιτάφιους υπῆρχαν ἀνάλογες κρίσεις για τη στάση των Ἀθηναίων που πάντα ἐσπευδαν σε βοήθεια ἄλλων πόλεων (βλ και παρακάτω «δόξαν ἔχοντας τοῦ σώζειν τοὺς ἀτυχοῦντας ἀεί»). Βέβαια, ο ρήτορας δε θυμίζει -δε θέλει κι ο ἴδιος να θυμάται- ἀρνητικές κι ἐπιθετικές στάσεις των Ἀθηναίων (πχ Ἀθηναϊκές Συμμαχίες που ἐγίναν ηγεμονικές, την καταστροφή της Μήλου κλπ).

δίκαιά τις φήσει Ροδίους πεπονθέναι: ο ρήτορας ἐπιμένει στην τακτική να κατηγορεῖ τους Ροδίους ὅτι καλά ἐπάθαν. Θέλει να συμπλεύσει (συναισθηματικά) με την ὀργή του πλῆθους (ἡθους του ἀκροατηρίου) και να μην τους ἐξεγείρει. Δεν εἶναι ὅμως ο κατάλληλος καιρὸς για να ἀπολαύσουν χαιρέκακα το πάθημα των Ροδιῶν. Αν οἱ Ἀθηναῖοι δεν τους βοηθήσουν θα μείνουν ἀβοήθητοι κι ἐκεῖνοι στο μέλλον ὡς ἀποτέλεσμα αὐτῆς τους της ὕβρεως.

εἰ ποτέ τοιοῦτό τι συμβαίη: θυμίζει ἐμμεσα το καθεστῶς των Τριάκοντα ἀπευχόμενος ἐπανάληψή του στο μέλλον.

συνεβουλήθησάν τινες αὐτὸν σωθῆναι: το καθεστῶς των Τριάκοντα εἶχε υποχρεώσει

πολλούς να αυτοεξοριστούν και να ζητήσουν άσυλο σε άλλες πόλεις. Πολλοί είχαν καταφύγει στην Ελευσίνα, άλλοι στα Μέγαρα και αρκετοί στο Άργος. Οι Λακεδαιμόνιοι απαιτούσαν την επιστροφή των εξοριστών (φυγάδων) στην Αθήνα. Πολλές πόλεις όμως αρνήθηκαν. Ακόμα και τα Μέγαρα με ολιγαρχικό καθεστώς αρνούσαν την προώθηση των προσφύγων στην Αθήνα. Το ίδιο έκαναν και οι Αργείοι και οι Θηβαίοι. Το ίδιο συμβαίνει και σήμερα ακόμα. Οι πρόσφυγες γενικά δεν εκδίδονται στις χώρες προέλευσης επειδή ακριβώς εκεί κινδυνεύει η ζωή τους.

μόνων Ἀργείων μνησθήσομαι: η διήγησις ενισχύει την επιχειρηματολογία. Μιλάει σύντομα προκειμένου να μην κουράσει το ακροατήριό του. Μνημονεύει τους Αργείους επειδή αυτοί και είχαν ηττηθεί πολλές φορές από τους Λακεδαιμόνιους και γιατί ήταν μια σχετικά ανίσχυρη στρατιωτική δύναμη (σε αντίθεση με το ένδοξο Μυκηναϊκό παρελθόν). Βέβαια, οι Αργείοι είχαν πολλούς λόγους να μην επιτρέψουν την έκδοση των προσφύγων. Από τη μια -πέρα από το ηθικό ζήτημα της ικεσίας των φυγάδων- ήταν αιώνιοι αντίπαλοι της Σπάρτης και έπειτα πολλές πόλεις είχαν αρχίσει να ενοχλούνται από τη σπαρτιατική ηγεμονία στην Ελλάδα.

βάρβαρον ἄνθρωπον, καὶ ταῦτα γυναῖκα, φοβήσεσθε: οι βάρβαροι θεωρούνταν κατώτεροι και πολιτισμικά και στρατιωτικά (αγύμναστοι, ανεκπαιδευτοί στον πόλεμο, υπήκοοι ενός σκληρού βασιλιά που πολεμούσαν μόνο από φόβο κι όχι από αγάπη κι επιθυμία για την ελευθερία). από την άλλη, οι Έλληνες γενικώς θεωρούσαν τις γυναίκες αδύναμες για τον πόλεμο, δεν αρμόζει στο φύλο τους. Άρα οι Αθηναίοι δεν επιτρέπεται με τόση υπερηφάνεια να φοβούνται μια βάρβαρη γυναίκα (Αρτεμισία). Το επιχείρημα είναι κατεξοχήν συναισθηματικής φύσης. Τόσο η επιλογή του φοβήσεσθε όσο και η αναφορά σε βάρβαρον και γυναίκα στόχο έχουν να επηρεάσουν το ακροατήριο.

οἱ μὲν ἡττηνται... ὑμεῖς δὲ νενικήκατε βασιλέα... οὐδαμῶς κεκράτηκεν: είναι ένα επιχείρημα που σπεύδει να στηρίξει τα προηγούμενα. Απευθύνεται στη λογική (κι όχι στο συναίσθημα). Αν οι Αργείοι με τόσες ήττες στάθηκαν στο ύψος των περιστάσεων και βοήθησαν τους Αθηναίους, Οι τελευταίοι που δεν έχασαν ποτέ δεν επιτρέπεται να μείνουν άπραγοι. Βέβαια, είναι ψευδές ότι δεν έχασαν ποτέ. Ωστόσο, έντονη είναι η ανάμνηση των ένδοξων νικών επί του Δαρείου και του Ξέρξη. Πόσο μάλλον κατά μιας γυναίκας. Το ίδιο επιχείρημα επαναλαμβάνει και παρακάτω λέγοντας «οὐτ' ἐκ φανεροῦ κεκράτηκεν».

Παρά τις νίκες αυτές ο Πέρσης βασιλιάς -συνεχίζει ο ρήτορας («οὐδὲ τοῦτ' αὐτῷ συνενήνοχεν») πάλι είχε προβλήματα στην επικράτειά του. Ο αδελφός του, Κύρος, στράφηκε εναντίον του με χιλιάδες στρατιώτες (και Έλληνες μισθοφόρους όπως περιγράφονταν στον Ξενοφώντα).

πονηροτάτους τῶν Ἑλλήνων καὶ προδότας αὐτῶν χρήμασι πείσας: οι όποιες αποτυχίες των Αθηναίων δεν ήταν αδυναμία στρατιωτική ή πολιτική, αλλά αποτέλεσμα προδοσίας και δωροδοκίας. Έτσι βέβαια επικρίνονται και όσοι συμμαχησαν με τους Πέρσες. Μετά από χρόνια, πάντως, και ο Δημοσθένης θα προτείνει συμμαχία με τους Πέρσες κόντρα στον κοινό εχθρό, το Φίλιππο Β' της Μακεδονίας.

ὁρῶ δ' ὑμῶν ἐνίους Φιλίππου μὲν ὡς ἄρ' οὐδενὸς ἀξίου πολλάκις ὀλιγοῦντας: πρόκειται για μία από τις πρώτες παρατηρήσεις του Δημοσθένους κατά του Φιλίππου. Φαίνεται ότι είχε αρχίσει ήδη να διαβλέπει το μακεδονικό κίνδυνο για την Αθήνα.

πρὸς τίνας παραταξόμεθα: ο Δημοσθένης; Απευθύνει ένα ρητορικό ερώτημα. Τονίζει το αδιέξοδο της αθηναϊκής εξωτερικής πολιτικής, καθώς με δύναμη όπως η Αθήνα δεν επιτρέπεται να ολιγωρεί έτσι.

γλωσσικά και
συντακτικά σχόλια

φαίνεσθαι: τελικό απρφ υποκείμενο στο απρόσωπο δίκαιον (έστι).

φρονοῦντας: κατηγορηματική μετοχή από το φαίνεσθαι.

ὃ μὴ γένοιτο: δευτερεύουσα αναφορική πρόταση, εκφέρεται με ευχετική ευκτική.

εἴ ποθ' τοιοῦτό τι συμβαίη: δευτερεύουσα υποθετική πρόταση, με απόδοση το ἄξιώσατε ἄν που εκφράζει την αόριστη επανάληψη στο παρελθόν (εἴ + ευκτική => δυνητική ευκτική).

εἰ δίκαιά τις φήσει Ῥοδίους πεπονθέναι: υποθετική πρόταση με απόδοση το καιρός ἔστι (πραγματικό)

ἔφησθῆναι: τελικό απρφ υποκείμενο στο καιρός (ἔστι).

ἐπειδήπερ ἄδηλον τὸ μέλλον ἅπασιν ἀνθρώποις: δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση.

ὡς συνεβουλήθησάν τινες αὐτὸν σωθῆναι: δευτερεύουσα ειδική πρόταση αντικείμενο στη μετοχή λεγόντων.

ὅτ' ἠτύχησεν ὁ δῆμος ἡμῶν: δευτερεύουσα χρονική πρόταση.

λεγόντων: κατηγορηματική μετοχή από το ἀκούω.

οἱ χώραν ὄμορον τῇ Λακεδαιμονίων οἰκοῦντες ὄρωντες ἐκείνους γῆς καὶ θαλάττης ἄρχοντας, οὐκ ἀπώκνησαν: δευτερεύουσα αναφορική πρόταση

οὐδ' ἐφοβήθησαν εὐνοϊκῶς ὑμῖν ἔχοντες φανῆναι: δευτερεύουσα αναφορική πρόταση

ἐὰν μὴ πρὸ ἡλίου δύντος ἀπαλλάττωνται: δευτερεύουσα υποθετική πρόταση με απόδοση το ἔψηφίσαντο πολεμίους κρίνειν που εκφράζει την αόριστη επανάληψη στο παρόν και το μέλλον (σε πλάγιο λόγο).

ὡς φασιν: δευτερεύουσα αναφορική παραβολική πρόταση.

εἰ τὸ μὲν Ἀργείων πλῆθος οὐκ ἐφοβήθη τὴν Λακεδαιμονίων ἀρχὴν ἐν ἐκείνοις τοῖς καιροῖς οὐδὲ τὴν ῥώμην: δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση υποκείμενο στο οὐκ αἰσχρὸν (ἔστι).

ὕμεις δ' ὄντες Ἀθηναῖοι βάρβαρον ἄνθρωπον φοβήσθε: δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση υποκείμενο στο οὐκ αἰσχρὸν (ἔστι), συνδέεται με την προηγούμενη με τον αντιθετικό παρατακτικό σύνδεσμο μὲν...δὲ.

εἰ γάρ τί που κεκράτηκε τῆς πόλεως βασιλεύς: δευτερεύουσα υποθετική πρόταση με απόδοση το κεκράτηκεν (πραγματικό).

ποιήσαντα, κινδυνεύσαντα: κατηγορηματικές μετοχές από το ρῆμα εὐρήσετε.

ὀλιγοροῦντας: κατηγορηματική μετοχή από το ρῆμα ὀρώ.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Με ποιο επιχείρημα προσπαθεί ο Δημοσθένης να πείσει τους Αθηναίους να βοηθήσουν τους «δήμους» που ατυχοῦν;

2. «ἄδηλον τὸ μέλλον ἅπασιν ἀνθρώποις» (§ 21): Πῶς κρίνετε την άποψη του Δημοσθένη (ως γνώμη γενικότερου κύρους) ότι το μέλλον των ανθρώπων είναι αβέβαιο;

3. «ὅτ' ἠτύχησεν ὁ δῆμος ἡμῶν» (§ 22): α) Ποιες πολιτικές απόψεις διατυπώνει ο Δημοσθένης με τη φράση αυτή; β) Να τον χαρακτηρίσετε από τις απόψεις του αυτές και να αιτιολογήσετε τους χαρακτηρισμούς σας.

4. Πῶς κρίνει τους Αργείους ο Δημοσθένης για τη στάση τους: α) απέναντι στους Αθηναίους εξόριστους και β) απέναντι στους Λακεδαιμονίους, όταν είχε καταλυθεί το δημοκρατικό πολίτευμα στην Αθήνα;

5. «βάρβαρον ἄνθρωπον καὶ (ταῦτα) γυναῖκα»: Ποιες κοινωνικές αντιλήψεις των Αθηναίων της εποχής του εκφράζει ο Δημοσθένης στο απόσπασμα αυτό α) για τους άλλους λαούς και β) για τη θέση της γυναίκας;

6. Η εξωτερική πολιτική μιας πόλης ή χώρας πρέπει να καθορίζεται με βάση τα συναισθήματα των πολιτών της; Να αιτιολογήσετε την άποψή σας, λαμβάνοντας υπόψη τη φράση του Δημοσθένη εἰ δίκαιά τις φήσει.... ἔφησθῆναι (§ 21).

7. Να σημειώσετε ως ΣΩΣΤΟ ή ΛΑΘΟΣ το περιεχόμενο καθεμιάς από τις ακόλουθες προτάσεις:

Ο Δημοσθένης στην ενότητα §§ 21-24 υποστηρίζει ότι:

- α) οι Αθηναίοι πρέπει να χαιρόνται με την τωρινή ατυχία των Ροδίων.
- β) το μέλλον είναι αβέβαιο για όλους τους ανθρώπους.
- γ) η Αρτεμισία είναι μεγάλη απειλή για το βασιλιά των Περσών.
- δ) οι Αργείοι δεν έχουν νικηθεί ποτέ από τους Λακεδαιμονίους.
- ε) οι Αθηναίοι έχουν νικήσει πολλές φορές τους Πέρσες.
- στ) ο βασιλιάς των Περσών χρησιμοποιεί κάποιες φορές τη δωροδοκία για να επεμβαίνει στις ελληνικές υποθέσεις.
- ζ) ο βασιλιάς των Περσών δεν αντιμετώπισε καμιά απειλή από τον Κύρο και τον Κλέαρχο.
- η) ο Φίλιππος είναι πραγματικός κίνδυνος για την Αθήνα.

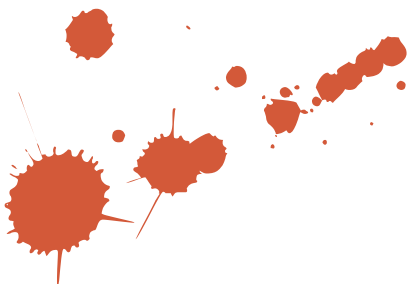
8. Να προσδιορίσετε με ποιες λέξεις του κειμένου (§ 22) είναι ετυμολογικά συγγενείς οι παρακάτω: παράδοξος, απομνημονεύω, διαφάνεια, οκνηρός, διαφεύγω, πετυχημένος, συνάλλαγμα, επικρίση, δυτικός, οριοθέτηση.

9. δῆμος (§ 22): α) Να γράψετε δύο σημασίες της λέξης στην αρχαία ελληνική γλώσσα και β) να προσδιορίσετε τη σημασία ή τις σημασίες της λέξης στη νεοελληνική.

10. Να συμπληρώσετε τα κενά στις ακόλουθες προτάσεις με λέξεις παράγωγες του «κρίνω» από τον παρακάτω πίνακα:

ανάκριση, διακρίνομαι, διακριτικός, εγκεκριμένος, επικρίνω, κρίσιμος, κριτική, προκρίνομαι, συγκρίσιμος, σύγκριση

- Ήταν καλά προετοιμασμένος και στις εξετάσεις.
- Για την κακή συμπεριφορά τον ο προϊστάμενός του.
- Η φετινή παραγωγή του εργοστασίου ήταν πολύ καλύτερη σε με την αντίστοιχη του προηγούμενου έτους.
- Είναι πολύ στις παρατηρήσεις προς τους συνεργάτες του και δεν προσβάλλει κανέναν.
- Στην παραδέχτηκε όλες τις παράνομες ενέργειές του.
- Τραυματίστηκε σοβαρά και βρίσκεται σε πολύ κατάσταση.
- Η εφημερίδα άσκησε έντονη στις θέσεις που διατύπωσε ο βουλευτής για το θέμα αυτό.
- Δύο ελληνικές ομάδες για την επόμενη φάση των ευρωπαϊκών αγώνων.
- Αυτά τα μεγέθη είναι διαφορετικά και δεν είναι
- Οι μαθητές διδάσκονται τα μαθήματά τους στο σχολείο με βάση το από το Υπουργείο αναλυτικό πρόγραμμα.

Πίστις (§25–33): Οι παρασπονδίες των αντιπάλων και οι αντιφάσεις των συνθηκών - Οι ολιγαρχικοί εμποδίζουν την εκτέλεση των συμφερούσων αποφάσεων

«**απευθύνονται σε σας και να μιλούν για τα δίκαια των άλλων**»: Ο ρήτορας προσπαθεί να μειώσει ηθικά τους αντιπάλους του. Βασικό στοιχείο της πολιτικής δημηγορίας είναι η επίθεση στο ήθος του αντιπάλου. Έτσι, όχι μόνο μειώνει τους αντιπάλους του και αναδεικνύει την ορθότητα της δικής του πρότασης, αλλά προσελκύει και την προσοχή του κοινού του.

Ουσιαστικά, το πρόβλημα δεν είναι το δίκαιο με την ηθική του διάσταση, αλλά κατά πόσο πρακτικά μπορούν οι Αθηναίοι βάσει των συνθηκών ειρήνης που έχουν αποδεχτεί, να επέμβουν υπέρ των Ροδίων. Ο ρήτορας θεωρεί ότι τα επιχειρήματα των αντιπάλων του σχετικά με τις συμφωνίες ειρήνης απλά λειτουργούν υπέρ της Αρτεμισίας κι όχι υπέρ του αθηναϊκού συμφέροντος. Είναι επιχειρήματα που θα μπορούσαν να επικληθούν οι Πέρσες, αλλά όχι οι Αθηναίοι.

«**σκεφτείτε, λοιπόν, για όνομα...ένδοξες μάχες έδωσαν**»: Κατά το Δημοσθένη η ικανοποίηση του ροδιακού αιτήματος δεν αντικρούει τη συνθήκη που υπέγραψαν με τους Πέρσες, επειδή ο Μαύσωλος ήταν που επενέβη και κατέλαβε το ελληνικό νησί. Εξάλλου, και παλαιότερα είχαν παραβιάσει τη συνθήκη, σπεύδοντας στο πλευρό του Φαραώ. Αλλά, και οι Βυζάντιοι με την Αρτεμισία έχουν παραβεί τη συνθήκη, ενώ κι άλλοι ετοιμάζονται να την παραβούν. Εξάλλου, μόνο οι Αθηναίοι έχουν το ηθικό δικαίωμα και άμεσο συμφέρον να βοηθήσουν στην παλινόρθωση της δημοκρατίας στη Ρόδο.

«**των ελληνικών όμως πόλεων τα δίκαια τα καθορίζουν οι πιο ισχυροί εις βάρος των αδυνάτων**»: Ποτέ δύο συνθήκες δεν είναι δίκαιες αλλά εκπορεύονται από τη δύναμη και το συμφέρον του νικητή. Και το δίκαιο στην εξωτερική πολιτική δεν έχει καμία σχέση με το δίκαιο στο εσωτερικό μιας πόλης-κράτους. Η δημοκρατία (όπως διατυπώνεται εντελώς ρεαλιστικά και κυνικά) εφαρμόζεται μόνο στο εσωτερικό, αλλά όχι στο εξωτερικό. Δεν υπάρχουν ηθικοί κανόνες στην εξωτερική πολιτική ούτε φιλοσοφικό ζήτημα περί δικαίου.

«**να κάνετε την απόφαση πράξη...δυσκολίες στην εκτέλεση του καθήκοντος**»: επαναλαμβάνει αυτό που τόνισε στο προοίμιο. Από την αρχή ακόμα είχε σημειώσει «έπειδ' αν γάρ τι δόξη καί ψηφισθῆ, τότε ἴσον τοῦ πραχθῆναι ἀπέχει ὅσον περ πρὶν δόξαι». Η απόφαση με την εκτέλεση απέχουν τόσο όσο σα να μην είχαν αποφασιστεί ποτέ. Έτσι, εκφράζει και τη διαφωνία του με τον απομονωτισμό που επιλέγει η αντιπαλη-φιλειρηνική παράταξη του Εύβουλου. Μία επέμβαση στη Ρόδο είναι η ευκαιρία να αναδειχθεί ξανά το Αθηναϊκό μεγαλείο και ταυτόχρονα να προστατεύσουν –όπως τόνιζε νωρίτερα– το πολίτευμά τους.

«**εσκεμμένως αντενεργούν...χρηματιζόμενοι από κάποιους**»: επιτίθεται στους αντιπάλους του (βλ. και πιο πάνω). Τους κατηγορεί για προδοσία και δωροληψία (ότι χρηματίζονται). Εξάλλου, συχνά οι Πέρσες με το χρυσό τους κατάφεραν να προσεταιριστούν πολλούς Έλληνες και εκείνοι να στραφούν κατά των ελληνικών πόλεων.

ασκήσεις

1. Ποιες συγκεκριμένες πόλεις ή ηγέτες διαπράττουν, κατά το Δημοσθένη, αδικίες σε βάρος άλλων πόλεων και γιατί;
2. Με ποια επιχειρήματα παροτρύνει ο Δημοσθένης τους Αθηναίους να παρέμβουν υπέρ των δημοκρατικών Ροδίων και πώς τα κρίνετε;
3. Να εντοπίσετε τα σημεία του κειμένου όπου γίνεται αναφορά στην ισονομία, στην

ισοπολιτεία και στο δίκαιο των ισχυροτέρων.

4. Ποια διαφορά παρατηρεί ο Δημοσθένης συγκρίνοντας: α) τις σχέσεις ανάμεσα στους πολίτες στο εσωτερικό των πόλεων με δημοκρατικό πολίτευμα, αφενός και β) τις σχέσεις μεταξύ των πόλεων (ή κρατών), αφετέρου;

5. Ποιους, κατά τη γνώμη σας, υπονοεί ο Δημοσθένης ότι δωροδοκούν Αθηναίους πολίτες για να προωθήσουν τα πολιτικά τους συμφέροντα στην Αθήνα;

Επίλογος (§34–35): το σημαντικό είναι η ορθή πράξη - Η υποχρέωση να ενεργήσουν οι Αθηναίοι αντάξια της πόλης και των προγόνων τους

[34] Ἄλλὰ γὰρ οὐχ ὅ τι τις κατηγορήσει τούτων ἢ τοῖς ἄλλοις ὑμῖν ἐπιπλήξει χαλεπὸν εὐρεῖν, ἀλλ' ἀφ' ὁποίων λόγων ἢ πράξεως ποίας ἐπανορθώσεται τις ἃ νῦν οὐκ ὀρθῶς ἔχει, τοῦτ' ἔργον εὐρεῖν. Ἴσως μὲν οὖν οὐδὲ τοῦ παρόντος καιροῦ περὶ πάντων λέγειν • ἀλλ' ἐὰν ἃ προήρησθε δυνηθῆτ' ἐπικυρῶσαι συμφερούση τινὶ πράξει, καὶ τᾶλλ' ἂν ἴσως καθ' ἓν ἀεὶ βέλτιον σχοίη.

[35] ἐγὼ μὲν οὖν οἶμαι δεῖν ὑμᾶς ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν πραγμάτων τούτων ἐρρωμένως, καὶ πράττειν ἄξια τῆς πόλεως, ἐνθυμουμένους ὅτι χαίρετ' ἀκούοντες, ὅταν τις ἐπαινῆ τοὺς προγόνους ὑμῶν καὶ τὰ πεπραγμέν' ἐκείνοις διεξίη καὶ τὰ τρόπαια λέγη. νομίζετε τοίνυν ταῦτ' ἀναθεῖναι τοὺς προγόνους ὑμῶν οὐχ ἵνα θαυμάζητ' αὐτὰ θεωροῦντες, ἀλλ' ἵνα καὶ μιμῆσθε τὰς τῶν ἀναθέντων ἀρετάς.

Αλλά βέβαια, δεν είναι δύσκολο να βρει κανείς τι να κατηγορήσει σ' αυτούς ή τι να κατακρίνει σ' εσάς τους άλλους. Το δύσκολο έργο είναι να βρει με ποια λόγια ή με ποιες πράξεις θα επανορθώσει όσα τώρα δεν είναι σωστά. Ούτε είναι ίσως η ώρα να μιλήσει κανείς για όλα. Εάν πάντως, όσα έχετε αποφασίσει να κάμετε, μπορέσετε να τα επικυρώσετε με κάποια πράξη σύμφωνη με το συμφέρον σας, ίσως και οι άλλες υποθέσεις σας μία μία θα βελτιώνονται συνεχώς.

Φρονώ λοιπόν ότι πρέπει να αρπάξετε γερά στα χέρια σας την υπόθεση αυτή των Ροδίων και να ενεργήσετε με τρόπο αντάξιο της πόλης μας, αναλογιζόμενοι με πόση ευχαρίστηση ακούτε όταν κάποιος ρήτορας επαινεί τους προγόνους σας και ανιστορεί τα κατορθώματά τους και απαριθμεί τα τρόπαια. Να θεωρείτε λοιπόν ότι οι πρόγονοί σας έστησαν αυτά τα τρόπαια όχι για να τα βλέπετε και να θαυμάζετε, μα και για να μιμείστε τις αρετές εκείνων που τα έστησαν.

εμνηνευτικά σχόλια

ἀλλὰ γὰρ οὐχ ὅ τι τις κατηγορήσει τούτων ἢ τοῖς ἄλλοις ὑμῖν ἐπιπλήξει χαλεπὸν εὐρεῖν: διακόπτει τις κατηγορίες στους αντιπάλους σημειώνοντας ότι υπάρχουν πολλά ακόμα να τους προσάψει, αλλά δεν είναι η ώρα αυτή. Έτσι, όμως μειώνει ακόμα περισσότερο τους αντιπάλους του. Νωρίτερα τους είχε κατηγορήσει για χρηματισμό-διαφθορά και προδοσία χωρίς καν να μεταχειριστεί αποδείξεις. Τώρα τους υποβιβάζει με την υπόνοια κι άλλων κατηγοριών. Η ίδια η επιλογή του ρήματος κατηγορήσει από μόνη της είναι πολύ σκληρή και βαριά, ειδικά από τη στιγμή που δεν παρουσίασε αποδείξεις για τις κατηγορίες του. Ουσιαστικά, ο ρήτορας απλά τους επιτίμησε.

ἀεὶ βέλτιον σχοίη: ακόμα μία φορά ο Δημοσθένης κατηγορεί τους συμπολίτες του για αδράνεια στην εκτέλεση αποφάσεων. Βέβαια, κι ο ίδιος ξέρει ότι ακόμα κι αν αποφάσιζαν να μεσολαβήσουν υπέρ των Ροδίων η πόλη είχε και οικονομικές δυσκολίες και μία ιδιαίτερη αδυναμία στην εκτέλεση της απόφασης, όπως κι άλλων στο παρελθόν. Η εκστρατεία στη Ρόδο μάλλον θα έμενε κι εκείνη απραγματοποίητη.

Ουσιαστικά, ο ρήτορας περισσότερο ήθελε να αφυπνίσει το πατριωτικό ένστικτο/φρόνημα των Αθηναίων, παρά να υλοποιηθεί μια εκστρατεία τέτοια. Ίσως για το λόγο αυτό και δεν πρότεινε συγκεκριμένα οικονομικά μέτρα πραγμάτωσής της, ίσως γι' αυτό και τα επι-

χειρήματά του είναι σχετικά αδύνατα.

Ωστόσο, στη δημηγορία είναι ολοφάνερο ότι ήδη βλέπει το μακεδονικό κίνδυνο και ελπίζει/οραματίζεται την ανασούσταση του αθηναϊκού μεγαλείου. Γι' αυτό το λόγο και μειώνει τόσο πολύ τον περσικό κίνδυνο. Πρέπει να στραφούν πιο βόρεια, στο Φίλιππο Β'. Έτσι, εξηγείται και το πανδημοκρατικό μέτωπο στο οποίο αποβλέπει προκειμένου να αντιμετωπιστεί ο βόρειος κίνδυνος της Μακεδονίας.

χαίρετ' άκούοντες... τρόπαια λέγη: αναφέρεται στους γνωστούς πανηγυρικούς λόγους που υπερτόνιζαν την ανδρεία και τις επιτυχίες -συνήθως τις στρατιωτικές- των προγόνων. Αυτό ακριβώς το στοιχείο χρησιμοποιεί και ο ρήτορας προκειμένου να τους επηρεάσει στον επίλογο συναισθηματικά. Ας θυμούνται τους προγόνους όχι απλά στα λόγια, αλλά με πράξεις αντάξιες των ανδραγαθημάτων εκείνων.

γλωσσικά και συντακτικά σχόλια

ούχ ὅ τι τις κατηγορήσει ἢ (ὅ τι) ... ἐπιπλήξει ... ἀλλ' ἀφ' ὁποίων ... ἐπανορθώσεται: (όλες) πλάγιες δευτερεύουσες ερωτηματικές προτάσεις αντικείμενα στο (τελικό απρφ, υποκείμενο του χαλεπὸν ἔστι) εὐρεῖν.

ἐὰν δυνηθῆτ' ἐπικυρῶσαι συμφερούση τινὶ πράξει: δευτερεύουσα υποθετική πρόταση με απόδοση το βέλτιον ἂν σχοίη που δηλώνει αόριστη επανάληψη στο παρὸν και το μέλλον.

ἃ προήρησθε: δευτερεύουσα αναφορικά πρόταση αντικείμενο στο ἐπικυρῶσαι.

δεῖν: ειδικό απρφ αντικείμενο στο οἶμαι.

ἀντιλαμβάνεσθαι... πράττειν (ὕμῃς): τελικά απρφ, υποκείμενα στο απρόσωπο δεῖν.

πραγμάτων: ἄμεσο αντικείμενο του ἀντιλαμβάνεσθαι.

ἐνθυμουμένους: τροπική συνημμένη στο υποκείμενο των απρφ (ὕμῃς) μετοχή.

ὅτι χαίρετ' ἀκούοντες: δευτερεύουσα ειδική πρόταση, αντικείμενο στο ρήμα (ψυχικὸ πάθος) ἐνθυμουμένους.

ὅταν τις ἐπαινῆ ... καὶ διεξίη καὶ ... λέγη: δευτερεύουσες χρονικοὑποθετικές προτάσεις (απόδοση το χαίρετε.

ἵνα θαυμάζητε... ἵνα καὶ μιμῆσθε: δευτερεύουσες τελικές προτάσεις.

τῶν ἀναθέντων: επιθετική μετοχή σε θέση γενικής κτητικής στο ἄρετάς.

ασκήσεις

1. Ποια σημασία πιστεύει ο Δημοσθένης πως πρέπει να έχει για τους Αθηναίους το γεγονός ότι οι πρόγονοί τους ανήγειραν τρόπαια;

2. Πώς κρίνετε την άποψη του Δημοσθένη ότι οι πολίτες πρέπει να μιμούνται τις αρετές των προγόνων τους (ως άποψη με γενικότερο κύρος);

3. Ποιο, κατά τη γνώμη σας, είναι σπουδαιότερο στην πολιτική: α) το να κατηγορεί κάποιος αυτούς που διαπράττουν σφάλματα και παρανομούν ή β) το να συμβάλει στη βελτίωση των πραγμάτων;

4. Να συνδέσετε σωστά τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν 15.

1. χαλεπόν εύρειν - ἔργον εύρειν
2. ὁποίων λόγων . πράξεως ποίας
3. ἔπαινῆ . καὶ διεξιῆ . καὶ λέγη
4. οὐκ ὀρθῶς
5. τὰς τῶν ἀνθρώπων ἀρετὰς

- α. υπερβατό
- β. λιτότητα
- γ. επανάληψη
- δ. χιαστό
- ε. μετωνυμία
- στ. πλεονασμός
- ζ. πολυσύνδετο

5. Να σημειώσετε ως ΣΩΣΤΟ ή ΛΑΘΟΣ το περιεχόμενο των παρακάτω ὀρων:
Το ὄφος του Δημοσθένη στον ἐπίλογο εἶναι:

α) σοβαρό	ε) προσεκτικά επικριτικό
β) απαισιόδοξο	στ) προκλητικό
γ) προτρεπτικό	ζ) σεμνό
δ) ειρωνικό.	

6. Να συμπληρώσετε τα κενά στις ακόλουθες προτάσεις με λέξεις παράγωγες του «πράττω» από τον παρακάτω πίνακα:

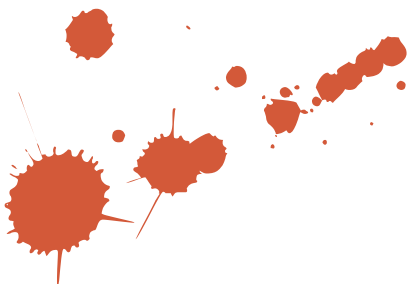
γραμματικές μεταβολές, απραγματοποίητος, άπρακτος, απραξία, πεπραγμένα, πρακτικά, πολυπράγμων, πραγματογνώμονας, πρακτική, έμπρακτος/πραγματικός

- Στη γενική συνέλευση ο πρόεδρος αναφέρθηκε στα του συλλόγου κατά τη χρονιά που πέρασε.
- Ο γραμματέας συνέταξε τα της συνεδρίασης του διοικητικού συμβουλίου.
- Η κακή πορεία της επιχείρησης οφείλεται στην του και στην έλλειψη κάθε πρωτοβουλίας εκ μέρους του.
- Η εξάσκηση θα τη βοηθήσει να αξιοποιήσει με τον καλύτερο τρόπο τις γνώσεις της.
- Δεν μπορεί να τα καταφέρει πολύ αποτελεσματικά στις δουλειές του γιατί είναι ασχολείται με πολλά πράγματα συγχρόνως.
- Έδειξε ενδιαφέρον για την καλή λειτουργία του καινούργιου σχολείου της περιοχής της και δεν αρκέστηκε σε απλές υποδείξεις.
- Επέστρεψε χωρίς να πετύχει κανένα από τους στόχους της αποστολής του.
- Τα όνειρά του έμειναν γιατί δεν είχε την οικονομική δυνατότητα να σπουδάσει.
- Θα έρθει κάποιος να εξετάσει τα αίτια του ατυχήματος.

7. Να γράψετε τα αντώνυμα των παρακάτω λέξεων στην αρχαία ή στη νέα ελληνική: χαλεπόν, βέλτιον, ἔπαινῶ, ἄξια, χαίρω, εύρισκω.

8. Να βρείτε λέξεις από το κείμενο συγγενείς ετυμολογικά με τις παρακάτω: κατάσχεση, κατάθεση, εισιτήριο, ρωμαλέος, διαίρεση, κατάπληξη, απουσία, ασύμφορο, αμίμητος.

9. Ἐπιπλήττω: Να γράψετε στη νέα ελληνική τέσσερις λέξεις ομόρριζες του β' συνθετικού του ρήματος (απλού ή σύνθετου με πρόθεση).

κριτήριο αξιολόγησης

[17] Ὅρατε δὲ κάκειν', ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι πολλοὺς ὑμεῖς πολέμους πεπολεμήκατε καὶ πρὸς δημοκρατίας καὶ πρὸς ὀλιγαρχίας. καὶ τοῦτο μὲν ἴστε καὶ αὐτοί• ἀλλ' ὑπὲρ ὧν πρὸς ἑκατέρους ἔσθ' ὑμῖν ὁ πόλεμος, τοῦτ' ἴσως ὑμῶν οὐδεὶς λογίζεται. ὑπὲρ τίνων οὖν ἐστίν; πρὸς μὲν τοὺς δήμους ἢ περὶ τῶν ἰδίων ἐγκλημάτων, οὐ δυνηθέντων δημοσίᾳ διαλύσασθαι ταῦτα, ἢ περὶ γῆς μέρους ἢ ὄρων ἢ φιλονικίας ἢ τῆς ἡγεμονίας• πρὸς δὲ τὰς ὀλιγαρχίας ὑπὲρ μὲν τούτων οὐδενός, ὑπὲρ δὲ τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐλευθερίας•

[18] ὥστ' ἔγωγ' οὐκ ἂν ὀκνήσαιμ' εἰπεῖν μᾶλλον ἡγεῖσθαι συμφέρειν δημοκρατουμένους τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας πολεμεῖν ὑμῖν ἢ ὀλιγαρχουμένους φίλους εἶναι. πρὸς μὲν γὰρ ἐλευθέρους ὄντας οὐ χαλεπῶς ἂν εἰρήνην ὑμᾶς ποιήσασθαι νομίζω, ὅποτε βουλευθείητε, πρὸς δ' ὀλιγαρχουμένους οὐδὲ τὴν φιλίαν ἀσφαλῆ νομίζω• οὐ γὰρ ἔσθ' ὅπως ὀλίγοι πολλοῖς καὶ ζητοῦντες ἄρχειν τοῖς μετ' ἰσηγορίας ζῆν ἡρημένοις εὖνοι γένοιντ' ἂν.

παρατηρήσεις

A. Μετάφραση

Να μεταφράσετε την παράγραφο 18 («γένοιντ' ἂν...ὥστ' ἔγωγ'»).

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

B. Ερωτήσεις

1. μᾶλλον ἡγεῖσθαι συμφέρειν... φίλους εἶναι: Ποια ἄποψη εκφράζει ο Δημοσθένης και πώς την αιτιολογεί; Πόσο πειστική βρίσκετε εσείς την ἄποψή του; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

ΜΟΝΑΔΕΣ 15

2. Ποια είναι η στάση του Δημοσθένη απέναντι: α) στο δημοκρατικό πολίτευμα, αφενός και β) στο ολιγαρχικό πολίτευμα, αφετέρου; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

ΜΟΝΑΔΕΣ 15

3. Ποια είναι η θέση του Δημοσθένη στο κοινωνικό και ιστορικό πλαίσιο της εποχής του και πώς φαίνεται αυτή μέσα από το κείμενο των §§ 17-18;

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

4. ἡγοῦμαι: Να γράψετε τέσσερα παράγωγα ἢ ετυμολογικῶς συγγενῆ ουσιαστικά ἢ ἐπίθετα (ἀπλά ἢ σύνθετα) του ρήματος και να σχηματίσετε μια φράση ἢ πρόταση για το καθένα στην οποία θα φαίνεται ἡ σημασία του.

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

5. συμφέρειν, ἡγεῖσθαι, πολεμεῖν, γένοιντο: να γραφούν τα ἀπαρέμφατα των ρημάτων σε ὅλους τους χρόνους.

ΜΟΝΑΔΕΣ 16

6. δυνηθέντων: να γραφούν οι ἐγκλίσεις στον ἴδιο χρόνο στο γ' πληθυντικό.

ΜΟΝΑΔΕΣ 16

[22] Ἀκούω δ' ἐγὼ πολλάκις ἐνταυθὶ παρ' ὑμῖν τινῶν λεγόντων ὡς, ὅτ' ἠτύχησεν ὁ δῆμος ἡμῶν, συνεβουλήθησάν τινες αὐτὸν σωθῆναι • ὧν ἐγὼ μόνων Ἀργείων ἐν τῷ παρόντι μνησθήσομαι βραχὺ τι. οὐ γὰρ ἂν ὑμᾶς βουλοίμην, δόξαν ἔχοντας τοῦ σώζειν τοὺς ἀτοχοῦντας ἀεὶ, χείρους Ἀργείων ἐν ταύτῃ τῇ πράξει φανῆναι, οἱ χώραν ὄμορον τῇ Λακεδαιμονίων οἰκοῦντες, ὀρῶντες ἐκείνους γῆς καὶ θαλάττης ἄρχοντας, οὐκ ἀπώκνησαν οὐδ' ἐφοβήθησαν εὐνοϊκῶς ὑμῖν ἔχοντες φανῆναι, ἀλλὰ καὶ πρέσβεις ἐλθόντας ἐκ Λακεδαίμονος, ὡς φασιν, ἐξαιτήσοντάς τινας τῶν φυγάδων τῶν ὑμετέρων ἐψηφίσαντο, ἐὰν μὴ πρὸ ἡλίου δύντος ἀπαλλάττωνται, πολεμίους κρίνειν.

[23] εἶτ' οὐκ αἰσχρὸν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ τὸ μὲν Ἀργείων πλῆθος οὐκ ἐφοβήθη τὴν Λακεδαιμονίων ἀρχὴν ἐν ἐκείνοις τοῖς καιροῖς οὐδὲ τὴν ῥώμην, ὑμεῖς δ' ὄντες Ἀθηναῖοι βάρβαρον ἄνθρωπον, καὶ ταῦτα γυναῖκα, φοβήσεσθε; καὶ μὴν οἱ μὲν ἔχοιεν ἂν εἰπεῖν ὅτι πολλάκις ἤττηνται [ὑπὸ] Λακεδαιμονίων, ὑμεῖς δὲ νενικήκατε μὲν πολλάκις βασιλέα, ἤττησθε δ' οὐδ' ἅπαξ οὔτε τῶν δούλων τῶν βασιλέως οὔτ' αὐτοῦ ἴκύνου • εἰ γὰρ τί που κεκράτηκε τῆς πόλεως βασιλεύς, ἢ τοὺς πονηροτάτους τῶν Ἑλλήνων καὶ προδότας αὐτῶν χρήμασι πείσας ἢ οὐδαμῶς ἄλλως κεκράτηκεν.

A. Να μεταφράσετε την παράγραφο 23.

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

B. Ερωτήσεις

1. Ποιοι είναι οι λόγοι για τους οποίους ο Δημοσθένης αναφέρεται στους Αργείους; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

ΜΟΝΑΔΕΣ 15

2. Ὑμεῖς δ. ὄντες Ἀθηναῖοι . φοβήσεσθε; (§ 23): α) Σε ποια γυναίκα και για ποιους λόγους αναφέρεται ο Δημοσθένης; β) Ποια είναι η λειτουργικότητα της συγκεκριμένης ερώτησης μέσα στο κείμενο;

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

3. Οι λόγοι του Δημοσθένη είναι μια πολύτιμη πηγή ιστορικών και κοινωνικών πληροφοριών για τη ζωή και την πολιτική του 4ου π.Χ. αιώνα. Ποιες πληροφορίες ιστορικής, πολιτικής και κοινωνικής σημασίας αντλούμε από το περιεχόμενο των §§ 22-23;

ΜΟΝΑΔΕΣ 15

4. α) ἀτυχέω-ῶ: Να βρείτε (στη νέα ελληνική) τέσσερις ετυμολογικώς συγγενείς λέξεις του ρήματος και να γράψετε μια φράση ή πρόταση για καθεμιά από αυτές. β) ἀρχή: Να γράψετε μια φράση ή πρόταση στη νέα ελληνική στην οποία η λέξη «αρχή» θα έχει την ίδια ή παρόμοια σημασία με αυτήν που έχει στην αρχαία ελληνική στο συγκεκριμένο κείμενο (§ 23).

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

5. γράψτε τις εγκλίσεις των παρακάτω ρημάτων στον ίδιο χρόνο στο γ' πληθυντικό: συνεβουλήθησάν, σωθῆναι, φανῆναι

ΜΟΝΑΔΕΣ 12

6. Να γράψετε τις απαιτούμενες πτώσεις των παρακάτω ουσιαστικών:

φυγάδων	ονομαστική ενικού	γενική ενικού
βασιλέως	κλητική ενικού	γενική πληθυντικού
χρήμασι	γενική ενικού	δοτική ενικού
γυναῖκα	κλητική ενικού	δοτική πληθυντικού

ΜΟΝΑΔΕΣ 8

Εισαγωγή: ο βίος του Ισοκράτη και το ιστορικό πλαίσιο του λόγου του

1. Ο Ισοκράτης ήταν «σημαντική φυσιογνωμία της εποχής του, επηρέασε την πολιτική συνείδηση των συμπολιτών του και τα κοινωνικά δρώμενα της πόλης του». Να συνθέσετε σε μικρό δοκίμιο την απάντησή σας με την οποία θα τεκμηριώσετε αυτή τη θέση.

2. Να μελετήσετε τη θέση του Ισοκράτη «καὶ τὸ τῶν Ἑλλήνων ὄνομα πεποιήκε μηκέτι τοῦ γένους ἀλλὰ τῆς διανοίας δοκεῖν εἶναι, καὶ μᾶλλον Ἕλληνας καλεῖσθαι τοὺς τῆς παιδείας τῆς ἡμετέρας ἢ τοὺς τῆς κοινῆς φύσεως μετέχοντας», δηλ., κι έκανε (η πόλη των Αθηνών) ώστε το όνομα των Ελλήνων να μη θεωρείται πια ότι αντιπροσωπεύει την καταγωγή, αλλά την πνευματική καλλιέργεια, και να ονομάζονται Έλληνες μάλλον, όσοι μετέχουν της δικιάς μας παιδείας, παρά όσοι έχουν την ίδια καταγωγή» και α) να εξηγήσετε ποια ιδεολογία διατυπώνει, β) ποιες είναι οι κοινωνικές προεκτάσεις αυτής της ιδεολογίας. Ποιες κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις επηρεάζουν την προσωπικότητά του;

3. Τι ήταν η «πρακτική» φιλοσοφία για τον Ισοκράτη και ποια κοινωνική διάσταση δίνει στην εκπαιδευτική αγωγή που προσφέρει ως διδάσκαλος ο ρήτορας;

4. Ποιο ήταν το «πανελλήνιο» όνειρο του ρήτορα;

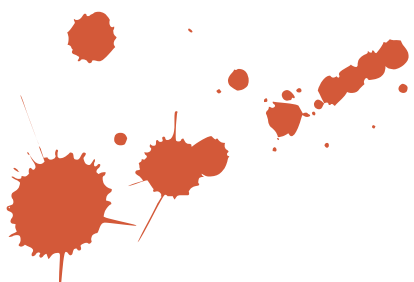
5. Για ποιους λόγους δημιουργήθηκε η Β' Αθηναϊκή συμμαχία;

6. Τι ήσαν οι «συντάξεις» και πώς καθιερώθηκαν;

7. Ποιες ήσαν οι κοινωνικοπολιτικές και στρατιωτικές συνθήκες εξ αιτίας των οποίων αποδυναμώθηκε η Β' Αθηναϊκή συμμαχία;

8. Γιατί ο Περί Ειρήνης Λόγος του Ισοκράτη ονομάζεται «Συμμαχικός» από τον Αριστοτέλη;

9. «Συμμαχικός πόλεμος» είναι η αποστασία των νησιών Ρόδου, Κω και Χίου ή αυτή η ενέργεια οδήγησε σ. αυτόν; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

Προοίμιο (1-2): η σπουδαιότητα των θεμάτων

[1] Ἄπαντες μὲν εἰώθασιν οἱ παριόντες ἐνθάδε ταῦτα μέγιστα φάσκειν εἶναι καὶ μάλιστα σπουδῆς ἄξια τῇ πόλει περὶ ὧν ἂν αὐτοὶ μέλλωσι συμβουλεύσειν • οὐ μὴν ἀλλ' εἰ καὶ περὶ ἄλλων τινῶν πραγμάτων ἤρμοσεν τοιαῦτα προειπεῖν, δοκεῖ μοι πρέπειν καὶ περὶ τῶν νῦν παρόντων ἐντεῦθεν ποιήσασθαι τὴν ἀρχήν.

[2] ἤκομεν γὰρ ἐκκλησιάσοντας περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, ἃ μεγίστην ἔχει δύναμιν ἐν τῷ βίῳ τῶν τῶν ἀνθρώπων, καὶ περὶ ὧν ἀνάγκη τοὺς ὀρθῶς βουλευομένους ἄμεινον τῶν ἄλλων πράττειν. τὸ μὲν οὖν μέγεθος, ὑπὲρ ὧν συνεληλύθαμεν, τηλικοῦτόν ἐστιν.

**εμνηνευτικά
σχόλια**

Ο Ισοκράτης, παρά το ότι τον λόγο αυτόν δεν τον έγραψε για να εκφωνηθεί, αλλά για να κυκλοφορήσει ως πολιτικό φυλλάδιο, τον δραματοποιεί σαν να εκφωνείται στην εκκλησία του δήμου. Δικαιολογεί το κοινότοπο του προλόγου του τονίζοντας τη σημασία θεμάτων που έχουν να κάνουν με πόλεμο ή ειρήνη.

οἱ παριόντες ἐνθάδε: καθώς η δημηγορία αυτή δε εκφωνήθηκε ποτέ στην εκκλησία του δήμου, πρόκειται για δραματοποίηση (θεατρικότητα). Είναι συνηθισμένη πάντως η αναφορά στο βήμα από ρήτορες για τους προηγούμενους ομιλητές. Οι λόγοι του Ισοκράτη δεν εκφωνήθηκαν ποτέ, αλλά μόνο γράφονταν ως εκπαιδευτικό εγχειρίδιο (εξ ου και η μεγάλη τους έκταση συχνά).

μέγιστα... ἄξια εἶναι... ἐντεῦθεν ποιήσασθαι τὴν ἀρχήν: κοινός τόπος των αγορεύσεων στην εκκλησία του δήμου ήταν ο υπερτονισμός της σπουδαιότητας του εν λόγω ζητήματος. Βέβαια, παρακάτω ο Ισοκράτης θα ξεφύγει από αυτή την τακτική, καθώς θεωρεί όπως για να παρθούν σωστές αποφάσεις για ένα τέτοιο ειρήνης και πόλεμο, πρέπει να αναλυθούν κι άλλα ζητήματα. Με μια λοιπόν γενίκευση παρουσιάζει την πάγια τακτική των ρητόρων να υπογραμμίζουν στην αρχή του λόγου τους πόσο σημαντικά είναι τα θέματα για τα οποία προσφέρουν τις συμβουλές τους. η άποψη του ρήτορα είναι ότι ένας τέτοιος πρόλογος ταιριάζει για τα θέματα που περιλαμβάνει η παρούσα ημερήσια διάταξη.

ἐκκλησιάσοντας: Η εκκλησία του δήμου ήταν το ανώτερο όργανο της αθηναϊκής δημοκρατίας.

περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, ἃ μεγίστην ἔχει δύναμιν ἐν τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων: από την αρχή ακόμα φαίνεται η ιδιαίτερη σημασία που δίνει ο ρήτορας στην αξία της ειρήνης. Ο πόλεμος κι η ειρήνη είναι τα σημαντικότερα ζητήματα στην ανθρώπινη ζωή.

Όλοι όσοι παρουσιάζονται σ' αυτό το βήμα συνηθίζουν να υποστηρίζουν (συνήθως υποστηρίζουν) πως εκείνα για τα οποία αυτοί πρόκειται να δώσουν συμβουλές είναι τα πιο σημαντικά και τα πιο αξιοπρόσεκτα ζητήματα • κι όμως, αν για μερικά άλλα ζητήματα ταιριάζει ένας τέτοιος πρόλογος, φρονώ πως επιβάλλεται και για τα σημερινά θέματα από δω κανείς να αρχίσει.

Γιατί έχουμε έρθει στη συνέλευση του δήμου για να συζητήσουμε και να αποφασίσουμε για πόλεμο και ειρήνη, για ζητήματα δηλαδή που έχουν πολύ μεγάλη σημασία στη ζωή των ανθρώπων και για τα οποία όσοι σκέφτονται σωστά κατά αναγκαία συνέπεια ευτυχούν περισσότερο (εξασφαλίζουν ζωή πιο ευτυχισμένη) από τους άλλους (που δεν σκέφτονται σωστά). Τόσο μεγάλη λοιπόν είναι η σπουδαιότητα εκείνων των θεμάτων, για τα οποία έχουμε συγκεντρωθεί.

γλωσσικά και συντακτικά σχόλια

- ταῦτα: άμεσο υποκείμενο στο εἶναι.
- μέγιστα: κατηγορούμενο από το εἶναι στο ταῦτα.
- φάσκειν: τελικό απρφ αντικείμενο στο εἰώθασιν (ταυτοπροσωπία).
- οἱ παριόντες: επιθετική μετοχή σε θέση υποκειμένου στο ρήμα και το φάσκειν (ταυτοπροσωπία).
- εἶναι: τελικό απρφ αντικείμενο στο φάσκειν.
- ἄξια: κατηγορούμενο από το εἶναι στο ταῦτα.
- τῇ πόλει: δοτική αντικειμενική στο ἄξια.
- περὶ ὧν ἂν αὐτοὶ μέλλωσι συμβουλευσείν: δευτερεύουσα αναφορική πρόταση σε θέση εμπρόθετου της αναφοράς.
- εἰ καὶ περὶ ἄλλων τινῶν πραγμάτων ἤρμοσεν τοιαῦτα προειπεῖν: δευτερεύουσα εναντιωματική πρόταση
- ποιήσασθαι: τελικό απρφ υποκείμενο στο πρέπειν.
- προειπεῖν: τελικό απρφ υποκείμενο στο απρόσωπο ἤρμοσε.
- πρέπειν: τελικό απρφ υποκείμενο στην απρόσωπη έκφραση ἀνάγκη (έστι).
- ὑπὲρ ὧν συνεληλύθαμεν: δευτερεύουσα αναφορική πρόταση σε θέση εμπρόθετου της αναφοράς.

ασκήσεις

1. Τι γνωρίζετε για τη λειτουργία και τις δραστηριότητες της Εκκλησίας του Δήμου στην αρχαία Αθήνα;
2. Με ποιον τρόπο στις δύο πρώτες παραγράφους του προοιμίου καταφέρνει ο ρήτορας να δημιουργήσει την εντύπωση ότι ο λόγος εκφωνήθηκε;
3. Να εντοπίσετε αν πραγματώνονται οι σκοποί του προοιμίου ενός ρητορικού λόγου ήδη από τις πρώτες δύο παραγράφους του προοιμίου του «Περὶ Εἰρήνης» λόγου.
4. Πώς ο Ισοκράτης αιτιολογεί το «κοινότοπο» προοίμιό του;
5. «εἰώθασιν»: Να βρείτε στη νεοελληνική δύο ομόρριζα επίθετα, δύο ουσιαστικά και δύο ρήματα.
6. «σπουδῆς»: Να βρείτε στη νεοελληνική δύο ομόρριζα για καθένα από τα δύο θέματα της λέξης.

Προοίμιο (14-16): Η αποφασιστικότητα του ρήτορα να μιλήσει με "παρρησία"

[14] Ἐγὼ δ' οἶδα μὲν ὅτι πρόσαντές ἐστιν ἐναντιοῦσθαι ταῖς ὑμετέραις διανοίαις, καὶ ὅτι δημοκρατίας οὔσης οὐκ ἔστι παρρησία, πλὴν ἐνθάδε μὲν τοῖς ἀφρονεστάτοις καὶ μηδὲν ὑμῶν φροντίζουσιν, ἐν δὲ τῷ θεάτρῳ τοῖς κωμωδοδιδασκάλοις• ὃ καὶ πάντων ἐστὶν δεινότατον, ὅτι τοῖς μὲν ἐκφέρουσιν εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας τὰ τῆς πόλεως ἁμαρτήματα τοσαύτην ἔχετε χάριν ὅσῃν οὐδὲ τοῖς εὖ ποιοῦσιν, πρὸς δὲ τοὺς ἐπιπλήττοντας καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς οὕτω διατίθεσθε δυσκόλως ὥσπερ πρὸς τοὺς κακὸν τι τὴν πόλιν ἐργαζομένους.

[15] Ὅμως δὲ καὶ τούτων ὑπαρχόντων οὐκ ἂν ἀποσταίην ὧν διανοήθην. παρελήλυθα γὰρ οὐ χαριούμενος ὑμῖν οὐδὲ χειροτονίαν μνηστεύσων, ἀλλ' ἀποφανόμενος ἃ τυγχάνω γινώσκων πρῶτον μὲν περὶ ὧν οἱ πρυτάνεις προτιθέασιν, ἔπειτα περὶ τῶν ἄλλων τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων• οὐδὲν γὰρ ὄφελος ἔσται τῶν νῦν περὶ τῆς εἰρήνης γνωσθέντων, ἢν μὴ καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ὀρθῶς βουλευσώμεθα.

[16] Φημί δ' οὖν χρῆναι ποιεῖσθαι τὴν εἰρήνην μὴ μόνον πρὸς Χίους καὶ Ροδίους καὶ Βυζαντίους καὶ Κώους ἀλλὰ πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους, καὶ χρῆσθαι ταῖς συνθήκαις μὴ ταύταις αἷς νῦν τινες γεγράφασιν, ἀλλὰ ταῖς γενομέναις μὲν πρὸς βασιλέα καὶ Λακεδαιμονίους, προσταττούσαις δὲ τοὺς Ἕλληνας αὐτονόμους εἶναι καὶ τὰς φρουρὰς ἐκ τῶν ἀλλοτρίων πόλεων ἐξιέναι καὶ τὴν αὐτῶν ἔχειν ἐκάστους. τούτων γὰρ οὔτε δικαιοτέρας εὐρήσομεν οὔτε μᾶλλον τῇ πόλει συμφερούσας.

Εγώ όμως γνωρίζω πως είναι δύσκολο να εναντιώνεται στις δικές σας σκέψεις και γνωρίζω ακόμη πως ενώ έχουμε δημοκρατία δεν υπάρχει ελευθερία λόγου παρά εδώ στην εκκλησία του δήμου μόνο για τους πιο ανόητους και για όσους δεν φροντίζουν καθόλου το συμφέρον σας, και στο θέατρο μόνο για τους κωμικούς ποιητές. Και το πιο φοβερό απ' όλα είναι ότι εκείνους που αποκαλύπτουν στους άλλους Έλληνες τα σφάλματα της πόλης τους ευγνωμονείτε τόσο, όσο ούτε τους ευεργέτες της πόλης, ενώ για κείνους που σας ελέγχουν και σας νουθετούν αισθάνεστε τόση οργή, όση και για κείνους που κάνουν κάποιο κακό στην πόλη.

Και παρόλα αυτά δεν μπορώ να απομακρυνθώ από όσα έχω στο νου μου. Γιατί έχω ανεβεί στο βήμα όχι για να σας ευχαριστήσω ούτε για να επιζητήσω να με εκλέξετε (ούτε για να «ψαρέψω» ψήφους) αλλά για να πω τη γνώμη μου για όσα τυχαίνει να ξέρω πρώτα για κείνα που προτείνουν οι πρυτάνεις κι ύστερα για τα άλλα ζητήματα της πόλης• γιατί δεν πρόκειται να 'χουμε κανένα όφελος από κείνα που θα αποφασιστούν για την ειρήνη, αν δεν σκεφτούμε σωστά και για τα άλλα ζητήματα.

Υποστηρίζω λοιπόν πως πρέπει να κάνουμε την ειρήνη όχι μόνο με τους Χίους, τους Ροδίους και τους Βυζαντίους, αλλά με όλους τους ανθρώπους και να εφαρμόσουμε τις συνθήκες όχι μόνο όσες τώρα προτείνουν μερικοί αλλά και όσες έχουμε συνάψει με το βασιλιά των Περσών και τους Λακεδαιμόνιους και οι οποίες επιβάλλουν να είναι οι Έλληνες αυτόνομοι και να αποχωρήσουν οι φρουρές από τις ξένες πόλεις και καθένας να έχει ελεύθερη την πόλη του• (κι αυτό πρέπει να κάνουμε) γιατί δεν θα βρούμε συνθήκες ούτε πιο δικαίες απ' αυτές ούτε πιο συμφέρουσες για την πόλη μας.

εμνηυεζικὰ εχόλια

πρόσαντές ἐστιν ἐναντιοῦσθαι ταῖς ὑμετέραις διανοίαις... δημοκρατίας οὔσης οὐκ ἔστι παρρησία: Ο Ἰσοκράτης, ὅπως και ο Δημοσθένης, ζητά από τους Αθηναίους να τον αφήσουν να μιλήσει, γιατί γνωρίζει ότι θα συγκρουσθεῖ με την κοινή γνώμη, που τότε ήταν φιλοπόλεμη. Τους κατακρίνει μάλιστα για το ότι παρασύρονται από τους δημαγωγούς και τους κωμικούς ποιητές, που λαϊκίζοντας κερδίζουν την εὐνοια του λαοῦ, και ότι φιμώνουν ὅσους συμβουλεύουν με γνώμονα το καλό της πόλης.

Διακηρύσσει ὅτι στην εποχή του δεν υπάρχει ελευθερία λόγου, που αποτελεί βασικό πολιτικό δικαίωμα σε μία δημοκρατία. Υπογραμμίζοντας αυτή την αντίφαση/εναντίωση (οὔσης) φτάνει στην υπερβολή να ισχυρίζεται πως μόνο οι πιο ανόητοι μπορούν να μιλοῦν με θάρρος και οι κωμικοί ποιητές που είχαν το ελεύθερο να κρίνουν και να καυτηριάξουν στιδήποτε.

Σε ολόκληρο ἄλλωστε το προοίμιο (1-15) ο ρήτορας ψέγει τους Αθηναίους με δριμύτητα για την αλλοπρόσαλλη συμπεριφορά τους προς τους ρήτορες και την επιπόλαιη αντιμετώπιση των σοβαρῶν θεμάτων. Τέτοιες διαπιστώσεις για την πολιτική ζωή της Αθήνας πάντως κάνει και ἄλλοῦ ο Ἰσοκράτης. Ἢδη στον 4ο αἰώνα η παρακμή ἔχει απλωθεῖ παντοῦ και ἔχει επηρεάσει και τον κορυφαῖο δημοκρατικό θεσμό, την ἐκκλησία του δήμου.

Ἐχει ἐπίγνωση της δυσκολίας να ἐναντιωθεῖ κάποιος στις ἀντιλήψεις και τα στερεότυπα του λαοῦ (ὅπως ισχύει και σήμερα). Η μομφή αυτή ἰσοδυναμεί ουσιαστικά με ἐκκλήση για την εξασφάλιση στην προκειμένη περίπτωση της παρρησίας, για να ἔχει τη δυνατότητα να διαφωνήσει με τους ἄλλους ρήτορες και να ἀντιταχθεῖ στο δημόσιο αἶσθημα.

Προδιαθέτει, λοιπόν, το ακροατήριο για ἐνδεχόμενες ἀντιδράσεις στις θέσεις που θα ἐκφράσει. Δηλώνει ὅτι η κατάσταση αυτή δεν τον πτοεῖ, γιατί ο ἴδιος οὔτε λαϊκιστής εἶναι οὔτε αξιώματα ἐπιθυμεῖ. Διακηρύσσει με σαφήνεια και παραστατικότητα πως δεν ἔχει σκοπό να κολακεύσει τους ακροατές του οὔτε να υπολογίσει το λεγόμενο πολιτικό κόστος.

ὁ και πάντων ἐστὶν δεινότατον... τὴν πόλιν ἐργαζομένους: σημειώνει την ἀντίφαση της πολιτικής στάσης των Αθηναίων ἀπέναντι στους ρήτορες-πολιτικούς.

Φημί δ' οὖν χρῆναι ποιεῖσθαι τὴν εἰρήνην μὴ μόνον πρὸς Χίους και Ῥοδίους και Βυζαντίους και Κώους ἀλλὰ πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους: προτείνει τον τερματισμό του Συμμαχικοῦ Πολέμου και την ἐπιστροφή στην Ἀνταλκίδειο Εἰρήνη, την εἰρήνευση με ὅλους τους Ἕλληνες.

ἦν μὴ και περὶ τῶν λοιπῶν ὀρθῶς βουλευσώμεθα: Πιστεύει ὅτι οι ἀποφάσεις για την εἰρήνη δε θα ωφελησουν καθόλου, αν δε ληφθοῦν ὀρθές ἀποφάσεις για μια ριζική εσωτερική μεταρρύθμιση.

γλωσσικὰ και συντακτικὰ εχόλια

ἐναντιοῦσθαι (τινά ἢ τινάς): τελικό ἀπφρ υποκείμενο στο ἀπρόσωπο πρόσαντες ἐστὶν. ὅτι πρόσαντές ἐστὶν ἐναντιοῦσθαι ταῖς ὑμετέραις διανοίαις: δευτερεύουσα εἶναι εἰδική ἀντικείμενο στο οἶδα.

ὅτι δημοκρατίας οὔσης οὐκ ἔστι παρρησία, πλὴν ἐνθάδε μὲν τοῖς ἀφρονεστάτοις και μηδὲν ὑμῶν φροντίζουσιν, ἐν δὲ τῷ θεάτρῳ τοῖς κωμωδοδιδασκάλοις: δευτερεύουσα εἶναι εἰδική ἀντικείμενο στο οἶδα (συνδέεται με την προηομένη με το και).

ταῖς διανοίαις: ἀντρικείμενο στο ἐναντιοῦσθαι.

οὔσης (δημοκρατίας): ἐναντιωματική ἀπόλυτη μετοχή.

ὅτι τοῖς μὲν ἐκφέρουσιν... χάριν: δευτερεύουσα ειδική ως επεξήγηση στο ὄ.

πρὸς δὲ τοὺς ἐπιπλήττοντας καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς οὕτω διατίθεσθε δυσκόλως: δευτερεύουσα ειδική ως επεξήγηση στο ὄ (συνδέεται με την προηγούμενη με το μὲν...δὲ).

ὄσπιν οὐδὲ τοῖς εὖ ποιοῦσιν: δευτερεύουσα αναφορική συμπερασματική πρόταση (δείχνει το αποτέλεσμα του τοσαύτην χάριν).

ὥσπερ πρὸς τοὺς κακόν τι τὴν πόλιν ἐργαζομένους: δευτερεύουσα αναφορική παραβολική πρόταση.

ὑπαρχόντων (τούτων): γενική απόλυτη εναντιωματική μετοχή.

ἦν διανοήθην: δευτερεύουσα αναφορική πρόταση αντικείμενο στο ἄν ἀποσταίην.

χαριούμενος, μνηστεύσων, ἀποφανούμενος: τελικές μετοχές συνημμένες στο υποκείμενο του ρήματος (ἐγώ).

ἃ τυγχάνω γινώσκων: δευτερεύουσα αναφορική πρόταση αντικείμενο στο ἀποφανούμενος.

γινώσκων: κατηγορηματική μετοχή από το συνδεδετικό τυγχάνω.

περὶ ἧν οἱ πρυτάνεις προτιθέασιν: δευτερεύουσα αναφορική πρόταση σε θέση εμπρόθετου προσδιορισμού της αναφοράς.

ἦν μὴ καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ὀρθῶς βουλευσώμεθα: δευτερεύουσα υποθετική πρόταση με απόδοση το ὄφελος ἔσται που εκφράζει το προσδοκώμενο.

χρῆναι: τελικό απρφ αντικείμενο στο φημί (ετεριοπροσωπία).

ποιεῖσθαι, χρῆσθαι: τελικό απρφ υποκείμενο στο χρῆναι.

ταῖς συνθήκαις: ἄμεσο αντικείμενο του χρῆσθαι.

αἷς νῦν τινες γεγράφασιν: δευτερεύουσα αναφορική πρόταση ως προσδιορισμός στο ταῦταις.

εἶναι, ἐξίεναι: τελικά απρφ αντικείμενο στην (αναφορική μετοχή) προστάτουσας.

δικαιοτέρας, συμφερούσας: κατηγορούμενα στο συνθήκαις (η διαφορετική πτώση εξηγείται επειδή ανήκουν σε άλλες προτάσεις).

ασκήσεις

1. Ποιοι ήταν οι πρυτάνεις στην αρχαία Αθήνα;
2. «ὅτι δημοκρατίας οὕσης οὐκ ἔστι παρρησία»: Να σχολιάσετε την αναφορά του Ισοκράτη στην παρρησία, λαμβάνοντας υπόψη και την αντίστοιχη αναφορά του Δημοσθένη στο προοίμιο του «Υπὲρ τῆς Ροδίων Ἐλευθερίας» λόγου («διδόναι παρρησία ἐκάστῳ τῶν συμβουλευόντων»).
3. Να σκιαγραφήσετε τον Ισοκράτη ως πολιτική προσωπικότητα.
4. Αν ζούσε σήμερα ο Ισοκράτης, ποια επιχερήματα θα χρησιμοποιούσε για την επικράτηση μιας παγκόσμιας ειρήνης;
5. Πώς ο Ισοκράτης ανάγει την πρότασή του για ειρήνη σε θέμα της ευρύτερης πολιτικής της Αθήνας;
6. Ποια η βασική πρόταση του Ισοκράτη;
7. «διανοίαις»: Να βρείτε στη νεοελληνική τέσσερα σύνθετα, με α' συνθετικό μια πρόθεση και β' συνθετικό ένα ομόρριζο της λέξης.
8. «ἀφρονεστάτοις»: Να βρείτε στη νεοελληνική τρία ομόρριζα.
9. «ἐργαζομένους»: Να βρείτε στη νεοελληνική δύο ομόρριζα για καθένα από τα δύο θέματα της λέξης.
10. «χειροτονίαν»: α) Ποια η ετυμολογία της λέξης; β) Από το α' συνθετικό της λέξης να βρείτε τέσσερα νεοελληνικά ομόρριζα.
11. «προστατούσας»: Από το β' συνθετικό της λέξης να βρείτε στη νεοελληνική ομόρριζα, τρία ρήματα, τρία ουσιαστικά και τρία επίθετα.

12. «Προστατούσαις τοὺς Ἕλληνας ... ἔχειν ἑκάστους»: Ποια υπόδειξη προς τους Αθηναίους συμπολίτες του διατυπώνει ο ρήτορας στο χωρίο και ποια η σημασία της για τα κράτη της εποχής;

13. Ο Ισοκράτης καταγγέλλει την ανελευθερία του λόγου. Να σημειώσετε: α) ποια πληροφορία μας παρέχει για την εποχή του, β) γιατί σε κάθε ευνομούμενη κοινωνία η ελεύθερη διατύπωση των ιδεών αποτελεί δικαίωμα του πολίτη και κυρίαρχη δημοκρατική αρχή;

14. α) Να αναζητήσετε στην ενότητα ιδέες που αφορούν στην κατοχύρωση της ανεξαρτησίας και της αυτονομίας ενός λαού της εποχής του Ισοκράτη. β) Να επιλέξετε όποια θεωρείτε σημαντικότερη για την εποχή μας και να εξηγήσετε την επιλογή σας.

15. Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με καθένα από τα στοιχεία της στήλης Β.

Η ισότητα στο δικαίωμα του λόγου	ισονομία
Η πλήρης ελευθερία του λόγου	ισηγορία
Η ισότητα απέναντι στον νόμο	παρησία

16. Να γράψετε στη νέα ελληνική λέξεις απλές ή σύνθετες που να έχουν το ίδιο θέμα με τις λέξεις που ακολουθούν: γινώσκων, τῆς πόλεως, βασιλέα, ἔχειν.

17. Να σχηματίσετε προτάσεις στη νέα ελληνική με τις λέξεις που ακολουθούν (μία πρόταση για κάθε λέξη): διάνοια, δεινότατος, ὄφελος, αὐτόνομος.

18. Να σημειώσετε δίπλα σε καθμία από τις λέξεις που ακολουθούν τη λέξη του κειμένου με την οποία έχει ετυμολογική σχέση: φρόνιμος, περιφορά, διάθεση, παράσταση, καταφατικός, εκθετήριο, πολεοδομία, αποθήκη, εισιτήριο, αναφορά.

19. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α με τις λέξεις της στήλης Β με κριτήριο την ετυμολογική τους συγγένεια:

έναντιοῦσθαι	δημοκρατικός
ἐκφέρω	νουθεσία
δημοκρατία	αποφατικός
ἀποφαίνομαι	εναντίωση, ενάντιος
προστάττω	χρησιμοποιώ
χαρίζομαι	προστακτική
χρῶμαι	χάρισμα
ἀφίσταμαι (ἀποσταίην)	εκφορά
αὐτόνομος	ἀπόσταση
νουθετῶ	αυτονομούμαι

20. Να αντιστοιχίσετε τη στήλη Α με τις λέξεις της στήλης Β:

διά + νοῦς	χειροτονία
δῆμος + κράτος	νουθετώ
πᾶς + ῥῆσις	επίπληξη
νοῦς + τίθημι	δημοκρατία
ἀπό + ἴσταμαι	πρόθεση
πρό + τίθημι	ἀπόσταση
ἐπί + πλήττω	διάνοια
χείρ + τείνω	παρησία

πίστεις (§§17-27): τα πλεονεκτήματα από την ειρήνη που εγγυάται την αυτονομία των ελληνικών πόλεων

Ο ρήτορας (§16) παρουσίασε την πρότασή του για αποδοχή όλβων των συνθηκών που κατοχύρωναν την αυτονομία, την ανεξαρτησία και την άσκηση κυριαρχιών δικαιωμάτων από όλους μόνο στα όρια της επικράτειάς τους.

Αντιλαμβανόμενος όμως ότι η προτεινόμενη εγκατάλειψη των αθηναϊκών κτήσεων θα δημιουργήσει σοβαρές αντιδράσεις και προς αποφυγή της κατηγορίας του προδότη, διαβεβαιώνει ότι είναι ανόητοι και παράφρονες όσοι θεωρούν πλεονέκτημα την αδικία και τη βίαιη κατοχή ξένων πόλεων.

Είναι χαρακτηριστικό ότι ο ρήτορας καταφεύγει στην υπερβολή χαρακτηρίζοντας την αντίθετη πολιτική άποψη ανόητη και παράφρονα, για να προκαταβάλει τους ακροατές του και να αντιστρέψει τις πιθανές βαριές κατηγορίες σε βάρος του. Είναι σα να τους λέει πως η πόλη δε διατρέχει κίνδυνο από τις απόψεις του, αλλά από των άλλων.

Γι' αυτό και θα προσπαθήσει να διαφωτίσει τους ακροατές (αναγνώστες στην πραγματικότητα) του με ολόκληρο το λόγο υπό την προϋπόθεση να τον ακούσουν μέχρι τέλος με προσοχή. Προτάση τη συζήτηση για την ειρήνη (§18) διότι η ορθή απόφαση θα βοηθήσει στην επιτυχή αντιμετώπιση και των άλλων θεμάτων.

Μ' ένα συνδυασμό ρητορικής ερώτησης και απάντησης ο ρήτορας "παίρνει θέση" στο καιρίο ζήτημα της ειρήνης εξηγώντας πως όλα τα αγαθά που σατερήθηκαν οι Αθηναίοι εξαιτίας του πολέμου, θα τα απολαύσουν, αν συνάψουν ειρήνη και σεβαστούν τις κοινές συνθήκες. Η πόλη θα διπλασιάσει τα έσοδα και θα αποκτήσει και πάλι έντονη οικονομική κίνηση με την επάνοδο των εμπορών, των ξένων και των μετοίκων.

Τα επιχείρημα των §19-21 λαμβάνεται από το "κεφάλαιο" του συμφέροντος και είναι πρόδηλη η επιδίωξή του να εντυπωσιάσει το κοινό του με την παράθεση των υλικών αγαθών που θα προκύψουν με την επικράτηση της ειρήνης. Ωστόσο, τελικά (αν ισχύουν οι πληροφορίες για να χάλια οικονομικά της Αθήνας που δίνει ο Δημοσθένης) κάτι τέτοια δε θα συμβεί.

Σημ,αντικότατο όμως πλεονέκτημα της φλειρηνικής πολιτικής θεωρεί το ηθικό όφελος μιας σταθερής συμμαχίας με όλους, αφού θα εδράζεται στην πειθώ και τη φιλία κι όχι στη βίαιη επιβολή.

Στις §22-23 προσθέτει ένα νέο επιχείρημα: όσα δεν είναι δυνατόν να ανακτηθούν με πόλεμο και μεγάλες δαπάνες, μπορούν να κερδηθούν διά της διπλωματικής οδού. Με αρκετή δόση υπερβολής υποστηρίζει ότι όχι μόνο πρέπει να αποχωρήσουν από τις αθηναϊκές κτήσεις, αλλά και να παραχωρήσουν και μέρος από τις δικές τους, διότι θα αισθάνονται ασφαλείς. Ωστόσο, όπως θα αποδειχθεί αργότερα, ο Φίλιππος Β' θα ενθαρρυνθεί από την υποχωρητικότητα των Αθηναίων.

Μια άλλη πτυχή της εξωτερικής πολιτικής εξετάζει στην §24 επαναφέροντας το σχέδιο αποικισμού, που για πρώτη φορά είχε παρουσιάσει το 380 πΧ. Συνβδένοντας την επίλυση ενός σοβαρού κοινωνικού προβλήματος, που αφορούσε όλους τους Έλληνες, με την άσκηση ορθής εξωτερικής πολιτικής, ο Ισοκράτης επιδιώκει να συγκινήσει τους Αθηναίους πολίτες ιδιαίτερα των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων. Θέλει να φιλοτιμήσει με το παράδειγμα του Καλλίστρατου και του Αθηνοδώρου τους συμπολίτες του.

Γνωρίζοντας τις παλινωδίες των Αθηναίων ο ρήτορας ζητεί να αποφασίσει η εκκλησία του δήμου όχι μόνον τη συνομολόγηση ειρήνης, αλλά και την εφαρμογή των απαραίτητων μέτρων προς διατήρησή της. Απορρίπτει έτσι τις εμβλωτικές λύσεις, που είναι από τη φύση τους προσωρινές, διότι δεν αντιμετωπίζουν το κακό στη ρίζα του. Για τη λήψη των ορθών αποφάσεων επιβάλλεται να προηγηθεί η πειθώ.

Επανέρχεται στις έννοιες της ωφέλειας και του κέρδους (§26) και μία αντιπαράθεση λέξεων

που εκφράζουν αντίθετα νοήματα (αντίθεση), υπογραμμίζει πόσο περισσότερο ωφελεί και συμφέρει η πολιτική της ησυχίας, της δικαιοσύνης, της φροντίδας των υποθέσεων της πόλης από την πολιτική της πολυπραγμοσύνης, της αδικίας και της επιθυμίας των ξένων πραγμάτων.

Σίγουρα αυτό το τελευταίο θα ακούγονταν περίεργα στα αυτιά των Αθηναίων. Αυτοί υπερηφανεύονταν (ο Θουκυδίδης το τονίζει και στην κριτική των Κορινθίων προς τους Λακεδαιμόνιους και στον Επιταφιο του Περικλή) για την πολυπραγμοσύνη τους και το θεωρούσαν από εκείνα τα θετικά που τους διέκριναν από τους άλλους Έλληνες και τους πρόσφερε μάλιστα και την πρωτοκαθεδρία στα ελληνικά πράγματα.

Εκμεταλλευόμενος τον διακαή πόθο των Αθηναίων ν'απαλλαγούν από τα προβλήματα που δημιούργησε ο Συμμαχικός Πόλεμος και να αποκατασταθεί η ομαλή πολιτική και κοινωνική ζωή, υπενθυμίζει πως η ευτυχία εξαρτάται από την ευσέβεια, τη δικαιοσύνη, τη σωφροσύνη.

Ο κυριότερος φόβος του ρήτορα είναι πως θα κατηγορηθεί για προδοσία αφού προτείνει την εγκατάλειψη της ηγεμονίας στην Ελλάδα.

ασκήσεις

1. Ποιοι, κατά τον Ισοκράτη, είναι παράφρονες και απερίσκεπτοι σε θέματα εξωτερικής πολιτικής;
2. Να επιλέξετε ένα από τα πλεονεκτήματα της ειρήνης για την πατρίδα κατά την άποψη του Ισοκράτη (§§ 19-20) και να αιτιολογήσετε γιατί αποτελεί πλεονέκτημα για την εποχή.
3. Να εξετάσετε τα πλεονεκτήματα της ειρήνης για τους Αθηναίους, που αναπτύσσει ο Ισοκράτης και να επισημάνετε εκείνα που θα μπορούσαν να έχουν σημασία για την εξωτερική πολιτική ενός σύγχρονου κράτους.
4. Ποιες πρέπει κατά τον ρήτορα να είναι οι σχέσεις των εταίρων μιας πολεμικής συμμαχίας;
5. Ποια πλεονεκτήματα δημιουργεί η ειρήνη στην Αθηναϊκή κοινωνία, αν επιτευχθεί;
18. Να προσδιορίσετε με συντομία το σκοπό εξ αιτίας του οποίου συνέθεσε τον λόγο του ο Ισοκράτης.
6. Πότε είναι ευτυχείς οι πολίτες ενός κράτους κατά την άποψη του Ισοκράτη;
7. Πώς κατά την πρόταση του Ισοκράτη θα αυξηθούν τα έσοδα της Αθήνας, αν παραιτηθούν οι Αθηναίοι από τις ηγεμονικές επιδιώξεις τους; (§ 21)
8. Τι ήταν η τριηραρχία και γιατί θεσπίστηκε από την Αθηναϊκή πολιτεία;
9. Ποιοι ήσαν οι μέτοικοι και ποιος ήταν ο κοινωνικός τους ρόλος στην πόλη των Αθηναίων;
10. Ποιες πληροφορίες μας δίνει το απόσπασμα για τις οικονομικές δραστηριότητες των Αθηναίων πολιτών τον 5ο και κυρίως τον 4ο αι. π.Χ.;
11. Ποια χαρακτηριστικά κατά τον Ισοκράτη πρέπει να έχει ως προσωπικότητα, όποιος απευθύνεται προς τους πολίτες σε δημόσια ομιλία του για ζητήματα σοβαρά;

Πίστη-Απόδειξη

§§ 28-62

Αναπτύσσοντας τις απόψεις του ο ρήτορας επισημαίνει ότι οι Αθηναίοι δεν ακολουθούν πολιτική που εξυπηρετεί το συμφέρον της πόλης. Καταδικάζει την πολυπραγμοσύνη και την αδικία και τονίζει τη δυσκολία να πείσει τους ακροατές του ότι η δικαιοσύνη και γενικά η αρετή είναι επωφελής. Η διαφθορά έχει προχωρήσει πολύ, ώστε επικρατούν πλέον στη δημόσια ζωή οι υποκριτές και οι δημαγωγοί. Ο ίδιος όμως δηλώνει ότι θα μιλήσει με θάρρος, πιστεύοντας πως ο λόγος ο επικριτικός έχει θεραπευτική δύναμη για τις ψυχές που σφάλλουν.

Υπερηφανεύονται οι Αθηναίοι λοιπόν για τους προγόνους τους αλλά πράττουν εντελώς τα αντίθετα: εκείνοι κρίθηκαν άξιοι της ηγεμονίας και νίκησαν τους βαρβάρους πολεμώντας οι ίδιοι. Γι' αυτό επιβάλλεται η κατάργηση των μισθοφορικών στρατευμάτων, που επιδίδονται σε κάθε είδους εγκληματικές πράξεις εκθέτοντας την Αθήνα και την Ελλάδα σε πολλούς κινδύνους. Αλλά και η διοίκηση της πόλεως έχει παραδοθεί σε διεφθαρμένους ανθρώπους. Επίσης η κατάλυση του δημοκρατικού πολιτεύματος αποδίδεται στην άσκηση της θαλάσσιας κυριαρχίας που ευθύνεται και για όλες τις συμφορές. Επικρίνονται οι Αθηναίοι για την αντιφατική συμπεριφορά τους στη λήψη των αποφάσεων, για τη χρησιμοποίηση ανίκανων συμβούλων και για την παράδοση του πολιτεύματος στους φαυλοκράτες. Επί πλέον καυτηριάζεται η συνήθεια να εκλέγουν στρατηγούς και ν' αποστέλλουν ως πρέσβεις με απόλυτη εξουσία τους πλέον ανίκανους.

Η σωτηρία όμως της πόλης οφείλεται στην έλλειψη σύνεσης των εχθρών. Πρέπει όμως να στηρίζεται στην ικανότητα και την ορθοφροσύνη των πολιτών της.

Τέλος ο ρήτορας διαβεβαιώνει ότι, εκτός από τις επικρίσεις, είναι σε θέση να δώσει και συμβουλές για την αποφυγή των σφαλμάτων. Κι αυτό θα πράξει χωρίς δισταγμό.

§§ 63-64

Προϋπόθεση για την ευτυχία είναι η ύπαρξη αρετής. Ο ρήτορας προτείνει να παραιτηθούν οι Αθηναίοι από τη θαλάσσια ηγεμονία καθώς αυτή ευθύνεται για την κατάλυση της δημοκρατίας και άλλες συμφορές. Ο Ισοκράτης πιστεύει ότι μόλις γίνει αυτό, οι Αθηναίοι θα διοικήσουν την πόλη τους καλύτερα και θα σημειωθεί πρόοδος παντού.

§§ 65-68

Ο ρήτορας όμως γνωρίζει ότι είναι δύσκολο να ανεχτούν το λόγο του, αφού πρόκειται να κατηγορήσει τη θαλάσσια ηγεμονία και παραδέχεται ότι και οι προηγούμενοι λόγοι του, αν κι αληθινοί, ήταν εριστικοί. Παρακαλεί, ωστόσο, το ακροατήριό του να ανεχτεί αυτό το λόγο επειδή όσα ακούνε κρίνονται μεν παράδοξα, αλλά είναι αληθινά. Δηλώνει, παράλληλα, ότι θα τους αποδείξει ότι δεν επιθυμούν δίκαιη εξουσία. Οι ίδιοι οι Αθηναίοι στο παρελθόν, κατηγορήσαν τους Σπαρτιάτες και υποστήριζαν την αυτονομία των Ελλήνων και δημιούργησαν έναν ισχυρό αντιλακεδαιμονιακό συνασπισμό που προάσπιζε αυτή την αυτονομία και μόνο όταν οι Λακεδαιμόνιοι άρχισαν να συνάπτουν συνθήκες, οι Αθηναίοι σταμάτησαν να πολεμούν.

§§ 69-74

Δεν είναι δίκαιο κατά τον Ισοκράτη οι ισχυροί να εξουσιάζουν τους αδύναμους και αυτή την αρχή αναγνώρισαν ως ορθή και οι Αθηναίοι και στις εσωτερικές τους σχέσεις και στην εξωτερική τους πολιτική. Πέρα από άδικη η κυριαρχία του ισχυρού κρίνεται κι ανέφικτη για τους Αθηναίους επειδή ούτε έχουν την οικονομική δύναμη να το πράξουν ούτε και ενεργούν σωστά. Τέλος, κρίνεται ασύμφορη μια τέτοια στάση. Καλεί τους συμπολίτες του, να συγκρίνουν την κατάσταση της πόλης τους πριν αποκτήσουν και αφού απέκτησαν τη θαλάσσια κυριαρχία. Έτσι θα διαπιστώσουν πως τούτη η ηγεμονία υπήρξε πρόξενος συμφορών. Βέβαια, οι επικρίσεις του σε βάρος της πόλης δεν τον αναδεικνύουν σε εχθρό της,

αφού αυτή η κριτική του δε διατυπώνεται μπροστά σε ξένους και δεν έχει σκοπό να βλάψει, αλλά να συμβουλευσει.

§§ 75-79

Ο ρήτορας συνεχίζει τα επιχειρήματά του υπέρ της παραίτησης των συμπολιτών του από την ηγεμονία της θάλασσας. Αυτή κρίνεται καταστροφική και από τη σύγκριση με την εποχή του Θεμιστοκλή, του Αριστεΐδη και του Μιλτιάδη. Η τότε ηγεμονική οργάνωση ήταν καλύτερη γιατί αυτοί οι πολιτικοί ηγέτες ήταν καλύτεροι από τους σύγχρονούς του δημαγωγούς. Αλλά και οι ίδιοι οι πολίτες ήταν καλύτεροι, αφού δεν ήταν οκνηροί, αλλά μαχητές και νικητές εισβολέων και θυσιάστηκαν για την ελευθερία της Ελλάδας από τους Πέρσες. Λόγω όμως της θαλάσσιας ηγεμονίας τους έχασαν την υπόληψή τους και επέσυραν το μίσος των Ελλήνων με αποτέλεσμα να κινδυνεύσει να καταστραφεί η πόλη ολοκληρωτικά.

§§ 80-89

Οι δε πολιτικοί που ήρθαν αργότερα στο προσκήνιο ήταν τόσο ανόητοι ώστε έκαναν επίδειξη πλούτου με τις εισφορές των συμμάχων. Τα ορφανά του πολέμου παρουσιάζοντας για να επιδειχθεί η φροντίδα της πόλης, ενώ ουσιαστικά έδειχναν τις συμφορές της πλεονεξίας τους. Οι ενέργειες αυτές δημιουργούσαν την ψευδή εντύπωση ότι η πόλη ήταν ευτυχισμένη. Τα λάθη συνεχίζονταν κι έτσι εξηγούνται οι αποτυχημένες εκστρατείες στην Αίγυπτο, την Κύπρο, τη Σικελία και τελικά η ήττα στους Αιγός ποταμούς.

§§ 90-94

Τα γεγονότα αυτά δε δείχνουν μία πόλη ευτυχισμένη, γιατί ακριβώς το μέτρο οδηγεί στην ευτυχία κι όχι η υπερβολή. Οι πολιτικοί αυτοί διακρίθηκαν για την υπερβολή τους και προκάλεσαν πολλές συμφορές. Για όλα φταίει η ηγεμονία, που προβάλλει την αξία του πλούτου αντί της αρετής.

§§ 95-100

Τούτη κατέστρεψε και τους Λακεδαιμόνιους, παρόλο που είχαν ολιγαρχικό πολίτευμα. Αυτή έφερε ανομία, οκνηρία, αδικία, φιλαργυρία και τους έκανε αλαζόνες και υπερόπτες. Στράφηκαν ενάντια σε κάθε πόλη, λεηλάτησαν όσες μπόρεσαν, επέβαλλαν τυράννους μέχρι που ηττήθηκαν στα Λεύκτρα (το 371 πΧ, οπότε και κυρίαρχοι πλέον στην ελλαδική χερσόνησο αναδείχθηκαν οι Θηβαίοι, ορίζοντας τελικά το τέλος της κυριαρχίας των δύο πόλεων).

§§ 101-110

Οι συμφορές της Σπάρτης οφείλονται και αυτές στην ηγεμονία της θάλασσας, που τώρα επιθυμούν τόσο οι Αθηναίοι. Η εξουσία είναι σαν τις εταιρείες. Καταστρέφουν όποιον δεν μπορεί να αντισταθεί στα πάθη τους. Τα ίδια λάθη που ωφελούν τους εχθρούς τους, τα κάνουν όλοι οι άνθρωποι σε κάθε δραστηριότητα.

§§ 111-118

Για να απαξιώσει ακόμα περισσότερο την ηγεμονία αυτή, ο Ισοκράτης θυμίζει ότι οι τύραννοι ζουν σε μεγάλη ανασφάλεια και πεθαίνουν συχνά δολοφονημένοι. Ωστόσο, θέλουν να γίνουν τύραννοι. Οι Αθηναίοι αγανακτούν με την πρότασή του επειδή εθελοτυφλούν και δε θέλουν να παραδεχτούν ότι τύραννοι και ηγεμονία είναι το ίδιο κακό και οδηγούν στο ίδιο κακό τέλος. Καλείς του συμπολίτες του να σκεφτούν προσεκτικά τι οδηγεί μία πόλη στην κορυφή και τι στην καταστροφή. Να σκεφτούν γιατί η Αθήνα και η Λακεδαιμών κινδύνευσαν, γιατί φτώχυνε η πλούσια Θεσσαλία, και γιατί τελικά τα φτωχά Μέγαρα έγιναν πλούσια.

§§ 119-128

Η αιτία των κακών είναι η απουσία εγκράτειας και η αλαζονεία, ενώ αιτία των καλών είναι η σωφροσύνη. Δεν πρέπει να παρασύρονται από κακούς ρήτορες. Όμως απορία προκαλεί και το γιατί εκλέγουν τους χειρότερους ως ηγέτες, αφού είναι γεγονός ότι αυτοί πλουτίζουν παράνομα και οι έντιμοι πολίτες χάνουν τις περιουσίες τους. Ως παράδειγμα τέτοιων πολιτικών αναφέρει τους διαδόχους του Περικλή. Ενώ εκείνος ήταν ικανότατος, πέθανε φτωχότερος από το ξεκίνημά του, ενώ οι διάδοχοί αν και ανίκανοι πλούτισαν υπερβολικά

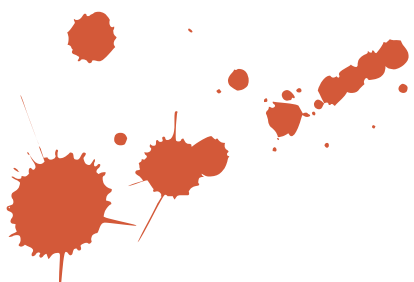
με το λαό την ίδια στιγμή να δεινοπαθεί.

§§ 128-144

Γι' αυτό πρέπει οι Αθηναίοι να μην εμπιστεύονται τους δημαγωγούς, οι οποίοι έχουν προκαλέσει την κατάλυση της δημοκρατίας δύο φορές και με την πλεονεξία τους έχουν βυθίσει πολλούς στη φτώχεια και τη δυστυχία. Παράλληλα, προτείνει μέτρα για να επανορθωθεί η κατάσταση της πόλης με την πίστη ότι τελικά η δίκαιη συμπεριφορά θα οδηγήσει στην πρόοδο και την προγονική δόξα, καταδικάζοντας ταυτόχρονα κάθε τυραννική εξουσία.

§§ 145

Στο επίλογο του λόγου του ο ρήτορας θεωρεί ότι πρέπει να κλείσει και να μη μακρηγορήσει εξαιτίας των γηρατειών, που σίγουρα τον κάνουν αδύναμο να συνεχίσει. Προτρέπει όμως τους νεώτερους ρήτορες να συνεχίσουν το έργο του ώστε να πείσουν τις μεγάλες πόλεις να ακολουθήσουν το δρόμο της δικαιοσύνης και της αρετής.

Κριτήριο αξιολόγησης

[14] Ἐγὼ δ' οἶδα μὲν ὅτι πρόσαντές ἐστιν ἐναντιοῦσθαι ταῖς ὑμετέραις διανοίαις, καὶ ὅτι δημοκρατίας οὕσης οὐκ ἔστι παρρησία, πλὴν ἐνθάδε μὲν τοῖς ἀφρονεστάτοις καὶ μηδὲν ὑμῶν φροντίζουσιν, ἐν δὲ τῷ θεάτρῳ τοῖς κωμωδοδιδασκάλοις • ὃ καὶ πάντων ἐστὶν δεινότατον, ὅτι τοῖς μὲν ἐκφέρουσιν εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας τὰ τῆς πόλεως ἁμαρτήματα τοσαύτην ἔχετε χάριν ὅσην οὐδὲ τοῖς εὖ ποιοῦσιν, πρὸς δὲ τοὺς ἐπιπλήττοντας καὶ νοουθετοῦντας ὑμᾶς οὕτω διατίθεσθε δυσκόλως ὥσπερ πρὸς τοὺς κακὸν τι τὴν πόλιν ἐργαζομένους.

[15] Ὅμως δὲ καὶ τούτων ὑπαρχόντων οὐκ ἂν ἀποσταίην ὧν διανοήθην. παρελήλυθα γὰρ οὐ χαριούμενος ὑμῖν οὐδὲ χειροτονίαν μνηστεύων, ἀλλ' ἀποφανόμενος ἃ τυγχάνω γινώσκων πρῶτον μὲν περὶ ὧν οἱ πρυτάνεις προτιθέασιν, ἔπειτα περὶ τῶν ἄλλων τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων • οὐδὲν γὰρ ὄφελος ἔσται τῶν νῦν περὶ τῆς εἰρήνης γνωσθέντων, ἦν μὴ καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ὀρθῶς βουλευσώμεθα.

[16] Φημί δ' οὖν χρῆναι ποιῆσθαι τὴν εἰρήνην μὴ μόνον πρὸς Χίους καὶ Ῥοδίους καὶ Βυζαντίους καὶ Κώους ἀλλὰ πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους, καὶ χρῆσθαι ταῖς συνθήκαις μὴ ταύταις αἷς νῦν τινες γεγράφασιν, ἀλλὰ ταῖς γενομέναις μὲν πρὸς βασιλέα καὶ Λακεδαιμονίους, προστατούσαις δὲ τοὺς Ἕλληνας αὐτονόμους εἶναι καὶ τὰς φρουρὰς ἐκ τῶν ἀλλοτρίων πόλεων ἐξιέναι καὶ τὴν αὐτῶν ἔχειν ἐκάστους. τούτων γὰρ οὔτε δικαιοτέρας εὐρήσομεν οὔτε μᾶλλον τῇ πόλει συμφερούσας.

Παρατηρήσεις

A. Να μεταφράσετε την παράγραφο 16.

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

1. Να επισημάνετε τις αντιθέσεις που κατά τον Ισοκράτη, απεικονίζουν την αλλαγή του ήθους της Αθηναϊκής κοινωνίας και να αναπτύξετε αυτή που κατά τη γνώμη σας είναι περισσότερο σημαντική.

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

2. Γιατί πρέπει, κατά τον Ισοκράτη, να προηγηθεί η συζήτηση για την εσωτερική αναδιάρθρωση του κράτους και να ακολουθήσει η συζήτηση για τη σύναψη της ειρήνης; (Οὐδὲν γὰρ ὄφελος... βουλευσώμεθα).

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

3. Να διατυπώσετε με ακρίβεια και σε τρίτο πρόσωπο την πρόταση του ρήτορα προς τους Αθηναίους και να βρείτε τα στοιχεία που την υποστηρίζουν στο μεταφρασμένο απόσπασμα που ακολουθεί: «*Ἄν με ἀκούσετε προσεκτικὰ μέχρι το τέλος, νομίζω πως ὅλοι σας θα καταλογίσετε μεγάλη ἀπερισκεψία καὶ παραφροσύνη σ' ἐκείνους που θεωροῦν πως ἡ ἀδικία εἶναι πλεονέκτημα καὶ σ. ἐκείνους που κατέχουν με τὴ βία ξένες πόλεις καὶ δὲν συλλογίζονται τὶς συμφορὰς που προέρχονται ἀπὸ τέτοιου εἴδους ἐνέργειες*» (§ 17).

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

4. «Ὅμως δὲ καὶ τούτων ὑπαρχόντων οὐκ ἂν ἀποσταίην ὧν διανοήθην»: Ποια στάση ζωῆς ἐκδηλώνει ὡς ἄνθρωπος καὶ πολίτης ὁ Ισοκράτης με αὐτὴ τὴ δήλωση; Να σημειώσετε τὰ συναισθήματα, τοὺς χαρακτηρισμοὺς καὶ τὶς ἀντιδράσεις που ἐπιλέγετε ὡς ἀπάντηση. ἀποφασιστικότητα πατριωτισμός ατολμία κοινωνικότητα ἐνναιότητα ἀνθρωποφοβία πάθος υπευθυνότητα ἀνεπιμότητα φιλοχρηματία

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

5. Διανοοῦμαι, ἀφροσύνη, φροντιστήριον, ἐκφορά, πρόθεσις, οφελήματα: Να ἀντιστοιχίσετε τὶς λέξεις που δίνονται με ἄλλες λέξεις ἀπὸ τὸ κείμενο με τὶς ὁποῖες ἔχουν ἐτυμολογικὴ συγγένεια.

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

6. Να συμπληρώσετε τὸν παρακάτω πίνακα με τὰ ἀπαρέμφατα τῶν ρημάτων που σας δίνονται στὴν ἴδια φωνή: ἐναντιοῦσθαι, διατίθεσθε, ἀποσταίην, χρῆσθαι, γενομέναις

ΜΟΝΑΔΕΣ 20

[14] Ἐγὼ δ' οἶδα μὲν ὅτι πρόσαντές ἐστιν ἐναντιοῦσθαι ταῖς ὑμετέραις διανοίαις, καὶ ὅτι δημοκρατίας οὕσης οὐκ ἔστι παρρησία, πλὴν ἐνθάδε μὲν τοῖς ἀφρονεστάτοις καὶ μηδὲν ὑμῶν φροντίζουσιν, ἐν δὲ τῷ θεάτρῳ τοῖς κωμωδοδιδασκάλοις· ὁ καὶ πάντων ἐστὶ δεινότατον, ὅτι τοῖς μὲν ἐκφέρουσιν εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας τὰ τῆς πόλεως ἀμαρτήματα τοσαύτην ἔχετε χάριν ὅσῃν οὐδὲ τοῖς εὖ ποιοῦσι, πρὸς δὲ τοὺς ἐπιπλήττοντας καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς οὕτω διατίθεσθε δυσκόλως ὥσπερ πρὸς τοὺς κακὸν τι τὴν πόλιν ἐργαζομένους.

[15] Ὅμως δὲ καὶ τούτων ὑπαρχόντων οὐκ ἂν ἀποσταίην ὧν διανοήθην. παρελήλυθα γὰρ οὐ χαριούμενος ὑμῖν οὐδὲ χειροτονίαν μνηστεύσων, ἀλλ' ἀποφανούμενος ἂ τυγχάνω γινώσκων πρῶτον μὲν περὶ ὧν οἱ πρυτάνεις προτιθέασιν, ἔπειτα περὶ τῶν ἄλλων τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων· οὐδὲν γὰρ ὄφελος ἔσται τῶν νῦν περὶ τῆς εἰρήνης γνωσθέντων, ἦν μὴ καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ὀρθῶς βουλευσώμεθα.

Παρατηρήσεις

A. Από το κείμενο που σας δίνεται να μεταφράσετε την παράγραφο 14 (Ἐγὼ δ' οἶδα ... τὴν πόλιν ἐργαζομένους).

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

B. Να γράψετε τις απαντήσεις των παρακάτω ερωτήσεων:

B1. Ποια είναι η ιδεώδης σχέση ανάμεσα στη δημοκρατία και την παρρησία; Πώς η αθηναϊκή πολιτική πραγματικότητα της εποχής του Ισοκράτη επιβεβαιώνει ή διαψεύδει, κατά την άποψή του, την ύπαρξη της σχέσης αυτής;

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

B2. "παρελήλυθα γὰρ ... τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων":

Πώς παρουσιάζει το ήθος του ο ρήτορας στο απόσπασμα αυτό; Στο πλαίσιο της καθιερωμένης ρητορικής τακτικής, σε τι αποσκοπεί ο Ισοκράτης παρουσιάζοντας έτσι τον εαυτό του;

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

B3. "οὐδὲν γὰρ ὄφελος ἔσται ... βουλευσώμεθα":

Στο απόσπασμα αυτό της παραγράφου 15 του πρωτότυπου κειμένου προαναγγέλλονται τα οφέλη της ειρήνης. Αφού διαβάσετε το κείμενο των παραγράφων 20-21 του μεταφρασμένου κειμένου που ακολουθεί, να αναφερθείτε σύντομα στα οφέλη αυτά.

[20] Ἄν ὅμως κάνουμε εἰρήνη καὶ συμπεριφερθούμε ὅπως ορίζουν οἱ κοινές συνθήκες, θὰ κατοικοῦμε στὴν πόλῃ μας μὲ μεγάλη ἀσφάλεια, ἀφοῦ ἀπαλλαγούμε ἀπὸ πολέμους καὶ κινδύνους καὶ διχόνοια στὴν ὁποία τῶρα ἔχουμε περιέλθει. Ἀντίθετα κάθε μέρα θὰ γινόμαστε καὶ πιο πλούσιοι ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ τοὺς φόρους καὶ τὶς τριηραρχίες καὶ τὶς ἄλλες εἰσφορές γιὰ τὸν πόλεμο καὶ ἀσχολούμενοι μὲ τὴν καλλιέργεια τῶν χωραφιών καὶ τὴν ναυτιλία καὶ τὶς ἄλλες ἐργασίες οἱ ὁποῖες ἔχουν

[21] ἐκλείπει ἐξαιτίας τοῦ πολέμου. Ἀκόμη θὰ δοῦμε τὴν πόλῃ μας νὰ ἔχει διπλάσια ἔσοδα ἀπ' ὅσα ἔχει τῶρα, νὰ εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἐμπόρους καὶ ξένους καὶ μετοίκους, ἀπ' τοὺς ὁποῖους ἔχει ἐρημωθεί σήμερα.

Καὶ τὸ σπουδαιότερο, θὰ ἔχουμε συμμάχους ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ὄχι μὲ τὴ βία ἀλλὰ μὲ τὴ θέλησή τους, καὶ δὲν θὰ μας δέχονται ὅταν εἴμαστε ἀσφαλεῖς ἐξαιτίας τῆς δυνάμεώς

μας, κι όταν κινδυνεύουμε θα αποστατούν, αλλά θα συμπεριφέρονται όπως αρμόζει (να συμπεριφέρονται) οι αληθινοί φίλοι και σύμμαχοι.

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

B4. Ο Πλάτων αρνείται να χαρακτηρίσει επιστήμη ή τέχνη τη ρητορική, αφού δεν έχει καθορισμένο αντικείμενο να διδάξει ούτε αξιόπιστη μέθοδο. Τι απαντά ο Ισοκράτης στην κριτική αυτή;

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

B5. Μέσα από το πρωτότυπο κείμενο να βρείτε και να μεταφέρετε στο τετράδιό σας ένα ρήμα συνώνυμο του γιγνώσκω. Επίσης να βρείτε και να μεταφέρετε όσες λέξεις του πρωτότυπου κειμένου είναι ετυμολογικά συγγενείς με τη λέξη διανοίαις και όσες με τη λέξη προτιθέασιν.

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

Ο Δήμος Χλωπτσιούδης σπούδασε Ιστορία και εργάζεται ως φιλόλογος.

Ανήσυχος πολιτικά και κοινωνικά δραστηριοποιείται ως ενεργός πολίτης στα κοινωνικά κινήματα της Δυτικής Θεσσαλονίκης.

Διατηρεί το κοινωνικής και πολιτικής κατεύθυνσης ιστολόγιο *ο δείμος του πολίτη*, όπου αρθρογραφεί για σύγχρονα κοινωνικά και πολιτικά αδιέξοδα, και το ιστολόγιο *στη χώρα των κανιβάλων*, όπου δημοσιεύονται ολοκληρωμένες εργασίες και δοκίμιά του. Ποιήματα και πεζογραφήματά του δημοσιεύονται στον ιστότοπο *ποιητικές διαδρομές*

Έχει συγγράψει ιστορικές και κοινωνικές μελέτες, ενώ άρθρα του έχουν δημοσιευθεί στα *Ενθέματα* της Κυριακάτικης Αυγής, στο *tox.gr*, το *schooltime.gr*, το *protagon.gr* το *eklogika.gr* κ.α.

Έργα του που έχουν εκδοθεί είναι:
το πολιτικό δοκίμιο «η δημαγωγία της *δημοκρατίας*» (2009),
η δοκιμαϊκή μελέτη «Τοπική Αυτοδιοίκηση, προοπτικές ανάπτυξης των τοπικών κοινωνιών» (2011),
η συλλογή δοκιμίων «7 δοκίμια» (2013)
και η ποιητική συλλογή «η οργή της πεταλούδας» (2013)

και σχολικά λυκειακά βοηθήματα για τη Νεοελληνική Λογοτεχνία, την αρχαία ελληνική γλώσσα και την Έκφραση-Έκθεση

Χλωπτσιούδης Δήμος
**αρχαία ελληνικά
ρητορικά κείμενα**

ISBN: 978-618-80951-1-3

© Χλωπτσιούδης Δήμος

© schooltime.gr

Οκτώβριος 2013

εκδόσεις: schooltime.gr
e-mail: info@schooltime.gr
url: www.schooltime.gr

εκδοτική επιμέλεια: Δήμος Χλωπτσιούδης
e-mail: chldimos@gmail.com
url: http://chldimos.blogspot.com

Τα ψηφιακό σχολικό βοήθημα διανέμεται δωρεάν αποκλειστικά από τον ψηφιακό τόπο του schooltime.gr.

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή του έργου (ολική, μερική ή περιληπτική), με οποιοδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό ή άλλο, χωρίς τη γραπτή άδεια του εκδότη και τη σύμφωνη γνώμη του συγγραφέα.

